

L 4
1409

IV B.

J. Davis.

W a d o n i s

pee

māžis ihanaas „Abezē.“

Es gribu tautas iškvėpanu mahtem rokšn nobet.
Pestaložgi.

Mabūt bērnam laikt un rāktit tā, ja viņš patēs
māžitoš; rāhdi viņam zītiu, lai viņš patēs pa
ecin.

Braudāt.

Rīgā, 1898.

A. J. Sīchmana apgāhdibā.

Lnr. 371802.

36

L 4
1409

IV B

rez.
150-603
dubl

J. Dawis.

L
41

W a d o n i s

pee

mažiščanas „Abežē“

M a k f à 30 f a p.

Še gribu tautas iškopščanu mahtem rofāš nobot.
P e s t a l o z z i .

Mahsi bērnam laisti un ralstīt tā, lai minēt patē
mažitoš; rābdi vīnam jēlu, lai minēt patē pa to
eetu.

B r a u ū a ū .

Rīgā, 1898.

R. J. Sīchmana apgāhdībā.

III

L-1

4

L. V. B.
N ^o In. 371.802

+

0310012482

Дозволено цензурою. Рига, 23 января 1898 г.

Saturā.

1. Gewads	5. Iap. p.
2. Gelsch kam pastahw lafit un rakstit praschana	12. " "
3. Sakars starp lafit un rakstit praschanu	13. " "
4. Kopmahziba lafischanā un rakstischanā	14. " "
5. Skanojamā metode pee kopmahzibas rakstischanā un lafischanā	14. " "
6. Wispahrigeē mahzishanas noteikumi, kuri it sevishķei ja-eeweħro abezi mahzot	15. " "
7. Mahzishanas wiħses	23. " "
8. Kā skoleni eepasihstinami ar skanām un burteem	26. " "
9. Pirmās mahzibas ar eesahzejeem	28. " "
10. Paraugam mahzibas gabali skolenus eepasihstinat ar skanām	31. " "
11. Peesihmes par kopmahzibu rakstischanā un lafischanā	45. " "
12. Parauga kopmahziba rakstischanā un lafischanā	46. " "
13. Rakstu darbi	63. " "
14. Labas lafischanas ihpašhibas	67. " "
15. Paraugam ijskaidrojamas lafischanas mahzibas	69. " "

1. Gewads.

Prast lasit un rakstit ir no ūoti leela ūvara preekhā katra zilweka. Lasit wajaga mums prast, lai wareatum eeguht jaunas ūinibas zaur grahmatām un laikraksteem, lai wareatum eepasihtees netilkveen ar to, kas noteek tagadnē un muhsu preekhā, bet ari ar to, kas notizis ūenā zilwezes pagatnē, waj ari noteek muhsu deenās pat attahlejās pašaules malās; lasit wajaga mums prast, lai wareatum eepasihtees ar ūehteem Deewa wahrdeem, bauschkeem un ūikumeem, lai wareatum Winam zeenigi ūalpot mahjās un baſnīzā un zaur to eemantot muhschiqu dījhwoſchanu.

Rafsttit wajaga mums prast, lai waretum ifsteilt fawas domas ne
tikai klaht efsoscheem ar mutes wahrdeem, bet ari attahfejeem lihdszilwekeem,
lai waretum paschu un zitu domas usglabat us ilgafeem laifeem; rafsttit
wajaga mums prast, lai waretum fawus peedfishtwojumus un panahkumus
isplati par pamahzibu lihdszilwekeem un atstaht par mantojumu pehz-
nahzejeem. Za zilweze nebuhtu pratuse usfhmet fawus peedfishtwojumus
un panahkumus sinibas, tad wiha firmà vagatne preekh mums buhtu
aifslakta ar tumfibas segu, un mehs nebuhtum fashneegushchi tagadejo at-
tihstibas stahwokli, tad nebuhtu usglabajuhschees pat svehti Deewa wahrdi.
Wahrdu jafot, lafit un rafsttit prasdami, mehs smekam, isplatam un
usglabajam sinibas.

Ar preeku jaſaka, ka muhſu deewbijigā tauta jau pilnigi atſimufe laſit praſchanas ſwaru un winas nepeezeeschamu wajadſibu preeſch Deewa wahrdū eemahzischanas un Deewa luhgſchanas: latrs tehwſ, latra mahte tura par ſwehtu peenahkumu eemahzit ſaweeem behrneem grahmatu laſit, lai zaur to dotu ſcheem pehdejeem lihdſekli eepafiftees ar Deewa prahtu un Winam pareifi laſpot.

Turpretim, par behrnu rakſtit mahzischanu mahjās gandrihs pa-wisam wehl neteek gahdats, lai gan, kā to jau redsejām, tā laſit, kā rakſtit praschana ſinibū iſplatischanas un uſglabaschanas ſinā ir gluſchi no weenada ſwara un, kā redſefim wehlaku, ſtahw til tuwā ſakarā, kā rakſtiſchanas un laſiſchanas mahzischanu pee pareiſas behrnu ſkoloſchanas, labaku ſelmu deht, pawisam nedrihſt weenu no otras ſchikt.

Tà fa mahjás behrneem abezi mahza winu wezañi, brahki, mahjás u. z., tad latram no mums, kas pat školotaja wahrdú nenes, buhs qadijees

waj ari wehl gadifées mahzit behrneem abezi. Tas padara abeze mahzitaju skaitu ne tilai brihnum leelu, bet ari wiſai raibu pehz attihstibas ſtahwolka, apdahwinaschanas un pasihstibas ar mahzischanas likumeem un parehymumeem. Scha eemeſla dehł paſchaſ mahzischanas ſelmes ir daschadas: weeni eemahza behrneem abezi 3—4 nedelu laſlā, ziti to paſchu neſaſneeds 3—4 gadu laſlā, lai gan wiſi no wineem dſenäs pakaſ weenam un tam paſcham mehrlikim.

Kā latrai mahzīšchanai, tā ari abežē mahzīšchanai, bes agrak minetā praktiskā mehrķa — dot audzēkņim finību ūmelschanas un usglabāšanas eerozi, ir wehl otrs augstāks noluhķs — attihstīt mahzēķa gatigos īpehķus: prahtu, atmiņu, usmanību, eīvehribu, apķerību, attapību u. t. pr. Kā zaur nesahrtīgu meešas barošchanu, kuras noluhķs uzturēt un pawaīrot meešas īpehķus, kā zaur nepareišu apgehrīšanu, kuras noluhķs — apšargat meešu no kaitīgiem gaiša eespaideem, tā zaur truhzīgu waj pahrleezīgu meešas darbināšchanu, kuras noluhķs — attihstīt un suprināt meešas īpehķus, — pehdejēc netīsween neattihstās, bet wehl masinās, maitajās wezelība, zekās ūlimības, lozeķu kropļība, — tapat ari pee nepratīgas behrīna mahzīšchanas, kuras noluhķs ir, finības īneedīt, attihstīt winam eedīsimtos gara īpehķus, zetās pehdejō ūlabojūšana, vrahīa un tīslības sema attihstība, gara kropļība.

Behrns, buhdams maš pasihstamis ar apkahrteto pašauli, dzenas uſ wiſu, kas wehrſch uſ ſewi wina uſmanibu, un audſinatajam jaſin, uſ ko katra reiſe wehrſt ſawa audſekna wehribu un no ſam to nowehrſt, atſargat, japrot eepasihſtinat ſawu ſtoleni ar wiſu to, kas wina eemem un wiaam derigs, neapgruhtinot un neatſtaħjot bes darbibas wina atminas, uſ manibas un eewehribas ſpehluſ. Pakahpeenigi behrnu eepasihſtinot ar apkahrtetos paſaules preelſchmeteem un parahdibam, ne tilai iſplatatas ſtolena ſinibas un redhes aplots, ne tilai top bagatala wina waloda, — ſchi augstaſa, weenigi zilwelam no Raditaja peeschkirta dahwana, — bet ari attihſtas wiſi wina gara ſpehki, un ſcho ſpehku attihſtiba dod zil-welam lihdselli atrast jeb atlaht paſcham jaunas ſinibas, paſcham uſmeklet geļu uſ ſinibam, tas peefawinatees un, winam palihdſot, prahgti waldit par wiſeem ziteem radijumeem, falpinat paſchus dabas ſpehluſ un zaur to faultees un buht par dabas waldneeku.

Galvenakais laisjchanas mehrkis ir ūaprast, ūainvert un pēcšawina-
tees tās domas, kas iſteiktas ar burteem, un rakstījchanas nolužeks —
zaur burteem iſteikt ūawas domas.

Lai školens waretu savrašt wišu to, ko laža, un usrakstīt, ko domā, winam wajaga buht jau daščām ūnibām, wajaga buht ūmehrīgi attihstītai wina ūpratības ūpehījai. Luht, ūpehīz abežē mahzot, ūnižčki ja-eeweħro, fa školens, mahzidamees lasit un rakstīt, ūeħawinatos derigas ūnibas un prasħanas, un tās ūeħawinadamees, attihstītu ūawus eedsimtos gara ūpehīfus: zitadi pate lasit un rakstīt prasħana atneħħis mas labuma.

Wispahrigu audseknā gara ūpehku attihstibas mehrki abezi mahzot ūsneids, ja mahzischanā ūtingri dibinata uſ tā ūauzameem i wispahrigajeem mahzischanas noteiku meem, kuri dibinās uſ ūiniſki ūpehhtiteem un no wiſas zilveges dauds gadu ūintenōs iſmehginateem, un tā tad apſtiprinateem pamateem.

Praktisko mehrki behrnu mahzot abežē, t. i. winu apgahdajot ar dſihwē wajadſigām ūnibām un ar lihdſekli zaur laſit un roſſlit praſchanu eeguh ū ūglabat ūnibās, ūsneids, ja audſinatojs, ūtingri ūpildidams minetos noteikumus un iſletodamis daſchadas mahzischanas wiſes un pañehmumus, dod ūkolenam teſčham dſihwē wajadſigas praktiſkas ūnichanas un praſchanas.

Ja audſeknis nepaſiſt aplahrteju leetu, neleelu ūkaitlu (lihdſ deſmit), preeſchā ūtakahrtojoſchos darischanu nojehgumus un nojauku- muſ, tad naw eeſpehjams mahzit, naw eeſpehjams ari abežē mahzit. Tapehz, pareiſi audſinot, jau eeſam eeſahf mahzit, behrnus ja-apgahdā ar pareiſeem leetu, ihpaſchibū, ūkaitlu, darischanu u. t. pr. nojehgumeem un nojauku- meem, peeteekoſchā mehrā „ja-attihſta waloda”, „ja-atraſha mehle”.

Behrni eemahzās runat mahtes walodā gluſchi dabiſki, ūrunadamees ar mahti, tehwu, auſli u. t. pr. Tapehz, jo wairak audſinatojs rahdiſ behrnam preeſchmetu, liks winam toſ apraudſit, apluhkot, t. i. apſlatit, aptauſtit, eellaufitees winu ūkaaſ, wehrſis wina uſmanibu uſ to ihpaſchibām, darischanām, ūkaitli u. t. pr., jo beeſchak ūrunaſees ar ūawu mahzeli par apraugameem preeſchmeteem, — jo wairak wiſch attihſtis ūawa audſekna walodu un apgahdās to ar nojehgumeem.

Tā ūa behrnus arween ūahf ūkoloſ ar abezi winu 6.—8. dſihwibas gadā, ūad behrns apfahrtejo paſauli wehl gluſchi mai paſiſt, tad protamā, ūa ari wina waloda newar buht bagata. Tapehz abezi mahzot wehl jaqahdā, ūa audſeknis attihſti walodu, pakahpeenigi eeſa- ūihdamees ar apfahrtejeem preeſchmeteem un parahdibām.

Swarigs lihdſeklis, ūai ūkolenā waloda attihſtitos, ir tā ūauzama a v r a u g a m à m a h z i b a (наглядное обучение, Anſchauungsunterricht). Apraugama mahziba paſtahw eeſch tam, ūa ūkoloſ nosiſahda ūkolenā preeſchā ūahdu leetu un leek winam to apluhkot, — apraudſit ūehz eeſpehjas zaur wairaleem juteklem: apſlatit, aptauſtit, eellaufitees wina ūkaaſ, paoſt, paſmeket, un ūrunajās par apraugama preeſchmetu ihpaſchibām. (Skat. „Mahz. ja buht apraugamai”, 17. I. p.). Apraugama mahziba netifween attihſta audſekna walodu, eeſaſihſtina wina ar preeſchmeteem un parahdibām, ūneids winam jaunas ūnibās, bet ari attihſta wina gara ūpehkuſ: paſtahwigi preeſchmetu apraudſidams, wiſch attihſta ūawu uſmanibu, eewehribu, domaſchanu. Apraugamo preeſchmetu un ta ihpaſchibās prah̄ta paturedamis, wiſch attihſta atminas un eedvomaſchanas ūpehkuſ. Paſchi nojehgumi, ūueus ūkolenā mantojis paſtahwigi apraudſidams, preeſchā wina ūkaidri un gaſchī.

Spreechhat nu, zil dauds dod skolenam praktisku sinibu un zil at-tihsta wina gara spehkus un padara bagataku walodu, ja mahzotees abezē, behrns desmitām un simtām reisēm bes kahdas apsinibas, paščdarbibas, nela nešaprasdams, nelahdu mehřki neredsedams, atfahro skolo-tajam palač bessaturigos: „a b c d ds dsch.... la le li lu... ba be bi bu.... ma me mi mu... da de di du... na ne ni nu — an en in un ma me mi mu — am em im um ra re ri ru — wa we wi wu — aw ew iv uw ga ge gi gu — ag eg ig ug ka ke ki ku — ak ik ek uk atsch etsch itsch utsch dscha dsche dschi dschu... bra bri bru bre... bla blu blee blai brau... dra dro dri gri gro gru grai sma smi sna sru swa swi ūvit... schnau schwa schwi schwu schna schlu schli spra spre sprau spla spki sprku stra sprin... ebs eds ets abs ibs ubs eibs ips ops aips aids oits... ems ers ens egs ails ils eils aurs urs eims ains... eijs uiss eegs aiws aujs eejs eijs... etchs ests edss uschs auschs atschs otchs usts aifis... vtsch utsch ainsch onsch ursch erbs olbs embs umbs erds ulds umds alts emts arbt elbt argt olgt urgt unk... arfts olfts erpts urfts artch schirkfts... schma schmu... ubs ebs aibs eits uits eeps... ulds emds omits erds irts... erfts orfts urgts irpts elfts ulgts erkch ursch scherkfts... A B C D E... Keikawa, Keipans, Keistutis... Schagare, Schaulene, Schenberga, Rehsefne, Schitomire...” (Slat. „Ahbeze pehz jaunas metodikas (? !) no R. Libela”).*

Protams, ka tahda abezē mahzichana, kas nedod behrnam nelahdu sinibu, nedarbina un neattihsta wina gara spehkus, bet turpretim tos nowahrdfsina, apgruhtinadama zaur nederigu, skolenam nešaprotamu, wi-wifikadu burtu ūareschginašchanu besnosīhmigōs balseenōs, ari paščā burtu ūareschginašchanas mahksla dod ūoti masas un lehnas ūekmes.

Masas ūekmes, mahzot abezi, isskaidro, ka skoleni ūlinki, neapdah-winati, ka wineem „gruhtas”, „newehrigas galwas”, lai gan pa leelakai

*) Libels kava „Ahbeze pehz jaunas metodikas” no 28 lap. pušem 16 lap. puš. it eerahdjis wišwadeem „urfts ulgts orfts ungt ollis imts icpits erſch...”, 1 lap. puš wahrdeem un teikumeem, tā: „mahgitajs ūaka ūprediki, maſinam pilnas pušpas”, 3 lap. p. — „leelajeem burteem”, „latinu burteem”, „Pehz jaunalās ralſtibas”, „Belsazaris, Keistutis, Ilbseena, Ungurpils, Barnikowa, Sahwene, Simferope...”, 4 lap. p. — „tomām, jemifoloneem, puſjumtineem, ūefawām...”, ūchđetrem maseem ūaſičanas gabalineem, ūuhgičhanām, „wišjaunakai ralſtibai”, 4 lap. p. — „Ralſtiteem burteem”, „Staitkeem: I, 2, 3, 4...” (?), „Romeeschu ūraitkeem: I, II, III...” (?) un — Reis es rehkenam”. Tā fa uſ ūatras lapas puſes zaurmehrā ir ap 130 wiſadu „schma ūchwu ūpra umds...”, tad behrnam tahdu ja-eelak: 130. 16 = 2080. Ūeeleekat webl ūbeit ūlaht gotu, latinu eefpeestus un ralſtitus burtus, burtus „Pehz jaunalās ralſtibas”, „Urſale, Umurga, Nemene...”, „Staitkus”, „romeeschu ūraitlus”, „reis es rehkenu” un ūraitkait, tad redsejst, zil dauds buhs behrnam ja-eelak besnosīhmigū wahrdu, balseeni un burtu. Tā fa wiſi wini pehz Libela ūadoma ir „ja-atfahro ūtis ilgi, ūamehr behrns tos pilnigi prot”, — ūinams, ne masak par 100 ūeis, tad ūaraugat, zil ūas ūihdses behrna walobas un gara ūpehku attihstibai un zil „orſtu,

dakai wainigi paščhi školotaji, neprasdami behrus mahzit: pedſihwojumi
rahda, ta freetnam, leetpratejam školotajam mahzeklu ſaitš ar „gruhitam,
newehrigām galwām“ ir ſoti maſſ, waj ari pawifam tahdu naw, tur-
pretim nepratejam, ne-iſweizigam, ne-iſmanigam mahzishchana ir otradi.
Leetpratejam školotajam školeni mahžas labyraht, ar preeku, nepeeſpeefiti;
ne-iſmanigam, nepratejam školeni mahžas tikai, ta ſakot, „sem pahtagaſ“,
pec kam mahzishchana pahrwehrichas pac moziſchanu. Ja mahžas wehſ
ſcho baltdeen beedē behrus ar „abezi“, „ſkolu“, „ſkolotajeem“, „pehr-
mindereem“, ja parunas: „tur naw nekahdi rafſti“, „waj tad ta nu lahda
grahmata, lad newar eemahzitees“ — apſihmē ſatru apſiniq, ſaprota mu,

Tabku no Libeša burtojamas grahmataš nestahw ari wiſas zitaſ libdſ ſchim
Iſnabtuſchāz latweſku abezes.

weeglu eemahzischanos fahdā darbā, tad laifam tam ūawi eemeſli. „Prahdi man ūawus ſkolenuſ, tad es redſeſchu, fahds tu ſkolotajs“, ūaka Diesterwegs.*).

Atmīnos, abezē mahzotees, pats peedereju pee „newehrigajām galwām“, „gruhtgalwjeem“: mahjās mahzijos 2—3 ūeemas lafit un pehz tam wehl freetnu laiku ſkolā rakſtit. Laſit mahzija tā: eedewa eefminu (urbuli, pułki) un „abezi ar gaili“ un lika eemahzitees leelo un maſo burtu fahrtu. Tīlai peespeefis un ſodits, pats neka neſaprajdams, gluschi beſapſinigi, nekahda noluhka neredſedams, ūimtām reiſēm atfahrtoju paſaſ „abezē eerahditajam“, ūamehr ne-eekalu: a, be, zette, de, e, effe u. t. pr. Pehz tam mahzija „voſchtabeereſ“ (burtot): be—a=ba, be—u=bu, be—i=bi, be—e=be, a—be=ab, u—be=ub u. t. pr. gluschi tapat burtus ūareſchinat, fā to atrodam augſchā apluhlotās abezēs. Kad wiſa ūchi tuhktoschfahrtuqā burtu ūlabinaſchanā bija pabeigta, tad ūahka mahzit „taiſni“ laſit, t. i. laſit weſelus wahrduſ, teiſumus un luhqſchanas. Deiſmitām un ūimtām reiſēm paſaſ abezē eerahditajam atfahrtoju: emme—u—ha—Muh—effe—u—su—Muhſu Te—e—ha—we—effe—Tehws—Muhſu Tehws de—e—de—be—e—be—debe—effe—i—effe—ſis—debeſis u. t. t., ūamehr eekalu, fa emmeuhamuhheſſeuſu muhſu te—ehawe—effe tehws de—e—de—be—e—be—debe—effe—i—effe—ſis debeſis ir jaſa: Muhſu Tehws debeſis. Tā mahzits, biju tiziſ tik tahtu, fa kad wehlak eeftahjos ſkolā, mani, kaſ rakſtit neprata un laſija ūiſti, eefehdi-naja wiſsemalajā ūahkā ūee „nemahlufeem“, fur kritu tahtda paſcha ne-prateja palihga ſkolotaja rokās. Schehl, fa tahtdu, fahdi augſchā minetee abetschu ūastahditaji un eerahditaji, wehl tagad pee mums netruhkfſt.

Protams, fa tā abezi mahzot, gluschi beſ mehrka, pamata un ap-ſinas, eet gruhti, lehni, garlaizigi: ſkolens nedabu netikween nekahdu ūinibū, netikween neattihſtās wiſa waloda un gara ūechki, bet ari paſchā burto-ſchanas mahkſlā ūauhſamas ūoti maſas ūekmes.

No wiſa ūazitā noſlahrſtam: a) fa neweena no augſchā minetām un ūimtām lihdſigām abezēm, ūawus tulſchibas un beſpamatibas deht, neder behrnu mahzischanai laſiſchanā un rakſiſchanā un b) fa tahtdā wiſiſe behrnu mahzischanai laſiſchanā un rakſiſchanā, fā wiſu lihdſ ūahim ūeekopj, tīlai ūaitiga ſkolenu možiſchanai un weſtiga ūaika ūawechana.

Tapehj, ūai abezi mahzot, ūahneegtu ūawus noluhkuſ, wajaga a) mahzit pehz abezes ar ūodoliq ūaturu, ūurſch buhtu ūakahrtots pehz wiſpahrigo mahzischanas noteikumu pagehreju meem, un b) mahzit tā, fa ne eerahditajā mahzitu, un mahzeklis ūikam beſapſinigi paſaſ at-fahrtotu, bet fa pats ſkolens pehz abezes apſini gi mahzitos ūafit un rakſtit, pats mekletu un atraſtu, ūeetu preekſch

*) Wegweiser für deutsche Lehrer.

ſewiš jaunā ſinibās, un ſkolotajs tīkai rāhdītu winam iħfato, taiħna ko, weegla ko żelu, lai sprausto mehrki fañneegtu.

Schee eemesli mani pamudinaja īastahdit „Abeži“ un „Wadoni“ pee mahżiżchanas „Abeżē“. Šeo grahmatu noluks — atweeglinat, paaħtrinat, apfinigu, peewilzigu, patiħlamu darit ta' mahżiżchanos, ta' mahżiżchanu, īneegt ſkoleneem kodoligu weelu preelx mahżiżchanas, lai padaritu bagatakas winu ſinibās, atrafitu wineem meħhi, beeschi ġarunajotees un eepafihstotees ar jaumeem nojehgumeem un winu noſaukumeem, un paſħapeenigi, paſħdarbigi, ta' tad pilnigi apfinigi eeguhfsti ſinibās un praſħanas, netiħween tās zeeti noguldinat ſkolenu atminā, bet ari attiħstit winu gara spehlu: uſmanibu, eeweħribu, domaħchanu, spreesħchanu, atminu u. t. pr.

Wiñu ſcho īażeretajš zenħċha sħaňneegt zaur to, ta' wiñx paſħa mahżibas īahkumā apraugami eepafihstina mahżekkus ar preeħxmettem, winu iħpaſħibbàm, dorisħanàm, apstakleem u. t. pr., un ta' tad dod par teem gaħiġus, ūkaidrus nojehgumus, turklaht eepafihstimadams ſkolenu ar to noſaukumeem — wahrdeem. Skoleni eedala wahrduš ūkanas un ar tām eepafihstas. Pehz tam ſkoleni, redsedami ſihmejumu, peemehram, „ola“, „oħxa“, „oga“, un ſinadami ſihmejuma noſaukumu un wiñas ta' wahrda ūkanas (waj ari bej weenas) un wiru kahrtu, paſħi parakſta ſem ſihmejuneem atrod ſinamu ūkanu burtus, eepafihstas ar teem, īastabda wahrduš no īcham ūkanam un apfihm tās zaur burteem ſinamā kahribba (rakſta) un peħz tam laja uſrafkstito, t. i. paſħdamti burtus, ġauz winu ūkanas ſinamā kahribba. Ta' abeżē mahżot, fañneeds netiħveen augħċha minetos noluks, bet ari audseknati aħwabina no newajadxi go „orħstu“, „ulgħstu“ eekalħchanas. Mahżot peħz „Abeżes“, behrns papreelxhu eepafihstas ar ūkanam (31.—45. lap. p.) un peħz tam ūħi lafit un rakstit wahrduš. Eepafinees ar 6 ūkanu (1.—4. mahż. gab.) rakstiteem un ee-speeſteem burteem, mahżekkis, no 4tā mahżibas gabala ūħi rakstit un lafit teikumus un no 10tā mahżibas gabala, kad wiñx jan eepafinees ar 14 ūkanam un burteem, ūħi eepafihstas ar leelajeem burteem un lafit masus, peewilzigu, ħaturiġus gabalinus, kuri, behrnu ar jounā ūkanam, burteem, wahrdeem eepafihstinet, wina walodu un gara spehlu attiħstot, paleek kahpeemi pa kahpeenam garak il gruhtali peħz ħatura. Saħfot no 2.—4. mahżibas gabala ſkolotaja jeb eerahdītaja palihdsiba paleef arween maħaka, un aqgħiġi aq-żfelena paſħdarbiba, pahrweħr-damais par apfinigu paſħmaħżiżchanos. „Skolenam war atnejt labumu tilai taħħas ūkinas, pee kura m wiñx pats ūħiweem spehkeem noſklurvis. Ta' eemantotā ūkinas netiħveen tās labums, ta' wiñas il-għaq u ūglabajja atminā, bet ari wehl jo leelaks pahrwars zaur to, ta' wiñas dod mahżekkli liħbessli ūkinas atrafft, peħtit un patiħħawwigi domat. Skolens, patiħħawwigi atraffdamas ūkinas, attiħstia eeweħribu, tas' ir-żejk mägs d'sinejjs“

katrā darbā. Altihstīta eewehriba nepeezeēchami wojadfiga netikween mahīlneekem un finibū wiħreem — dabas pehtitajeem, ahrsteem u. t. pr., bet ari katram rokpelnim, katram zilwekom ildeenischkā dsiħwē", faka Spenser. *)

Pamatī, iż kureem dibinats „Abezes“ fatus un wina īkahr-tosħana, fà ari isleetojamee panehmumi un mahiżħanas wiħses, pašči par feni issfaldroħes usmanigi lafot ġekosħas „Wadona“ nodakas.

2. Eelsħam pastahw lafit un rakstit prasħħana?

Bilweħs ir-augħstakais Deewa radijums: wiñċi iż-żejjur no wiċċeem dsiħweem radijumeem, bej fawwàm zittam angħtakam ħpoċċibam, wiśpirms zaur to, fa wiñċi war runat, t. i. ištiet ziteem fawas domas un faprast zitu domas zaur dsirdameem wahrdeem, no kureem fastiħaw muħlu waloda. Kà katrā, ta' ari latweeħsu walodā ir-foti dauds wahrdi, zaur kureem apsħiġi leet, ħpoċċibu, darsiħħamu, flaitku un t. pr. no-jehgħumus. Tomerħ leela's walodas wahrdi wairums fastiħaw no-foti maha flanu flaitka. Ta' tad wahrdi fastiħwdatas ir-flanas. Wahrdi „oġa“, p. peem, fastiħaw no-flanam — o, g, a, un no-flanam o, g, a war fastiħdit wahrdi „oġa“. Wahrdi „ħuka“ fastiħaw no-flanam — ī, u, ī, a, un no-flanam — ī, u, ī, a war fastiħdit wahrdi — „ħuka“, „ħaku“, „ħaġu“, „ħuġa“. No ta nomanam, fa a) wahrdi war eedalit flanas, b) no-flanam war fastiħdit wahrdi un c) wahrdi nosiħme aktarās no tam, kahdha kahrtibā dsirdamas winu flanas. Flanas dsirdam ar-aufsim. Ja meħs katrai wahrdi dsirdamai flanai dosim redsamu siħmi — burtu, tad, pirmsħa, redsedami burtus, warefim fuakt winu flanas (pahrweħrtifim redsamu dsirdamā — lafiżi) un, otrkħart, warefim latreibi wahrdi dsirdamas flanas apsħiħmet burteem (dsirdam u pahrweħrtifim redsamā — rakstifim). Ta' fa wiċċi wahrdi fastiħaw no-foti maha flanu wairuma, tad ari burtu, kas apsħiġi walodas flanas, newajaga dauds. Ta' tad burti naav zits u nekkas, fa redsamas flanu siħmes. Burtus meħs redsam ar-azim. Redsedami burtus, meħs waram fuakt winu flanas, un otradi — dsirdedami flanas, meħs waram winas apsħiħmet ar-redsameem burteem.

Burtus fuq tapat, fà dsirdamas zaur wineem apsħiħmejamas flanas, peem, flana „a“ — burti „a“, flana „ī“ — burti „ī“ (newis „effe“, jeb „es“), flana „r“ — burti „r“ (newis „erre“, jeb „er“).

Lafishħana pastahw eelsħam tam, fa meħs, redsedami burtus, fużżam zaur wineem apsħiħmejamas flanas, īkopoja tas-wahrdi un wahrdi teiħum. Lafidami graħmatu, meħs fużżam un īkopoja flanas taħdha

*) Kreew. tulf. „Воспитание умственное, нравственное и физическое“. Гл. II. Изд. Редакции журн. „Родникъ“, 1883 г.

paſchā kahrtibā, kā winas apſihmetas zaur burteem katrā ſkanāmā wahrdā. Tā, veem., laſidami teikumu „ſunis rej”, mehs ſauzam un ſakopojām ſkanas tahdā paſchā kahrtibā, kā winas weena pehz otrs apſihmetas burteem: § - u - n - i - ſ - r - e - j. Tā tad, lai waretum prast laſit, wajaga mahzet pehz redſameem burteem fault ar wineem apſihmejamā ſkanas un tās ſakopot (t. i. ſaleet, ahtri ſaveenot zitu ar zitu apſihmetā kahrtibā) wahrdōs un wahrdus teikumōs*)

Rakſtischanā pastahm eelsh tam, ka teikumus eedalam wahrdōs, wahrdus ſkanās un ſkanas apſihmejam ſinameem burteem tahdā paſchā kahrtibā, kā tās dſirdam. Lai uſrakſtitum teikumu „ſunis rej”, mehs eedalam winu wahrdōs, wahrdus — ſkanās un katu (dſirdamu) ſkanu apſihmejam ar ſinamu (redſamu) burtu tahdā paſchā kahrtibā, kā ſkanas dſirdamas rakſtamā wahrdā. Tā tad, lai waretu prast rakſtit, wajaga mahzet teikumus eedalit wahrdōs, wahrdus ſkanās un ſkanas apſihmet ar winu burteem ſinamā kahrtibā.

Peſi h m. Burti ir diwejadi: a) eespeesti, kurus leeto eespeestās grahmataš, un b) rakſtit, kurus leeto rokraſtitōs. Lai waretum prast rakſtit un uſrakſtitu iſlaſit, wajaga ſinat rakſtitus burtus; lai waretum prast grahmatas laſit, wajaga paſiht eespeestus burtus. Eespeesti burti, it ihpafchi maſee, ir ſoti lihdsigi rakſtiteem.

3. Sakars starp laſit un rakſtit pras̄hanu.

Ja mehs pratifim wahrdus eedalit ſkanās un ſkanas apſihmet ar burteem (t. i. mahzeſim rakſtit), tad paſihſim ari burtus, pratifim fault winu ſkanas un ſkanas ſakopot wahrdōs (t. i. mahzeſim laſit), un otradi: ja paſihdamī ſkanu ſihmes — burtus, pratifim fault zaur wineem apſihmejamā ſkanas un tās ſakopot wahrdōs (t. i. ja mahzeſim laſit), tad ari pratifim wahrdus eedalit ſkanās un winas apſihmet burteem (t. i. pratifim rakſtit). Tā ka laſit ir — ſkanas noſault pehz burteem un tās ſakopot wahrdōs, un rakſtit ir — wahrdus eedalit ſkanās un ſkanas apſihmet ar burteem, tad war ſazit, ka laſiſchanā iſſchkečas no rakſiſchanas tikai zaur to, ka laſot mehs ſauzam wahrdū ſkanas pehz jan uſſihmeem burteem, turpretim, rakſtot pehz wahrdū ſkanām paſchi uſſihmejam winu burtus. Pee laſiſchanas wiſwairak strahdā ažs (burtus war tikai redſet), un auſs tikai pahrbauda, pahrraugā pareiſu burteem apſihmejamo ſkanu ſaukſchanu. Pee rakſiſchanas wiſwairak darbojās auſs (wahrdi ja-eedala ſkanās, kuras war tikai dſirdet), un ažis tikai pahrraugā, waj ſkanas pareiſi apſihmetas burteem.

*) Paſi wahrdōs „laſit” (ogaš, ſehnes, lartupelus, kaut lo ne buht iſbiruſču, ſaſiſta preeſchmete daſas u. t. pr. laſit) apſihmē wairak preeſchmetu jeb winu daſas ſakopot. Grahmatu laſit apſihmē ſakopot burtu ſkanās wahrdōs un wahrdus teikumōs. „Laſiſchanā naw zits nelas kā redſamu (burtus) pahrwehrſt dſirdama (ſkanās),” rakſia Rymeiſers. („Grundr. d. Erziehung und des Unterrichts“ II, 3. Abth. 538).

4. Kōpmahziba lafīshhanā un rakstīshhanā.

No wiſa agrāk ūzitā ūzidri redzams, zif tuws ūzars starp lafīshhanu un rakstīshhanu, un zif weenas prāchana valīhdī otras mahzeišchanai. Var pat pīlnigi ūzit, ja tāds apšinigi prot wahrdu uſrafstīt, tad tas ari prot winu iſlaſit, un otradi.

Tapehz, eevēhrojot weenadu laſit un rakſtit prāchanas īvaru, kopīgus mahziſchanas lihdeſkus un noluſkus, rakſtit mahziſchanu no laſit mahziſchanas, pareiſi ūzolojot, labaku ūzemu deht, pawiſam nedrihkf weenu no otras ūchirk. Luhk, tapehz ari mehs ſem „mahziſchana abežē” ūzprotam kōpmahzibū rakstīshhanā un lafīshhanā.

Reiſē jamahza behrni rakſtit un laſit ne tikai tadehk ween, ka rakstīshanas un lafīshanas prāchana ūzaw ūzoti tuwā ūzara, weena otrai valīhdī, weena otru pahrraugu un zaur to dara paſchu mahziſchanu wairak apšinigu, bet ari tapehz, ka kōpmahziba lafīshhanā un rakstīshhanā padara mahziſchanu daudzpufigaku, ūzolenu darbibu daschadaku, un wihi, redzedami plaſchakus noluſkus un panahkuſus (ſahk netiſtween laſit, bet ari rakſtit, un otradi), mahzās labprāhtigaki un ūzmigaki.

5. Šlanojamā metode pee kōpmahzibas rakstīshhanā un lafīshhanā.

Tā ka preleſch laſit un rakſtit prāchanas wajaga 1) ūnat, ka wahrdi ūztahw no ūzām, 2) ūnat ūzis ūzānas un winu apſihmeſchanu burteem, 3) prāſt blakus ūzawoſcho burtu ūzānas ūzopot, t. i. ahtri weenu pehz otras nosaukt, weenu ar otru nemanot ūzweenot, ūzleet, ūzlanot (pee lafīshanas), un 4) prāſt wahrdu ūzedalit ūzānas, t. i. uſ- ūnat, no tādā ūzānas ūztahw wahrdi, lai waretu tās zaur winu burteem apſihmet, tad ari pate kōpmahziba abežē paſtahw: a) wahrdu ūzedalīshhanā ūzānas un ūzolenu eepaſihstinaſchanā ar tām, b) ūzolenu eepaſihstinaſchanā ar ūzānu ūzmiem jeb burteem, c) ūzolenu eelaufiſchanā ūzopot blakus ūzawoſchu burtu ūzānas wahrdu ūzānas (lafīshana) un d) eelaufiſchanā apſihmet wahrdu ūzānas zaur burtu ūzindu (rakstīshana).

No ta mehs ūzidri nomanam, ka tādā wiſhē rakſtit un laſit mahziſchanai par ūzhrakmeneem jaleek: 1) mahzeiſku eepaſihstinaſchanā ar walodas ūzām (wahrdu ūzedalīshchanā ūzānas un ūzānu ūzopot ūzawoſchu wahrdu ūzānas) un 2) eepaſihstinaſchanā ar ūzānu ūzmiem — burteem. Tapehz ari tādā abežē mahziſchanas gaitu, jeb metodi, kur ūzolenu wiſpirms eepaſihstina ar walodas ūzām, ūzau par ūzkojamo metodi.

Mehzot pehz ūzkojamas metodes, wiſhwarigakais ir nowest ūzolenu pee ūzprāchās, ka wahrdi ūztahw no ūzām (ūzat. „Wadonis“ 31.—45. l. p., „Abežē“ 6. l. p.) un ka ūzis (vīrdamas) ūzānas war ap-

ſihmet (redſameem) burteem. Da ſkolenu nowed pee tahtas ſapraſchas, tad abežē mahziſchanai ir likti zeeti pamati, tad wiſhwarigakais jau padarits, un tahtakā darbiba nebuhs nelas zits, fa tikai apſiniga paſch-mahziſchanas rakſiſchanā un laſiſhonā.

6. Wiſpahrigeet mahziſchanas noteikumi, kuri it ſewiſchki ja-eeweſtro abezi mahzot.

Lai waretu ſelmigi mahzit, wajaga pee mahziſchanas eeweſhrot daſchus noteikumus, kuri dibinati uſ ſiniſteem pamateem un pahrbauditi zaur wiſas zilwezes daudſ gaduſimteau veedſiſhwojumeem. Ta fa katraš mahziſchanas noluhks ir attihſtit mahzeſka eedſimtos gara ſpehku, tad par tahtdeem noteikumeem atſihſtami ree, kuri dibinati uſ ſkolena gara ſpehku attihſtischanas pamateem. Schee noteikumi ſtingri ja-eeweſtro mahzot katra ſpreeſchmetā (Deewahrdōs, walodās, rehkinōs un t. pr.), un tapehz tos ſauz par wiſpahrigeem mahziſchanas noteikumeem. Schos noteikumus pahrkaht ir ſwarigis ſkolotaja noſeegums pret mahzeſki un mahziſbas preeſchmetu. No wiſu iſpiſiſchanas leelakā waj maſakā mehrā atlačas wiſas mahziſchanas ſeknes. Tapehz ari wiſeem mahziſchanas panehmumeem un metodēm wajaga dibinatees uſ ſcheem noteikumeem. Apluhkoſim ſcheit daſchus no wiſeem, kuri it ſewiſchki ja-eeweſtro abezi mahzot.

A. Mahziſchanai ja-attihſta ſkolena gara ſpehkuſ.

Schiſ noteikums pagehr, fa behruſ ſahzitu tahtā wiſhē, fa mahziſchanai ne tikai wiſeem dotu ſinibas un praſchanas, bet ari lihdſetu attihſtit wiſu gara ſpehku (ſtat. „Gewadā“). Tapehz ari mahzot abezi wajaga zeiſtees netiſween eemahzit behru laſit un rakſit, netiſween dot wiſam daſchus ſinibas, praſchanas un padarit bagataku wiſa walodu, bet ari zaure paſchu mahziſchanas gaitu attihſtit ſkolena gara ſpehku: uſmanibu, eeweſhribu, domaſchanu, ſpreeſchanu, apkeribu, attapibu, atmiku u. t. pr.

Ta meeſas, fa gara ſpehki attihſtas, lad wiſu prahtigi darbinam. Tapehz, lai to ſaſneegtm, jamahza abežē ta, fa pate mahziſchanas gaita modinatu uſ darbu un darbinatu ſkolena gara ſpehkuſ.

Pee mahziſchanas abežē pehz ſkanojamās metodes, lai waretu wahrdū pareiſi eedalit ſkanās, wajaga ſkolnam uſmanigi eeklaſitees ſha wahrdā iſrunā; zaure to attihſtas mahzeſka uſmaniba. Lai waretu katraiſi atbildet uſ preeſchā leekameem jautajumeem, ſkolnam wajaga netiſween uſmanigi kluſitees, bet ari apſpreeſt paſchu jautajumu, apdomat un ſastahdit uſ wiſu atbildi; zaure to attihſtas uſmanibas, domaſchanas un ſpreeſchanas ſpehja, attihſtas pate waloda, fa nepeezeſchams domaſchanas un domu iſteiſchanas lihdſeklis. Patſtahwigi apraudſidams un ſalihiſ-

nadamis daschadus preekhmetus, burtus un ūkanas, školens attihsta eewehrību. Paturedams prahā eeguhtas ſinibas un prashanas, školens attihsta atminu un eedomaſchanas ſpehlu.

B. Mahziſhanai jaibuht paſchdarbigai.

Paſchdarbiba, paſchstrahdiba, paſchmahziba pee pareihas ſkoloſchanas ir ſwarigis lihdelliſ gan lai eeguhtu jaunas ſinibas un prashanas, gan ari lai attihſtitos gara ſpehli. Tikai tahdas ſimachanas un prashanas paleet par muhſu pilnigu ihpachumu un eehalnojās dſiku muhſu atminā, kuras eham eegutwuschi patſtahwigi. Patſtahwiga ſinibu un prashanu eeman- toſchanu atſtabi mahzeliſ atminā dſiku eespaidu un attihſta wina uſ- manibu apkeribu, attapibu, rakſtura patſtahwibu. Tapehz ari abezē ja- mahza, tā, ka ne ſkolotajs mahzitu un ſkolens tikai winam besapſinigi pakat atfahrtotu, bet ka pats ſkolens pehz abezes mahzitos laſit un rakſtit, un ſkolotajs buhtu tikai ſtanu wadonis un palihgs. Školens, peemehram, redſedams ſihmejumu „upe“ (ſkat. „Abeze“, 6. mahzibas gabals) un apakſchā paralſtu (ar eespeeſteem un rakſtiteem burteem) „upe“, un ſinadams ſcha wahrdā ūkanas un wina ſahrtu, un paſihdamis burtus „u“, „p“, pats atrod, ka burtus „e“ apſihmē ſtanu „e“. Taſda ſkolena nojehga apſtiprinās wehl zaur to, ka ari ſem ziteem ſihmejumeem („tule“, „pele“) ūkanas „e“ weetā atrodās burtus „e“. Školens, ſalihdsinadams rakſtitu burtu „e“ ar burtu „e“, atrod, ka ſchis burtus naw zits nekaš, ka puſapakā ſtrihpina (ſkat. „Abeze“ 5. lap. p.). Mahzidamees pehz „Abezes“, ſkolens noſkuht pee ſihmejumeem un paralſteem „ſoma“, „lampa“ (8. mahz. gab.). Prasdamis, peemehram, uſrafſtit un iſlaſit „ſola“, „lapa“, ſkoleus wahrdōs „ſoma“, „lampa“ iſdala no paſihſtamajām ſtanām ſtanu „m“ un noprot, ka ſtanu „m“ apſihmē ar burtu „m“. Ari parakſta ſem ſihmejuma „malka“ ūkanas „m“ weetā ſtahw burtus „m“. Upluhkodams tuvač burtu „m“, ſkolens atrod, ka tas ſastahw no trim winam jau paſihſtamām ſtrihpinām: 1, 1, 1. (ſkat. „Abeze“ 5. lap. p., „Wad.“ „Mahz. jaibuht pakahp.“, 18. I. p.).

Paſchdarbiba mahzotees peeradina mahzelli puhiſinan un pazeetibai, bet „puhiſinch un pazeetiba wiſu pahrwar“, mahza freewu paruna. Katrs atihſt puhiſina ſwaru dſihwe, bet ſola ſagatavo mahzelli preekh dſihwes; tapehz ari mahziſhanai japeeradina ſkolenu puhiſinan. „Radi- tais padarijis puhiſina par nepeegeeſchanu lihdelli preekh zilveka meeſas, tikumibas un prahā attihſtibas un paſchu zilveka laimi un wehrtibu lizis atkarā no perſoniga puhiſina“, ſaka Užchinſkijs.*)

*) К. Ушинский. „Человекъ, какъ предметъ воспитанія“. Томъ II. Приложение.

C. Mahzischanai ja buht pilnigi apsinigai.

Par apsinigu fauz tahdu mahzischanu, kad skolens peeshawindas jaunas finibas un praschanas pilnigi tas saprasdams, kad wiensch par katu fawu wahrdi, katu fawu darbu dod yats few atbilbi. Pasch-mahziba jeb patstahwiga mahzischanas war buht tilai tad, ja skolens zaprot wiisu to, ko wiensch mahzis. Apzinigi mahzitees rakstit un lasit war skolens tilai tad, ja wiensch zaprot un sin, ka wahrdi fastahw no skanam, kuras rakstos apsime burteem. Skolens war apsinigi wahrdi usرافtit tilai tad, ja wiensch sin, no kahdam skanam tas fastahw, un islasit, — ja sin, kahdu skanu katrs burtos apsime. Katri preeksch skoleneem nezaprotamu wahrdi waj teikumu skolotajam ja-isskaidro. Lai wiisas jaunas finibas un praschanas skolens pilnigi peeshawinatos. —

D. Mahzischanai ja buht apraugamai.

Par apraugamu fauzam tahdu mahzischanu, kad skolenam wiisu, ko wiensch mahzis, parahdu. Ja skolotajs grib eepasihstinat mahzelli ar kahdu preekschmetu, ihpaschibu, darischamu u. t. pr., tad wajaga wiram to parahdit un lukt apraudsit (apluklot) zaur redsefchanu, dsirdefchanu, taustischamu, oschanu, baudischamu. Ja skolens nekad naw redsejjs ojoli, klawu, kazu, sehni u. t. pr., tad wiram tos japarahda, jaleek apraudsit, apluklot wiisu ihpaschibas un daka un tas aprakstit, jo zitadi wahrdi — ojols, klawu, kazu u. t. pr. — buhs preeksch skolena tilai tulchhas stanias. Lai skolens eepasihitos ar preekschmeteem un parahdibam, wajaga lukt wirius apraudsit ne tilai tos redsot, bet ari, ja eespehjams, tos dsirdot, taustot, oschot un baudot. Uhdeni, petroleju, spirtu, etiki, terpentini u. t. pr. mehs atschikram weemi no otra wiswairal zaur wiru garshu, hmaku waj degischanas ihpaschibam, lai gan pehz ahreja issflata wiisi schee schlidrumi ir gandrihs weenadi. Wahrdi faktot, apraudsibas noteikums pagehr, ka preekschmets, ar kuru skolens eepasihstas, buhtu preeksch wina azim, lai waretu ar to wispufigi eepasihtees ar leelaku jutefku skaitu.

Tomehr ne katreis eespehjams parahdit mahzessim preekschmetus, ar kureem wiru grib eepasihstinat. Ne ikreis mehs fawam skolenam waram parahdit lahzi, wilku, lapsu, breedi, laiwu, lugu, juheu, tulhnesi u. t. pr. Lai waretu skolenu zil nezik eepasihstinat ar scheem preekschmeteem, kurus mehs wiram newaram parahdit, eeteizam: a) parahdit preekschmetu nosihmejumus un pehz teem wirius aprakstit; b) halihdsinat nepasihstamu preekschmetu ar kahdu zitu tom lihdsigu, skolenam pasihstamu, peem, juhru ar esaru, fugi ar laiwu, wilku ar huni, lauwu, tigeri ar fakti, krokdili ar kirsatu, stepi ar pkawu u. t. pr.; c) halihdsinat nepasihstamus preekschmetus ar skolenam pasihstameem preekschmeteem, kureem

gļušči otradas ihpachibas, peem., tušnesi ar augligu semi, karstumu ar austumu, bādu ar pilnibu u. t. pr.

Apraudsibas pārījums īstel taisnī un apšinibas noteikuma un peeder pee wiššvarigalajeem mahzīšanas likumeeem. Tapehz ari abežē jamahža tā, kā mahzība buhtu apraugama. Māhzot pēbz školajomās metodes īsit un rakstīt, ja negrib nobarbotees ar nederigu, bejsfīhīmigu „bu, be, mu, me, ulgšč“ eekalschanu, nevar bēs apraudsibas ne šoli spert uš preekschu: ar valodas šķanām školēni eepaſīhītās wahrdōs; lai wahrdū nosīhīmi pareizi saprastu, jāparahda winu nojehgumeem atbilstīgus preekschmetus. „Abežē“ eeveetotee ūhīmejumi ūlpo netīkveen paſchmahzībai, bet ari kā lehtakais apraudsibas lihdsellis. Lai daritu preeksch školēna jaunas šķanas wairak apraugamas, školotajs leek tās ūlīhīsinat ar winam jau pasīhīstāmām (laša — laša, ūls — ūls, lode — lote, laba — lapa, logi — loki u. t. pr.). Lai eepaſīhītinatu školēni ar kāhdū jaunu burtu, školotajs īskar waj raksta šcho burtu uš tāhpeles, parahda, no kāhdām daļām tas ūstahīw, un kā no winām ūstahīda burtu.

E. Mahzīšhanai jābuht pākahpeenīgai.

Sem pākahpeenības pee mahzīšanas ūprot pāhreešchanu 1) no weeglā uš gruhto, 2) no pasīhīstāmā uš nepasīhīstamo, 3) no tuvā uš tāhko.

1) Lai pirmo pārījumu iſpildītu, tad mahzīkli wiſpirīms ee-pasīhīstina ar tāhdām ūnibām un pārīchanām, kuras weeglati ūprotamas, un wina gara ūpehīteem pākahpeenīgi attīhīstotees, ūneids tam aīsween gruhtakas ūnibas. Tadehīt abežē mahzōtees školens ūahlumā wišwairak eepaſīhītās ar pārīchīkaneem (a, u, o, i, e) un tad ar lihdsīkaneem (ē, ī, ī, m, n...), paprekschu ar ūtrihipinu, tad ar ween-fahrīschu un ūlīktu burtu ūstīhīchanu. Pāprekschu školens mahzās ūkstīt un ūlīt ihfūs, weeglus, ween- un diwballeenīgus (ola, oſa, ala, aſa, laſa, ūla, aka, af, ka, ko) wahrdūs, ūkureem aīsween ūeweenojojas garaki un gruhtaki wahrdī (lapa — ūlapa, ūlō — ūškola, ūlaka — ūlapa, ūlampa, ūlapene — ūlapēne u. t. pr.).

2) Pāhrejot pee mahzīšanas no pasīhīstāmā uš nepasīhīstamo, wiſas preeksch školēna jaunas ūnibas ūeweeno pee wežām, školēnam jau pasīhīstāmā. Dibinadamees uš ūcha noteikuma, školotajs wiſpirīms ee-pasīhīstina mahzīlli ar preekschmetu. Kad školens eepaſīnees ar preekschmetu, tad wiſas eepaſīhītās ar ta ūnaukuunu (preekschmetēs pasīhīstams; ūnaukuuns, wahrdōs nepasīhīstams; tā tad eet no pasīhīstāma uš nepasīhīstāmu). Eepaſīnees ar ūnaukuunu, školens eepaſīhītās ar ta ūšķanām, ūtarp ūnaukuunu waj nu wiſas winam pasīhīstamas, waj ari wiſas, bēs tikai ūneenas. Ūtarp pasīhīstāmā ūšķanām školens weegli atrod jauno ūšķau un ar to eepaſīhītās. Gļušči tāhdā pārīchā wiſē ūškoleni eepaſīhītās ari ar burteem.

3) Pahreet mahzischanā no tuva uſ tahlū apſihmē — wiſpirms eepaſiſtinat mahzelli ar to, kas winam wiſtuwaſ pehz weetas, laika un prahtha-dſiſchanas. Gribedams padarit bagatalu ſkolena walodu, ſkolotajs eepaſiſtina winu wiſpirms ar preeſchmeteem, kuri atrodās mahzelli apkahrtnē, un tapehz winam tuwaſ paſiſtami, un tikai wehlaku eepaſiſtina winu ar attahlaſu paſauſi.

Lai iſpilditu pakahpeenibas noteikumu rakſtit un laſit mahzot, ſkolotajs wiſpirms ſagatawo ſkolenuſ preeſch mahzischanas abežē, wehrſdamſ winu uſmanibu uſ daſchadām gandrihs ifdeenaſ dſirdamām ſkanām: bſeedaſchanu, ſpehleſchanu, runaſchanu, wehja puhiſchanu, ſwilpoſchanu, awju blehſchanu, ſirgu ſweegiſchanu u. t. pr. un wahrda "ſkana" noſithmi. Pehz tam mahzelliſ eepaſiſtias ar weeglakām walodas ſkanām, kureām pehzak pamafam peveenojās gruhtakas.

Pirms ſkolens mahzās rakſtit burtus, wiſch rakſta to ſastahwdaļas jeb ſtrihpinaſ ar pehz winu gruhtuma: *t* — taiſnā ſtrihpina, *l* — taiſnā ſtrihpina ar lihkuſu uſ lejas labo puſi, *r* — taiſnā ſtrihpina ar lihkuſu uſ augiſhas freijo un lejas labo puſi, *e* — puſapaļa ſtrihpina, *O* — apaļa ſtrihpina, *ʃ* — zilpaimā ſtrihpina. No ſchām ſeptinām ſtrihpinām ſastahw wiſi masee rakſtiti burti. Par weeglakeem uſrakſtischanā ja-atiſiſt burti: *o*, *l*, *e*, *ʃ*, *ʃ*, *i*, *t*, kas naw zits nekas, kā weenkahrſchā ſtrihpinaſ. Tapehz ſkolenuſ ja-eepaſiſtina ar ſcheem burteem mahzischanas ſahlumā. Protams, ja ſkolens pratis uſrakſtit iſhis uſrahdiſtas 7 ſtrihpinaſ, tad nebuhs preeſch wina wehlak gruhti eemahzitees rakſtit faut kureu burtu. Masee burti ir weenkahrſchaki, weeglaki uſrakſtami un galwā paturami un daudi beechaki leetojami, nefā leelee burti. Tapehz eeſahlumā mahzelli ja-eepaſiſtina tilai ar masajeem burteem. Kad ſkolens peeſawinajees peeteekoſchu ſlaitu maſo burtu, tad jaſahk winu pakahpeenigi eepaſiſtinat ar leelajeem burteem, raugotees pehz winu gruhtuma. Der eepaſiſtiņat ſkolenu papreeſchhu ar teem rakſtiteem un eespeſteem leelajeem burteem, kuri waj nu glujihi lihdſigi masajeem burteem, waj arī kuras war rakſtit kā maſos burtus (*O, U, Z, W*,

— ſlat. „Abeze“ 10.—15. mahz. gab.). Wiſnotak rakſtiti (latinu) burti ir weenkahrſchaki, nefā eespeſti (gotu) burti. Tapehz ſkolenu papreeſchhu ja-eepaſiſtina ar rakſtitu un tad ar eespeſtu burtu. Bes tam ſkolens, rakſtidamſ burtu, ujmekledamſ ta ſastahwdaļas (ſtrihpinaſ) un kā weenodams, pats nem dalibū jaunās ſkanas apſihmejot (paſchdarbiba).

Turklaht gluschi dabigi, ja skolens mahzās pappreefchhu uſraſtit un tad tilai uſraſtitō iſlaſit.

F. Mahziſchanai jabuht eespehjamai.

Schis noteikums praſa, ka ſkolens wiſu to, ko wiſch mahzās, jeb ko winam ſkolotajs iſſlaidro, waretu pehz ſawa attihſtibas ſtahwokta beſ ſewiſchkeem gruhtumeem un puhlineem ſapraſt un apſinigi peefawinates. Ja mahziſchanai buhs apraugama, apſiniga, paſchdarbiga, paſahpeeniga, tad ari ſkolens winam ſneedſamās ſinibas weeglaki ſapratis un peefawinates. Auſſinatajam weenmehr jaſin mahzelka attihſtibas paſahpeens un jaſneeds tam tilai tahdas ſinibas, ſuras wiſch, atraſdamees uſ ta jeb zita attihſtibas paſahpeena, war beſ ſewiſchka gruhtuma ſapraſt. Tapehz, lai ſcho noteikumu iſpilditu, mahziſchanu ſtingri jaſamehro ar mahzelka gara ſpehku attihſtibas paſahpeenu: kaſ ſeegli ſaprotaſm jau attihſtiteem ſkoleneem, beeſchi ne-eespehjams, ne-ſaprotaſm wehl maſ attihſtiteem behrneem. Pret ſcho noteikumu beeſchi noſeedſās auſſinataji, peemehevdam iuſſelka ſpehku ſaweeem ſpehkeem un domadami, ka wiſs tas, kaſ wineem paſcheem weegli eespehjams, ari tilpat weegli eespehjams maſ attihſtiteem behrneem. Kā preeſch latra darba, ta ari preeſch mahziſchanā ſelme, no leela ſvara ſawas eespehjas apſina. Ja mahziſchanā nahtas ſkolena gruhti, un wiſch ſahk to turet preeſch ſewiſ par ne-eespehjam, tad tas ſaudē ſawas eespehjas apſinu.

G. Mahziſchanai jabuht peewilzigai.

Schis noteikums praſa, lai mahzitu ta, ka mahziba buhtu preeſch ſkolena potiſkama un wiſch mahzitos labprahtigi, nepeeſpeests. To ſahneeds weenigi zaur ſtingri agrak apluhkoto wiſpahrigo mahziſchanas noteikumu iſpildiſchanu. Ja mahziſchanai buhs apraugama, apſiniga, paſchdarbiga, paſahpeeniga, eespehjama, un ja ſkolotajs ar miheſtibu no doſees mahziſchanai, mahzibas preeſchmetam, ſneegs behrneem ſaturigu, bagatu, preeſch wineem derigu un ſaprotaſmu weelu, tad mahziſchanai buhs freetnas ſelmes, ſuras dos ſkoleneem jaumis ſpehku ſahlaikai darbibai, uſmudinās darba eespehjamibas un deriguma apſinu, padaris wiſi puhlii ſaldu, patiſkamu, peewilzigu. Lai waretu mahziſchanu darit patiſkamu, peewilzigu, no leela ſvara, ka ſkoleni jau paſchā mahziſchanas eesahktuna ſtaidri ſaprot ſawa puhliu noluſku un redi ſawas darbibas panahkumus, ſelmes.

Skoleni, mahzidamees pehz "Abezes", tiſlihdſ ka eepaſimuschees ar walodas ſtanām, tuhdak ſahk rafſtit un laſit weſelus ſaturigus waſrdus (flat. "Abeze" 1. mahz. gab.), wehlak teikumus (4. mahz. gab.) un gabalinus (10. mahz. gab.). Rafſtit un laſit kopā mahzotees, ſkoleni darbiba top daudſpufigaka, daſchadaka, un wiſi, redſedami plaſchakus noluſku un panahkumus, mahzās labprahtigaki. Mlahzidamees pehz

„Abezes“, školens pats weenmehr reds un ūaprot ūawa darba noluhtus un panahkumus, jo wiash, pakahpeenigi eepasihdamees ar jaunām ūkanām un wiāu burteem, ūahk netikveen ūafit un rakstīt jaunus wahrduš, teikumus, ūaturigus gabalinus, bet ari ūahk patstahwigi usrakstīt ūawas domas (skat. „Rakstu darbi“).

Turpretim, mahzidamees ūafit (bet ne rakstīt) bessaturigus, neskam nederigos, newajadsgos „ards, arksh, ūchw...“, mahzells nespārot, ūapehz ūolotajs wiāu peespeesch (bes peespeeschanas wiāch neskad nemahzitos) tos ūintām reisēm atkārtot, bet naw neskas gruhtaks, kā besmehrķa un veltīgs darbs.

Tāhak, lai mahzishanu daritu patihkamu, wiāi jašneids daschadiba, bet zil tur daschadibas, ja ūolenu peespeesch ūintām un tuhktostchām reisēm atkārtot wišwāhadus „orkts“, „ulgts...“ Ja pēaugužhi ne kātru grahmatu, māssaturibas jeb gaxlaizga, nepeewilziga ūatura dehk ne labprāht laža, tad jo nepatihsamali preelsh maseem behrneem ūafit pa- wišam bessaturigus „ub, ug, gu, uk, ūchmau“.

Ūolotajs padara „Abeze“ mahzishanu daschadu zaur to, ka a) ūaweno ūafishanu un ūakstishanu ar ūihmešchanu un ūkaitishanu; b) eepasihstina ūolemū ar jauneeem preekshmetem, parahdibām, peewilzigu, pamahzigu ūabstīnu ūatum, leek ušminet miħllas, ūiskaidrot parunu, ūakmu wahrdu nosiħmi; c) ifleeto daschadus panehmumus, lai mahzelli ee- pasihstinatu ar jaunām ūkanām un burteem, tā ka wiāam, mēlējot jaunās ūinbas, jastāigā ari pa jaunu ūelu; d) pate mahzishana pastahw ūolena ūoruna ar ūolotaju par wiſu to, kās peewelk wiāa usmanibū, ir wiāam derigs un palihds ūaſneegt noluhtu.

Tomehr naw jadomā, ka ta mahzishana buhs kātrreis ta labakā, kās buhs wišweegla, wišpatihkamaka un wišpeewilzigaka: dsihdamees mahzishanu atveeglinat un „padarit“ patihkamu, audsinatojs ne reti pašču mahzishanu pahriwehrich behrnu ūpehlītēs. Tāda mahzishanas puhsina atveeglinashana ir kātiqā ūikkā mahzishanas, tā audsinashanas ūia. Weens no ūvarigakeem audsinashanas ūdevumeem ir — peeradinat mahzelli pee puhsineem; mahzishanas ir nopeetns puhsinsh un par tādu tai weenmehr ūapaleek. Mahzishanas puhsinam ūabuht ūepehjamam, bet ne neezigam. Pate puhsinā pahriwareshana padara darbu ūaldu un peewilzigu, ja ūikai wiāam ir prāhtīgs noluhts un derigi panahkumi.

H. Mahzishanai ūabuht pamatiġai.

Tā ka pee mahzishanas wajag eet no ūafihstama uj ne- ūafihstamu, tad ari wiāas ūolēnam ūneedsamās ūinbas un ūa- ūshanās jadibina, ūapamato uj tām, ūuras wiāam jau agrak ūa- ūneegtaš, un ūapehz ūafihstamas. No tam ūiskaidri ūedsams, ka lai waretu ūolēnam wehlak ūneedsamās ūinbas ūibinat uj agrak ūa- ūneegtaš, wajaga

mahzit tā, kā školens wiſas winam ſneedſamās ſinibas un mahžiſchanas pilnigi ſaprastu un pamatigi peefawinatos. It ihpafchi pirmos ſinibu pamatus ſtipri ja-eefak mahzelka ſaprachanā un atminā: ja pirmee pamati buhs zeeti un ſtipri, tad ari tahtakā mahžiſchanā ees weeglak̄ un apſinigali. Lai iſbehgtn no pawirſchibām mahzot, newajaga pirmajā laikā dſihtees pakal it ſewiſchki daudſam ſinibām, bet wajaga paſneegti kai daschas ſwarigakās, kuras školens, ari uſ ſema attihſtibas pakahpeena atraſdamees, war pilnigi ſagremot, pahrſtrahdat un pamatigi peefawinatees.

Labakais lihdselis pamatigi eemahzitees ir ſchad un tad atjaunot, atkahrtoſ agrak paſneegtlā ſinibas. „Atkahrtoſchana ir mahžiſchanas mahte“, ſkan wezu wezais, gluſchi pareiſs teikumis. Tomehr ari ſcheit, kā wiſur un weenmehr, jaturās pee „ſelta widutina“: ja ſkolotajs, baididamees pawirſchibas mahzot, ſahls par daudſ nodarbotees ar atkahrtoſchani un ſneegt par daudſ maſ jaunu ſinibu, tad pate mahžiſchana tops garlaiziga un neſaſneegs ſawu noluſku. Tā ſauzama ſkolenu „neuſmaniba“, „dauſiſchanās“ pee mahžiſchanas, zelkās aifween tamdeh̄, kā wineem ſneedſamā mahžibas weela waj nu par daudſ gruhta, waj ari par daudſ weegli ſaprotaſa.

Pamatibas noteikums reti lahdā preekſchmetā tik weegli iſpildams, kā mahzot laſit un ralſtit. Kad ſkolens eepaſinees ar lahdū jaunu ſkanu un burtu, wiſch tuhbat ſahk ralſit un laſit wahrdus, teikumus, parunas, mihiſlaſ, ſtabſtinus, kur atkahrtojās titlab jaunais burtš, kā ari wiſi winam agrak paſiħtamee burti un ſkanas. Kad ſkolens eepaſinees ar lahdū jaunu ſkanu un tās burtu, tad naw ſewiſchki wajadſigs liſt pahrakſtit un iſlaſit pehz eepvehjas leelaku ſlaitu wahrdū, kurōs ſchis burtš un ſkana fastopami. Tā pehz patatibas dſenotees, mahžiſchana paleek weenmuſiga, garlaiziga, atnem weltigi daudſ laikā, jo ſtolenam, tahtak mahzotees, naħkees gluſchi dabigi ſchis ſkanas ſintām reiſem atkahrtoſ. Kad ſkolotajs nomana, kā ſkolens prot jauno ſkanu iſrimat, iſſchlik wīnu no zitām lihdsigām, winam paſiħtamām ſkanām, prot uſraſtit wiņos burtu, iſſchlik to no ziteem lihdsigeem, winam paſiħtameem burteem, tad laikš eet tahtak.

Pirmajā laikā, lai ſkolens eepaſiħtos ar lahdū ſkanu un tās burtu, war iſleetot weſelu mahžibas gabalu. Tahtak mahzot, ja eeſah-kumā buhs liitti ſtipri pamati, katra mahžibas brihdī bei ſewiſchkleem gruh-tumeem war eepaſiħtimat mahzelki ar 2–3 ſkanām un wiņu burteem. Protams ſcheit, kā ari wiſoſ zitōs atgađijumōs, daudſ atkarās no mahzelka gara dahnwanām un attihſtibas pakahpeena.

Ewehrodams ſcha noteikuma ſwaru, ſkolotajs daris daudſ labak, ja palikš pakalā, neka aifſteigſees preekſchā mahzelka attihſtibas pakahpeenam.

I. Mahzischanai jaunuht praktiskai.

Schis noteikums pagehr, ka a) skolenam īneegtu tikai tahdas finibas un praschanas, kurās preeksch wina dīshwē nepeezeeschami wajadfigas, un b) peekoptu mahzischanu tā, ka mahzelis jaunecamentojamās finibas un praschanas tuhdat mahzotees isleetotu. Weenmehr ja-eewehero, ka mahzam un mahzamees preeksch dīshwes, bet newis preeksch skolas, un tapehz jazenschās eepasifstinaat mahzelli wišpirms ar to, kas buhs preeksch wina dīshwē nepeezeeschami wajadfigs. Luhk, tapehz, ee-wehrojot leelo lasit un ralstit praschanas ūvaru, aishween mahzit eežahl no abezes: gruhti buhtu wehlak mahzelim dīshwē islihdsetees bes ralstit un lasit praschanas; gruhti buhtu wīnu ari mahzit zitōs preekschmetōs.

Praktiski isleetot pee mahzischanas eeguhtas finibas nepeezeeschami wajadfigs, lai winas pamatiigi peshawinatos. Tapehz, ari abezē mahzot, jazenschās īneegt mahzelim tikai tahdas finibas un praschanas, kurās waretu atnest winam labumu dīshwē un pee tahkalas mahzischanas ralstischanā un lasischenā. Ari ščini ūnā mahzelta eepasifstinašchana ar „udsč, adsč, oršč“ newar winam atnest nefahdu labumu. „Nemahzi-neko, kas neder mahzelim nedjs mahzotees, nedjs wehlaku dīshwē“, ūka Diesterwegs.*)

7. Mahzischanas vihjes.

Utzerešimees tagad, ka muhs mahzija Deewa wahrdōs (bibeles stahstōs, bašnizas wehsture un kātkismi). Lai eepasifstinaatu muhs ar Wezās un Daunās Deribas un bašnizas stahsteem, ūkolotajs (vaj ari tehwōs, mahte, mahzitajs) stahstija par ūcho waj ūitu notifumu. Mehs us wina stahstischanu ūlaufijamees, atfahrtojām, un tā eeguvām finibas no bibeles un bašnizas wehstures. Kātkismi mahzot, ūkolotajs lika munis preekschā jautajumus un pats us wineem atbildeja. Mehs ūlaufijamees us wina jautajumeem un atbildēm, tos atfahrtojām, un tā tos peshawinajamees. Gluschi tapat, ūlaufidamees ūkolotaju stahstot, mehs cepasinamees ar tehwijas wehsturi un geografiju. Tahdu eepasifstinašchanas gaitu, kur ūkolotajs stahsta, un ūkoleni, ūlaufidamees us wina stahstischanu, peshawinās jaunas finibas un praschanas, ūauz par stahstamujeb ūlaufamu mahzischanas vihji. To leeto pee mahzischanas Deewa wahrdōs, wehsture, geografiju un zitōs lihdfigōs preekschmetōs, kur ūkolenam naw nefahdas eepehjas pašham atraſt, uſ-mellet finibas. Atbildet us jautajumeem: „Kā ūauza Adama (Ihsaka, Jeħlaba) dehlus? Kur peedima Kristus? Kā ūauza pirmos freemu waldeekus? Kad walbija Peteris Leelajs? Kura juheā eegahschās Daugava (Wolga)? war ūkolenis tikai tad, ja par to ūkolotajs winam eepreessch stahstisjūs.

* Wegweiser für deutsche Lehrer.

Turpretim abezē jamahža, kā mehs jau redsejām, tā, kā ne školotajs mahžitu (stahſtitu), un školeni tikai klausītos un winam pakaļ atfahrtotu, bet kā wini paši mēkletu un atrastu preešči ūewis jaunas sinibas un prāšchanas (skat. „Mahž, jaboht paščdarb.”, „Kā školeni eepasihst. ar škanām un burt.”). Lai palihdsetu školenam ūmelt jaunas sinibas un prāšchanas, školotajs leel winam preeščā daščadus jautojumus, uš ūreem školens, ūastahdīdamis atbildes no jau agrak eeguhtām ūnibām, pats, tā ūakot, nofkuhts pee jaunām ūnibām, pats tās ūsmeklē, atrod, ūseet, tuvak ap-
luhko, un tā ar tām eepasihstās. Tahdu školenu eepasihstinaščanas gaitu ar jaunām ūnibām un prāšchanām ūauz par atra deju jeb jaunta-
ju mu un atbildu māhžiščanas vihſi. Par atra deju winu ūauz tamdehk, kā ūheit školeni paši atrod jaunas sinibas, un par jauto-
jumu un atbildu — tamdehk, kā ūheit ahrigi parahdās školotaja darbiba jautaščanā un školeni darbiba atbildesčanā.

Pareiſi abezē mahžot, jaleeto weenigi ūchi pehdejā (atradeja) mahži-
ščanas vihſe: a) wina wainak ūsmudina un ūstur školeni ūzmanibū, domaščanu, paščdarbibū; b) beeschi ūarunajotees ar školotaju, attihstās mahžekla waloda; c) dod školotajam eeppehju iſſinat, waj školeni pareiſi ūapratushi un ūešvinajuschees jaunas ūnibas; d) dod školotajam ee-
ſpehju ūatrā ūaikā eepasihtees ar školeni gara ūpehku attihstibas pakaļpeenu,
tukram, kā jau agrak ūzits, stingri ūapeemehro mahžiščana; e) ūnibas un prāšchanas, tukras školeni paši atraudušhi, tee ūaidrafi ūprot un ilgak ūsglabā atmina.

Atra deja mahžiščanas vihſe prāša no školotaja leelu mahžišku, ūaprašču, apkeribu, attapibu, iſweižibu, ūismanibu, lai waretu, pakaļpeenigi jautajot, školeneem palihdset atraſt jaunas ūnibas un prāšchanas un ar tām eepasihtees. Bīk deriga wina war buht prateja un ūismaniga školotaja rokās, tispāt ūaitiga wina war buht neprateja rokās: nepratiga školeni jautaščana winus tikai ūamulsina, ūeſneeds ūoluhi un weegli pahr-
wehrči mahžiščanu par tulšču ūtahpaščanu.

Ūleetojot atra deja mahžiščanas vihſi, školotajam ja-eeweħro ūchahdi wiſpahrigi ūoſazijumi par školeneem preeščā ūeekameem jauta-
jumeem:

1) Ūiseem školotaja jautajumeem jaboht labi apdomateem un ū-
fahrtoteem tā, kā qaidamas paredšamas noteiktas atbildes. Ūeeki, wel-
tigti jautajumi, kuri newed mahžekli ūaisni pee ūoluhi, nauv preeščā ūeekami.

2) Kāram jautajumam ūajekās, ūajistek no tikai dotās školeni at-
bildes un jamodina jauna, tuvak uš ūoluhi ūteeziga atbilde. Ja školens uš preeščā ūeekamo jautajumu ūawišam nedob atbildi, waj dod ūepareiſu atbildi, tad školotajs leel winam preeščā tā ūauzamus u ūedeju ū
jauntaju muš, t. i. tahdu ūautajumus, kuri ūalihds ūolenam pat-
stahwigī ūatbilstet uš agrak preeščā ūitto ūautajumu. (Skat. 38. I. p.)

3) Par wiſlabakeem ja=atſihſt taħdi jautajumi, kuri wed taħni pee noluħla. Wiſlabaka mahzičħana ir ta, kura wed mahżekli pa taħnaло un iħsalo zelu, tapeħaż-ari ahtraki pee noluħla. Naw nekad ja=eefahk preeħxmetu iſſtaidrot no taħleenes un naw daudf ja=eeweħro fiħkumi.

4) Jautajumeem jaħbuħt faturigeem, t. i. taħdeem, kuri modina un darbina skolena domašħanas un spreesħħanas speħkus. Taħduż jautajumus, u fureem skolens war atbildet neapdomajees, waj-ari u fureem war atbildet tikai ar „ja“ waj „ne“, japeeħkaita pee bessaturigeem, tuħsheem (peemehram: zil zilwekam galwu? Waj ogle melna? Waj fineegs balts? Waj piħle putn?, jo wini nemodina un nedarbina mahżekka gara speħkus.

5. Jautajumeem jaħbuħt skaidreem un noteikteem, t. i. taħdeem, kuru faturu mahżeklis pilnigi ħapro, un tapeħaż war u wineem dot tilai weenu atbildi.

6. Jautojumeem jaħbuħt skaidreem un isteikteem pareiħa, wiżeem ħapro tamā waloda.

7. Jautajumi jaleek preeħxha siġpru un isteigħagħi balsi.

8. Jautajumi jaleek preeħxha wiżeem skoleneem, jaħod wineem laiku apdomat un jaſtaħħid atbildi un tilai tad-kaħdu skolenu jauffauz, lai atbild. Ja skolotajis papreeħxhu u ssauks weenu skolenu un liks jautojumu tikai winam preeħxha, tad-zit iż-żolani palik bes darba un neusmanig.

Lai waretu praktiski parahdit, kà jamahza peħž atradejas wiħse rakfitt un lafit, es pirmajōs mahżibas gabalōs peħž eespeħħas preevedu wiħsus jautajumus, taħduż apmehram nahlaś lixt skoleneem preeħxha mahżot peħž „Abezes“. Scheit atgħidinashu tikai to, kà katra, kas grīb zitħus mahżit, wajaga wiスピルス paċċam mahżitees, wajaga jaħagħatawotees preeħxha mahzičħanas. Bit iħmanigs, iħweizigs, eestrħadajees nebuħtu skolotajis, zil pamatiġi wiñxha nefinatu mahżibas preeħxmetu, to meħr preeħxha katra mahżibas gabal wiñam sewiħekli jaħagħatawojäs, jaħprausħ wiñam mehrklis, un lai to jaħneegħtu, jaħakahrto mahżibas weela, ja-apdom katra żawa darisħħana, katra jautajums, japareħi pat apmehram skolenu atbilda un panahlumi. Ja mi preeħxha fekmiga mahzičħanas tas ne-peezeexħami wajadfigs skolotajeem, kuri gadeem katra balti deenu nodarbojäs mahżidami, tad-jo wairak preeħxha mahzičħanas jaħagħatawojäs kaudim, kuri naw nodarboju sħċċeṣ ar skolosħanu. Daħbi domi, kà abez ġej mahżit foti weegħi darbs, un kà katra, kas prot lafit un rakfitt, war ari zitħus fekmigi mahżit abez. Taħdaż domas pawiħam nepareiħas: skolotaji, kas zensħaħas „mahżit“, bet ne „możit“ behrnus, atſihſt, kà mahzičħana lafit un rakfitt peeder pee wiġgruħtakeem mahżibas preeħxmeteem.

8. Kā skoleni eepasīhstīnami ar ūlanām un burteem.

Dibinadamees us agrak apluhkoteem wišpahrigēem mahzīshanas noteikumeem, eeteizu, mahzot pehz „Abezes”, isleetot ūchabdus panehmumus (предметы, Manieren), lai skolenis eepasīhstīnati ar walodas ūlanām un winu burteem:

1. Skolotajs isrunā, gari wilddams, kahdu diw-, trihs- waj ūchetr ūlaniū wahrdū, leek skoleneem labi eelauñitees wina ūlanās un to wahrdū tāpat winam pakal wairak reises atkahrtot. Pehz tam leek skoleneem hault wina ūlanas. (Stat. 39.—41. I. p., 2. mahz. gab.).

2. Skolotajs gari wilddams ūlauz kahdu wahrdū, kura wišas ūlanas skolenam pasīhstamas, un pehz tam otru wahrdū, kuream wišas pirmā wahrda ūlanas, bes tikai weenas, skolenam wehl nepasīhstamas ūlanas („oſa“ — wišas pasīhst. ūlanas, „ola“ — nepasīhst. ūlana „l“; „ala“ — wišas pasīhst. ūlana „oſa“ — nepasīhst. ūlana „l“; ūlana — ūloma; ūla — ūga), leek skolenam abus wahrdus gari welkot atkahrtot, jautā par winu noſīhmi, un zaur kahdām ūlanām tee weens no otru iſſchīkrās. Skolens weegli iſſchīkī jauno ūlānu no jau pasīhstamajām ūlanām un ar to eepasīhstās. (Stat. 41.—42. I. p.).

3. Skolotajs ūlauz kahdu wahrdū, kas ūstahw no skolenam pasīhstamām ūlanām un pehz tam otru wahrdū, kuream wišas pirmā wahrda ūlanas un wehl weena leela un turklaht jauno ūlānu (ala — paka, ala — mala, es — ūes, ūlpa — ūmpa). Stolens ūlāndisnādams ūchos wahrdus, gluschi weegli atdala jauno ūlānu no winam jau pasīhstamām ūlanām un ar to eepasīhstās. (Stat. 43.—45. I. p.).

4. Skolenam rahda preekschmeta ūhmejumu, kura noſaukums ūstahw no winam pasīhstamām ūlanām un wehl weenas preeksch wina jaunas ūlanas. Sem preekschmeta ūhmejuma winsch reds ta rakstītu un eespeestu noſaukumu, kura wiſi burti bes weena, kas atrodās jaunās ūlanas weetā, jau pasīhstami. Skolens tuhdaf nōprot, ka nepasīhstamais burti peeder jaunajai ūlāni. Mahzot tāhdā wiſe, skolens patsīhwigi eepasīhstās ar jaunām ūlanām un winu burteem. Der ūcho panehmumu beeschak isleetot, kā labu ūschmahzības lihdselli. „Abeze“ ūzhereta tā, ka ūcho ūschmahzības panehmumu war ūzmigi isleetot kātā mahzības gabalā. Isleetojot ūcho panehmumu, mahzelišs pats isdara wiſu to, kādara skolotajs, eepasīhstīnādams winu ar ūlanām un burteem pehz tikkō apluhkoteem pirmajeem trim panehmumeem. Bes ūchaubām ūchis panehmumis ja-atsīhst kā weeglakais, apsinigalais, apraugamakais ūschmahzī ūlanās lihdsellišs.

Mahzot pehz „Abezes“, eespehjams gandrihs kātā mahzības gabalā tihkami isleetot to waj zitu panehmumu. Ar ūlānu „m“ (8. mahz. gab.) mahzelišs war eepasīhstīnat, wahrdū „ūloma“ eedalot ūlanās, pehz pirmā

panehmuma, no „ſola — ſoma“ pehz otrā, no „ala — mala“ pehz treſčā, un wiſlabak zaur ſihmejumeem un parafteem pehz zeturtā panehmuma. Ar ſkanu „n“ (9. mahz. gab.) mahzeliš war eepaſihtees no „nams“ pehz pirmā, no „kora — nora“ pehz otrā, no „es — nes“ pehz treſčā, no ſihmejumeem un parafteem pehz zeturtā panehmuma u. t. pr.

Peeſi h me. „Abezes“ ſageretajs ſtingri eewehrojis ne tikai mahzifchanas un mahjamā, bet ari mahzifchanas un mahzitaja atveeglinajumu. Ja mahzitajs („abežē eerahditojs“) išmanigi pahrlaſis „Abezi“ un it ſewiſchki „Wadoni“, tad ari mai ſkoloti tehvi un mahtes, brahki un mahjas wores ſekmigi mahzit rafſtit un laſit. „Abežē“ wiſa mahzifchanas weela ta ſahrtoto, ka iſ ſatra mahzibas gabala noluhts, plans un iſlectojamee iſſkaidrofchanas panehmumi ir paſchi par ſeni ſtaidri redſami. Ja ſkolotajs iſmanigi pratis nowest ſkolemū pee ſaprachas, ka wahrdi ſastahw no ſkanām, kuras rafſtōs apſihmē burteem, tad war pilnigi ſazit, ka wiņch un wiņa mahzeliš jau wiſu gruhtunu pahriſpehjuſchi, wiſhwariſgako padarijuſchi, un tahnka mahzifchana nebuhs zits nekas, ta ſkolema apſiniga paſchmahzifchanas. Tapehz ari „Abezes“ ſastahditajs „Wadoni“, it ihyaschi pirmajōs mahzibas gabalōs, aifrahda uſ wiſeem jautajumeem un panehmumeem, kuri war noderet ſkolemū eepaſihſtinat ar walodas ſkanām un burteem. Pehz pirmajeem 2—3 mahzibas qabaleem ſkolens jan tildauds peeradinaſeis ſawam darbam un wiņa ſahrtibai, ta ſkolotaja jautajumi waj ari zita ſahda palihdſiba buhs gluſchi reti wajadſiga, jo pa leelakai dałai paſchi ſkoleni, laſidami pehz „Abezes“ un apluhkodami preeſchmetu ſihmejumus un wiņu noſaukumus, uſees jaunas ſkanas un, redſedami ſem ſihmejumeem parafſtus, eepaſihſees ar ſcho ſkanu burteem, un pate mahzifchanas nebuhs zits nekas, ta lehna laſiſchana un rafſtiſchana. (Skat. 4. panehm.). Wiſbeeschaſ audſinataja palihdſiba buhs wajadſiga ſkolenus eepaſihſtinot ar pareiſeem preeſchmetu noſaukumeem, pareiſu wahrdu un ſkanu iſrunu un pareiſu burtu rafſtiſchana. Wehl deesgan beechi, it ihyaschi piſehtas, leeto wahrduſ „lauba“ (lapenes weetā), „bleiſtikis“, „bleiſeders“ (ſihmuļa weetā), „heſte“ (burtniža), „miže“ (zepure), „uhte“ (platmale), „diſchlers“ (galdneeks), „zimmermaniſ“ (namdaris), „weſchereene“ (masgataja jeb weletaja; tapehz — weleks — drahnas, bet ne „weſcha“), „gaſele“ (daſchinas), „buſbinders“ (grahmatu ſehjejs), „krabga“ (apkaſle), „elfiņch“ (uſtrekis), „unterehrmeles“ (aprozes) u. t. pr. Weens no audſinataja uſdewumeem un peenahkumeem eepaſihſtinat mahzelli jau behrniiba ar ſpehjami leelaku ſaitu nojehgumu un wiņu pareiſeem noſaukumeem mahtes walodā. Ģeveetotee ſihmejumi „Abežē“ un wiņu pareiſee noſaukumi „Wadoni“ nahks ſchinī ſinā audſinatojam paſihgā.

9. Pirmās mahzibas ar eesahzejeem.

Abezē aishween sahk mahzit behrnus winn 7.—8. dījhvibas gadā, t. i. jau tāi laikā, kad winu waloda, pasihstiba ar aplahrteju pašauli un vispahriga attihstiba wehl gluschi nabadsiga. Lelata dala no wineem bes ūawām mahjām tabļatu aplahrtni pawišam nepasihst. Tapehz ari winu redses aploks, finashanas un prashanas foti neezigas. Pašcas winu ūinibas eeguhtas neapsinigi un bes jeb fahdas fahrtibas. Par školu wini dījirdejušchi ūiftu ween tīf, ka tur per, dausa, rauj aiz aušim un pee mateem, leek kaltā un tupina uſ zēgaleem, atstahj bes pusdeenas un wakarinām, wahrdu ūakot, ka winu mahzīschava buhs možīschana. Protams, ka sem tahdeem apstakkeem uſreis stingri ūahit mahzit un behrnu atschikt no wina istdeenischķas mahju dījhves, buhtu nepareisi. Tapehz mehdī eesahfumā pirmo diwu, triju deenu laikā behrnus, tā ūazit, tikai ūagatawot preeskch mahzīschanas.

Enewehrojot, ka behrnu rakstit un ūafit mahzīschanai mahjās jatuwojās mahzīschanai školā, un otradi, ari es ūcheit sem wahrda „škola“ ūaprotu istabu, kureā mahza behrnus, un sem wahrda „školotajs“, „mahzītajš“ — latru tehwu, mahti, brahli, mahsu, — latru ūilwetu, kas mahza behrnus abeze.

Pirma mahzību noluhts ir: a) eepasihstiat školēnus — eesahzejeus ar školu un winas fahrtibām; b) eepasihstiat školotaju ar ūoleneem — eesahzejeem, winu ūinibām un attihstibas ūahwokli; c) dot ūoleneem dashus vispahrigus ūinibu un prashanu ūahkumus, bes ūireem nav eespehjama ūelaha mahzīschana; d) „atraisit wineem mehli“.

Wispirms školotajs, ūrunadams ūolēnus weenfahrtchā, wineem peemehrigā, weegli ūaprotamā un gluschi dabīgā walodā un peemihligā balsī, dabun ūinat, tā winas ūauz pchz wahrda un ūiwahrda, ar ko wini agrak nodarbojušchees, waj ko mahzījušchees u. t. pr. Tanī ūaščā ūaikā ūolotajs, ūrunadamees ar ūoleneem, eepasihstina ūos ar ūolas ūeletām un winas fahrtibū, eerahda wineem ūeetū, ūur ūehdet u. t. pr.

Školotajs, peemehram, rāhbīdams uſ ūahpelī, ūautā: Kā to ūauz? Atbilde: To ūauz par ūahpelī. — Žaut.: Waj ūejinat, ko ūara uſ ūahpeles? Atb.: Uſ ūahpeles ūaksta. — Žaut.: Ar ko ūaksta uſ ūahdas (rāhda uſ ūeinas ūahpelī) ūahpeles? Atb.: Uſ ūahdas ūahpeles ūaksta ar ūrihtu. — Žaut.: Ar ko juhs ūakstiseet uſ ūawām masām ūahpelītem? Atb.: Ar ūripeli. — Žaut.: Waj ūe-ēsat ūedjejušchi, ar ko ūaksta uſ ūapira? Atb.: Ar ūihmuli. Ar ūpalwu. — Školot.: Parahdi ūripeli, ūihmuli, ūpalwu, ūpalwas ūahtu. Školens parahda. — Žaut.: Kā ūauz ūcho ūistabu? Atb.: Par ūlaſi. — Žaut.: Ko behrni ūara ūlaſē? Atb.: Mahzās. — Žaut.: Kā ūauz behrnus, ūuri mahzās? Atb.: Par ūoleneem. — Žaut.: Kā ūauz ūilwetu, ūrēsch mahza behrnus? Atb.: Par ūolotaju. — Žaut.: Ūur ūolotajs ūehd? Atb.: Uſ ūrehbla. Uſ ūatedra. Žaut.: Ūur ūolēni

ſehd? Atb.: Uſ ſoleem. — Jaut.: Zif ſkolenu ſehd uſ katra ſola? Atb.: Divi. Trihs. Tschetri. — Jaut.: Zif ſchinī iſtabā ſolu (ſakkat) ? Krehſlu? Galdu? Logu? Durwju?

Skolotajs ſchahdus un teem lihdsigus jautajumus leek preefchā wiſai klæſei (t. i. wiſeem ſkoleneem). Skoloni atbild winam lehni, kluſu tſchukſtedami, wiſi kopā. Skolotajs peer tahdām atbildēm iſſtaidro, ka wiſch neko neſaprot, neſadſird, kad wiſi reiſe atbild, pat nereds, kurſch no wiſeem atbild: labak buhtu, kad atbildetu pa weenam; kas grib atbildet, tas lai pajezel roku. (Parahda, ka jaſapezel roka). Skolotajs uſ-ſauz lahdū ſkolenu atbildet uſ preefchā liktu jautajumu. Tas atbild winam ſehdedams. Skolotajs peerbilſt, ka wiſch un taħlač ſehdoſchee ſkoleni nereds, kurſch no wineem atbild. Tapehz labak buhtu, ja tas ſkolens, kurſch atbild, peerzletoſ. Ja ſkolens atbild kluſu, tad ſkolotajs, ſkoleneem nemanot, aeteet taħlač, un ſaka, ka wiſch nedſird, kad tik kluſu atbild: ja-atbild ſtiprak.

Tapat ſkolotajs iſſtaidro (ja ſkoleni mahjo ſkolas telpas), kad rihtōs jazekas (kad pirmo reiſi ſvana), kur nomajgatees, kad uſ luhgħchanu un mahziſħchanos ſapulzetees, kad brokstu, puſdeemi, waſkarinas turet, gulet eet u. t. pr.

Lai pahreſpehtu ſkolenu leeko baidiſħchanos no ſkolotaja, ſchiſ iſturās pret wineem laipni, peemihligi, uſdroſchina toſ. Tapehz ſkolotajam, it feviſchli pirmajā laikā, wiſadi jaſargas ſkolenus ſodit un eebadit. Ar wiſeem ſkolas preefchmeteem un kahrtibu ſkolotajs eepafihſtina ſkolenus, zif ſpehdams, tikai laipnām un gluſchi dabigām farunām.

Savas farunās ar ſkoleneem ſkolotajs paſchā fahlumā pagehr no wineem pilnígas atbildeſ, t. i. taħdas, kurās redſams ari jautajuma faturā. Beemehram, pilníga atbiide uſ jautajumu: ar fo rakta uſ feenaſ taħpeles? ir: „uſ feenaſ taħpeles ralsta ar friktu“ —, un nepilníga: „ar friktu“. Pilnígas atbildeſ netikveen attiħsta ſkolenu uſmanib, bet ari padara paſchas atbildeſ wairak apfinigas un preefch lihdiſſkoleneem wairak ſaprotaſmas.

Lai warenu ſchiſ farunas weenot ar mahziſħchanu, un lai wiſas buhtu, ta ſakot, ſagatawoſchanas un pahreeſchanas paſlahpeens uſ no-peetui mahziſħchanu, foti eeteizani: a) la peeloptu apraugamu mahzibū. (Slat. „Gewads“ 7. Iap. p.); b) ka ſkolotajs laſitu lahdū iħji, peerwilzigu ſtaħstiu un par ta faturu farunatoſ ar ſkoleneem. (Slat. 34. I. p.); c) ka ſkolotajs ar ſkoleneem pehz beigtām mahzibām, waj ari ſweħtku deenās, ſweħt-deenās iſeetu uſ tuweem laukeem, kalneem, mescheem un eepafihſtinatu ſawis mahzekekkus ar daschadeem preefchmeteem un wiñu noſaukumeem paſchā dabā. Scheit ſkoleni, apluhkodami paſchā dabā augus, putnus, ſivehrus, kluſainus, almenus u. t. pr., eepafihſtas ar wiñu iħpaſchibām un noſaukumeem. Skolotajs feviſchli weħrejx ſkolenu uſmanib uſ dſiħwneku un dabas parahdibu ſkanām: putnu dseedaſħanu, firgu ſweeg-

ſchanu, gowju manchamu, awju blehſchanu, wehja puhschanu, mescha ſchnahlfchanu, upiſchu burbukoſchanu u. t. pr. Iau ſcheit ſkolotajs, ja atrod par wajadſigu un eespehjamu, war eepafihſtinat ſkolenus ar wahrda „ſkana“ noſihmi un liſt wineem eelauſitees daſchäſ dabas ſlanäſ; d) fa ſkolotajs ſihmetu ar krihtu uſ ſeenas tahpeles un ſkoleni winam paſaſt ar gripeſi uſ ſawäm tahpelem weenfahrſchus preeſchmetus: logu, trepes, ſola, kreſlu, galdu u. t. pr. (Skat. „Abeze“ 3.—4. lap. p.); e) fa ſkolotajs rakſtitu uſ ſeenas tahpeles un ſkoleni winam paſaſt uſ ſawäm tahpelem burtu fastahwdatas. (Skat. „Abeze“ 5. lap. p., „Wispahr. mahz. noteik. E.“). Tapebz ſeenas un ſkoleni tahpelem jabuht weenadi iſlimitām: weenai tahpeles puſei jabuht eedalitai taiños (preeſch ſihmeſchanas) un otrai ſlihpōs (preeſch rakſtiſchanas) tſchetrſtuhrōs, gluſchi tapat fa „Abezeſ“ 4. un 5. lap. p.

Preeſchmetus ſihmejot un burtu fastahwdatas (ſtrihpinaſ) rakſtot, wiſpirms ſkolenus eepafihſtina: a) fa jaſehd, jatura tahpele, gripele, ſihmulis, burtuza; b) fa jawelk taiños ſtrihpinaſ, kur ir augſchaſ, lejaſ, laba, kreſi puſe, un c) ar ſkaitkeem lihds 10. (Saku ſkaitkeem, bet ne zihpareem).

Wiſpirms ſkolotajs parahda, fa jatur ſihmejot un rakſtot tahpele waj burtuza uſ galda un gripele, ſihmulis waj ſpalwas kahts roka. Tahpele waj burtuza jatur rakſtot uſ galda druſku eeflihpi, paſahnis uſ kreijo puſi. Gripele (waj ſihmulis, ſpalwas kahts) atſpeeschäſ uſ widus pirkſta un teek ſatureta no augſchaſ ar poſlaſchu un no kreisas puſes ar ihliſki; zeturtais pirkſis eelegzäſ druſku uſ eeflihpi, un maſais pirkſtinch ſwabadi aldueräſ uſ tahpeles. (Skat. ſihmejumu „Abeze“, 5. lap. p.).

Jaſehd rakſtot taiñi, fa nepeeſpeeſtos, pat neeedurtoſ ar kruhtim pee galda malas; lahjam ja-alsperäſ uſ grihdas; abas rotaſ lihds elkonim jatur uſ galda. Labas rokas elkonim ja-alspeechäſ uſ galda ta, fa delna waretu ſwabadi pa tahpeles wirſu kustetees; turpretim kreisai rokai jaguſ uſ galda un japeetur burtuza waj tahpele. (Skat. ſihmejumu „Abezeſ“ ſahkumä, 1. l. p.).

Katri burtu fastahwdatu jeb ſtrihpiau (ſkoleni ſauz winas tikai par „ſtrihpinäm“) ſkolotajs rakſta, lehni roku wilddams, it ſkaidri uſ ſeenas tahpeles, kurai jabuht tapat iſlimitai fa ſkoleni tahpelem waj burtužam. Wehſz tam ſkoleni rakſta to paſchu ſtrihpini ari uſ ſeenas tahpeles un wehlaſ uſ ſawäm tahpelem waj burtužas. Pats par ſewi protams, fa ſcheit naheſas ſkolenus eepafihſtinat ar nojehgumeem un no-ſaukumeem: augſchpuſe, lejas puſe, laba puſe u. t. pr.

Ar ſkaitkeem lihds 10 ſkolenus eepafihſtina, mahzibas iſtaba atronamos preeſchmetus ſkaitot. Wehlaſ war liſt ſkolenem wilſt uſ ſeenas tahpeles taiñas, lihlas, apakas (riakliſchus) ſtrihpinaſ un tas ſkaitit. Kad ſkolens mahk ſaſkaitit abu roku pirkſtus, tad pirmä eefahkumä peeteek.

Lahda darbiba školeneem netifween patihk, netifween attihsta winu walodu un eepasihstina winus ar školu un tās fahrtibu, bet ari dod wineem finibū un praschanu sahkuunus, uš kureem wehlak dibina wišu tahako mahzishchanu. Tomehr, neraugotees uš wišu sagatawoschanas mahzibū swaru, školā, it ūvīshki kur eestahjās wezaki behrni, ihša mahzibas laika dehk tam war alwehlet tikai 2—3 deenas. Pehz tam laiks ja=eedala sharp mahzibas preelshmeteem un janoleek ūvīshkas stundas preelsh Deewa wahrdeem, freewu un latweeschu walodas, rehlinaschanas, rakstīshanas un dseedašchanas. Protams, ka ari ūheit pirmajā laikā nedrihst weenu preelshmetu no otra stingri atschlīrt: finibām, kuras školeni eeguvišchi kahdā preelshmetā, jopalihds jaunas finibas eemantot zitōs preelshmetōs, jo tikai tad, kad roka roku mašgā, abas baltas.

Latweeschu walodas mahziba fahls ar abezi, t. i. ar mahzishchanu rakstīt un lasit. Praschanai pa latviški rakstīt un lasit jopalihds ee-mahzitees freewu abezi. Kreewu walodā gandrihs tikai tās paschās škanas, kas latweeschu walodā. Tapehz, ja školenis mahzēs lasit un rakstīt pa latviški, tad nebuhs nekahds gruhtums wišu eepasihstinet ar freewu walodas škanām. Tā ka freewu walodas škanas apsihme waj nu teem pascheem burteem, kuras leeto latw. walodā, waj ari ar ūiteem, bet ūastahwoscheem no tām paschām strihpīnām, kā latweeschu rakstībā leeto-jami (latīnū) burti, tad protams, ka školenam, kas mahk rakstīt pa latviški, naw gruhti eemahzitees rakstīt pa freewiški. Turklaht freewu eespeestee burti ūoti lihdfigi tīklab eespeestee, kā rakstīteem latīni burteem, kuras leeto latweeschu rakstībā. Tapehz behrnam nebuhs gruhti ee-mahzitees lasit pa freewiški, ja wišch apšinigi pratis lasit un rakstīt pa latviški.

10. Paraugam mahzibas gabali školenus eepasihstinet ar škanām.

1. mahzibas gabals.

Mahzibas noluhks. Skolenus eepasihstinet a) ar daschadām škanām, b) ar wahrda „škana“ nojehgumu un c) ar škanām „a“, „u“.

Mahzibas gaita.

a) Školotajs: Ko juhs darijat pa waſaru?

Školeni: Pa waſaru mehs gahjām ganōs.

Školotajs: Bet ko juhs dariheet pa ūemu?

Školeni: Pa ūemu mehs eefim školā.

Školot.: Kas juhs ūhta školā?

Školeni: Muhs ūhta školā wezaki (tehws un mahte).

Školot.: Kadehk wezaki juhs ūhta školā?

Školeni: Wezaki muhs ūhta školā mahzitees.

- Skolot.: Waj jums wezači nežazija, ko juhs lai mahžitos školâ?
- Skoleni: Wini žazija, lai mehs mahžitos školâ laſit, rafſtit, dſeedat.
- Skolot.: Warbuht daschi no jums jau mahk laſit?
- Skoleni: Ne.
- Skolot.: Warbuht eſat dſirdejuſchi, kād ziti laſa?
- Skoleni: Ja.
- Skolot.: Warbuht daschi no jums mahk jau rafſtit?
- Skoleni: Ne.
- Skolot.: Warbuht eſat redſejuſchi, kād ziti rafſta?
- Skoleni: Ja.
- Skolot.: Warbuht daschi no jums mahk jau dſeedat?
- Skoleni: Ne, — ja.
- Skolot.: Warbuht, ganōs eedami, eſat dſirdejuſchi, kād dſeed, waj ari paſchi dſeedajuſchi?
- Skoleni: Ja.
- Skolot.: Kur wehl juhs eſat dſirdejuſchi dſeedam?
- Skoleni: Mahjās, baſnizā.
- Skolot.: Kas dſeed mahjās?
- Skoleni: Tehws, mahte, brahki, mahfas.
- Skolot.: Kas dſeed baſnizā?
- Skoleni: Baſnizā dſeed baſnizeni.
- Skolot.: Kas dſeed ganibās?
- Skoleni: Ganibās dſeed gani.
- Skolot.: Kas dſeed meschā?
- Skoleni: Meschā dſeed putni.
- Skolot.: Kurſch putnis meschā dſeed koti ſkaiſti?
- Skoleni: Laſtigala dſeed meschā koti ſkaiſti.
- Skolot.: Kurſch putnis dſeed mahjās?
- Skoleni: Gailis dſeed mahjās.
- Skolot.: Kā dſeed gailis?
- Skoleni: Gailis dſeed: tiferiku!
- Skolot.: Ar ko mehs dſirdam dſeedaſchanu?
- Skoleni: Dſeedaſchanu mehs dſirdam ar auſim.
- Skolot.: Gailis dſeed, — bet ko dara dſeguſe?
- Skoleni: Dſeguſe kuhlo.
- Skolot.: Kā kuhlo dſeguſe?
- Skoleni: Kuh — kuh!
- Skolot.: Ar ko mehs dſirdam kuhloſchanu?
- Skoleni: Kuhloſchanu mehs dſirdam ar auſim.
- Skolot.: Ko wehl mehs waram dſirdet ar auſim?
- Skoleni: Spehleſchanu, runaſchanu, ſwilpoſchanu.
- Skolot.: Ko ſunis dara, kād ſweſchs zilwels naſk?
- Skoleni: Nej.

Skolot.: Kà sunis rej?

Skoleni: Sunis rej: au! au! au!

Skolot.: Ar ko mehs dsirdam reeschanu?

Skoleni: Reeschanu mehs dsirdam ar ausim.

Skolot.: Sauzat tagad wišu to, ko mehs waram dsirdet ar ausim?

Skoleni: Ar ausim mehs waram dsirdet dseedaschanu, runaschanu, speh-lešchanu, ſwilpoſchanu, reeſchanu, kuhloſchanu.

b) Skolot.: Kà ſauzat weenu wahrdi wiſu to, ko mehs waram dsirdet ar ausim?

Skoleni zeeſch kluſu; neweens nepageł roču.

Skolot.: Gewehrojat, fa wiſu to, ko mehs waram dsirdet ar ausim, ſauz par ſkanām. Atfahrto, ko ſauz par ſkanām? (Skolot. leef jautajumus preekchā wiſeem ſkolenem, dod wineem laiku toſ ap-domat un tikai pehž tam uſſauz kahdu ſkoleni atbildet). Kalnix!

Skolens Kalninsch peezełas un atfahrto: Wiſu to, ko mehs waram dsirdet ar ausim, ſauz par ſkanām.

Skolot.: Atfahrto to paſchu... Leepin! (Leepinsch atfahrto). Atfahrto to paſchu... Sarin! (Sarinisch atfahrto). Kad ſazifchu: wee—ns! tad wiſi reiſe peezełates! Wee—ns!

Skoleni wiſi reiſe peezełas.

Skolot.: Tagad atfahrtojat wiſi kopā, ko ſauz par ſkanām!

Skoleni wiſi kopā 2—3 reiſes atfahrto: Par ſkanām ſauz wiſu to, ko mehs waram dsirdet ar ausim.

Skolot.: Sehschatees: wee—ns!

Skoleni apſehſchās.

Skolot.: Škuſas ſkanas juhs eſat dsirdejuſchi?

Skoleni: Dſeedaschanu, ſpehleſchanu u. t. pr.

Skolot.: Warbuht juhs ari wehl zitas kahdas ſkanas eſat dsirdejuſchi?

Skoleni zeeſch kluſu; neweens nepageł roču.

Skolot. (lai palihdjetu ſkolenem atbildet uſ preekchā likto jautajumu, dod wineem ta ſauzamus uſwedejuſ jautajumus): Škuſas lopus juhs eſat redſejuſchi?

Skoleni: Aitas, goviſ, ſirgus.

Skolot.: Kahdas wiſu ſkanas?

Skoleni: Blehſhana, maufchana, ſweegſhana.

Skolot.: Kapehž juhs blehſchanu, maufchana, ſweegſchanu ſauzat par ſkanām?

Skoleni: Tapehž ta mehs blehſchanu, maufchana, ſweegſchanu dsirdam ar ausim.

Peeſi h m. 1. Ja ſkoleni nedotu ſchahdu atbildi, tad ſkolotais leef wineem preekchā uſwedejuſ jautajumus. Jaut.: Ar ko mehs dsirdam blehſchanu? Maufchana? Atbilde: Ar ausim. Jaut.: Kà ſauz wiſu to, ko mehs dsirdam ar ausim? Atb.: Par ſkanām. Jaut.: Ta ka blehſchanu mehs dsirdam ar ausim, tad kas ir blehſchanu? Atb.: Škanas, ſkana.

Gaut.: Tapehz juhs blehſchanu ſauſat par ſkanam? Atb.: Tapehz la blehſchanu mehs dſirdam ar aufim.

Peeſihm. 2. Skoleneem wehl war buht paſihſtamaſ ſkanas: wehja puhiſhana, pehrkona ruhiſhana, upiſchu burbuſoſhana u. t. pr.

c) Skolot.: Ko juhs darat, lai dſirdetu, laſ es runaju?

Skoleni: Mehs klauſamees.

Skolot.: Ar ko juhs klauſatees?

Skoleni: Mehs klauſamees ar aufim.

Skolot.: Bet ka jaſlaufas, lai waretu labi dſirdet?

Skoleni: Lai waretu labi dſirdet, jaſlaufas uſmanigi.

Skolot.: Ta tad, tas jums jadara, lai juhs labi dſirdetu, laſ es runaju, ſtaſhi?

Skoleni: Uſmanigi jaſlaufas.

Skolot.: Es tagad laſiſchu: klauſatees uſmanigi, lai waretu wiſu dſirdet, ko es laſiſchu! (Laſa): „Maſa Annina ſehdeja mescha malā. Te uſreis Annina iſdſirda meschā behrniſku raudam, kueſch kleedſa: u—a! u—a! u—a!“*) Atſtahſti, ko es laſiju, Kraſtia!

Skoleni atſtahſta. Ja wiſi newar atſtahſtit, tad:

Skolot. jauta: Kur Annina ſehdeja?

Skoleni: Annina ſehdeja mescha malā.

Skolot.: Ko Annina iſdſirda meschā?

Skoleni: Annina iſdſirda meschā behrniſku raudam.

Skolot.: Ka behrniſch raudaja?

Skoleni: Behrniſch raudaja: u—a! u—a! u—a!

Skolot.: Waj juhs ari eſat dſirdejuſchi, laſ raud maſi behrniſi?

Skoleni: Ja.

Skolot.: Ka raud maſi behrniſi?

Skoleni: Maſi behrniſai raud: u—a! u—a! u—a!

Skolot.: Es laſiſchu wehl taſkal: klauſatees uſmanigi, lai waretu atſtahſtit! (Laſa):

„Annina paſina no balſs, ka tur raud wiſas ſaimineenes behrniſch. Annina domaja, ka tur ari behrniſa mahte, un tapehz eeſaužas: a—u! a—u! Wiſai neweens neaſaužas preti“.

Atſtahſti, ko es laſiju... Behrſin!

Ja Skoleni newar atſtahſtit, tad ſkolotajs wiſeem paſihds jautadams: Kas kleedſa: u—a?

Skoleni: Behrniſch kleedſa: u—a! u—a!

Skolot.: Ka behrniſch tas bij?

*) Stat. ſihm. „Abeže“ 6. Iap. p.

Skoleni: Kaimineenes.

Skolot.: No kam Annina nomanija, ka meschâ raudaja kaimineenes behrninsch?

Skoleni: No bals.

Skolot.: Ko Annina domaja par behrnina mahti?

Skoleni: Annina domaja, ka pee behrnina meschâ ari wina mahte.

Skolot.: Kà Annina eesauzâs?

Skoleni: Annina eesauzâs: a—u! a—u!

Skolot.: Waj juhs dsirdejuschi, tad kleeds: a—u! a—u? (Afb.: Ja)
Kur tà kleeds?

Skoleni: Meschâ.

Skolot.: Kapelz Annina eesauzâs: a—u! a—u?

Skoleni: Tapelz ka Annina domaja, ka meschâ behrnina mahte.

Skolot.: Atstahstat tagad wišu, ko es laſiju! (Kad skoleni atstahstijuschi,
ikolot. laſa tahkal): "Annina meschâ usmelleja un ap-
meerinja behrninu. Drihs pehž tam peenahza
ari behrnina mahte, kura bija nogahjuſe ogas
laſit, un pateizâs Anninai, ka behrninu ap mee-
rinajuſe".

Atstahstat, ko es tifko laſiju!

(Skoleni atstahsta. Ja skoleni newar atstahstit, tad skolotajs pa-
lihdj wineem jautadams): Ko usmelleja Annina?

Skoleni: Annina usmelleja behrninu.

Skolot.: Ko Annina darija ar behrninu?

Skoleni: Annina apmeerinja behrninu.

Skolot.: Kas wehl drihs peenahza pee behrnina?

Skoleni: Pee behrnira drihs wehl peenahza wina mahte.

Skolot.: Kur behrnina mahte bija nogahjuſe?

Skoleni: Behrnina mahte bija nogahjuſe ogas laſit.

Skolot.: Par ko pateizâs Anninai behrnina mahte?

Skoleni: Behrnina mahte pateizâs Anninai, ka behrninu apmeerinja ſe.

Skolot.: Tagad atstahstat no eesahluma wiſu, ko es laſiju.

Skoleni atstahsta.

Skolot.: Kà behrninsch kleedsa (raudaja)?

Skoleni: Behrninsch kleedsa; u—a! u—a! u—a!

Skolot.: Waj juhs eſat dsirdejuschi, kà masi behrnini raud? (Afb.: Ja).

Kà raud masi behrnini?

Skoleni: Masi behrnini raud: u—a! u—a!

Skolot.: Ar ko mehs dsirdam behrninu raudam?

Skoleni: Behrninu raudam mehs dsirdam ar aufim.

Skolot.: Kà ſauz wiſu to, ko mehs dsirdam ar aufim?

Skoleni: Wiſu to, ko mehs dsirdam ar aufim, ſauz par ſtanam.

Skolot.: Tà tab, par fo juhs fawheet behrnina raudaschanu: u—a!
u—a?

Skoleni: Par flanam.

Skolot.: Kapehz juhs fawzat „u—a! u—a!” par flanam?

Skoleni: Tapehz fa „u—a! u—a!” mehs dsirdam ar aufim.

Skolot.: Kà Annina kleedsa?

Skoleni: Annina kleedsa: a—u! a—u! a—u!

Skolot.: Kur tà kleeds: a—u! a—u?

Skoleni: Meschâ.

Skolot.: Ar fo mehs dsirdam, kad kleeds: a—u! a—u?

Skoleni: Ar aufim.

Skolot.: Kà fawz wiñu to, fo mehs dsirdam ar aufim?

Skoleni: Par flanam.

Skolot.: Tà tab, kas ir „a—u! a—u”?

Skoleni: „a—u! a—u!” ir flanas.

Skolot.: Kapehz „a—u!” flanas?

Skoleni: Tapehz fo „a—u!” mehs dsirdam ar aufim.

Skolot.: Tà tab, kuras flanas kleedsa Annina? (a—u!)

Un kuras flanas kleedsa behrninisch? (u—a!)

Safi wehl reis, bet gari, lehnam masu behrninu flanas: uu—aaa!

uu—aaa!

Skoleni: uu—aaa! uu—aaa!

Skolot.: Klaukatees, tagad es fajifchu, kà masais behrninisch kleedsa:
uuu! Ko es fajiju?

Skoleni: Juhs fajijat: uuu!

Skolot.: Waj tà kleeds masi behrnini? (Atb.: Ne). Kà tab kleeds
masi behrnini?

Skoleni: Masi behrnini kleeds: uu—aaa!

Skolot.: Un fo es fajiju?

Skoleni: Juhs fajijat: uuu!

Skolot.: Bet fo juhs (tu) fajijat?

Skoleni: Mehs (es) fajijam: uu—aaa!

Skolot.: Ko juhs (tu) peelikat pee „uuu”, lai isnahltu „uuu—aaa”?

Skoleni: Mehs peelikam pee „uuu” „aaa”, lai isnahltu „uuu—aaa”.

Skolot.: Atkahrtujat, fo es fajiju! (uuu!). Atkahrtujat, fo juhs (tu)
peelikat! (aaa!). Ar fo juhs dsirdat, kad es faku: „uuu”?

Skoleni: Ar aufim.

Skolot.: Kà fawzam wiñu to, fo mehs dsirdam ar aufim?

Skoleni: Par flanam, flanu.

Skolot.: Tà tab, kas ir „uuu”?

Skoleni: „uuu” ir flana.

Skolot.: Kapehz „uuu” flana?

Skoleni: Tapehz fa „uuu“ dsirdam ar auſim.
Skolot: Tä, „uuu“ ir ſkana. Bet fo juhs peelikat pee „uuu“, lai iſnahktu „uuu—aaa“?
Skoleni: Mehſ peelikam pee „uuu“ „aaa“ lai iſnahktu „uu—aa“.
Skolot: Saki gari, lehnäm „aaa“!
Skoleni: aaa! aaa!
Skolot: Ar fo mehſ dsirdam „aaa“?
Skoleni: Ar auſim.
Skolot: Kä ſauz wiſu to, fo mehſ dsirdam ar auſim?
Skoleni: Par ſkanam, ſkanu.
Skolot: Tä tad, kas ir „aaa“?
Skoleni: „aaa“ ir ſkana.
Skolot: Kapehz „aaa“ ir ſkana?
Skoleni: Tapehz fa „aaa“ mehſ dsirdam ar auſim.
Skolot: Atfahrttojat to ſkanu, kuru es ſaziju! (uuu!)
Atfahrttojat to ſkanu, kuru juhs peelikat! (aaa!)
Kä behrniſch Kleedſa?
Skoleni: Behrniſch Kleedſa: „uuu—aaa“!
Skolot: Tä, behrniſch Kleedſa: „uuu—aaa“! Sakat tagad, kahda ſkana tur ir ſahkumä — „uuu—aaa“?
Skoleni: ſkana „uuu“.
Skolot: Un beigās?
Skoleni: ſkana „aaa“.
Skolot: Kä Annina Kleedſa?
Skoleni: Annina Kleedſa: „aaa—uuu“!
Skolot: Kahda ſkana ſcheit ſahkumä?
Skoleni: Scheit ſahkumä ſkana „aaa“.*)
Skolot: Un beigās?
Skoleni: Beigās ſkana „uuu“.
Skolot: Kahda ſcheit pirmä ſkana „aaa—uuu“?
Skoleni: Scheit pirmä ſkana ir „aaa“.
Skolot: Un otrå ſkanä? (uuu!) Bit ſkanu ſcheit „aa—uu“?
Skoleni: Scheit diwas ſkanas.
Skolot: ſauz pirmo ſkanu. (aa).
Sauz otro ſkanu. (uu).
Sauz abas ſkanas kopā. (a—u).
Sauz pehdejo ſkanu. (u).
Sauz pirmo ſkanu. (a).
Sauz pehdejo ſkanu un pehz tam pirmo. (u, a).

*) Scheit Skolotajš war iſleefot ari to paſchu panehmumu, fa pee „u—a“ eedaliſ ſchanas ſkanas: ſklauſatees, es ſazijehu, fa Kleedſa Annina: „aaa!“ Ko es ſaziju? — Juhs ſazijat: „aaa!“ — Waj tä Kleedſa Annina? — Ne! u. t. pr.

Sakopo, saweeno abas skanas. (u—a).

Kas ta fleeds: u—a?

Skoleni: Ta fleeds masi behrnini.

Skolot.: Kahda scheit pirmā skana: u—a?

Skoleni: Scheit pirmā skana „uu“.

Skolot.: Un kahda otrā skana: uu—aa?

Skoleni: Scheit otrā skana „aa“.

Skolot.: Bił scheit skanu: u—a?

Skoleni: Scheit diwas skanas: u, a.

Skolot.: Gewehrojat it labi, par ko mehs schini mahzibā runajām.

Afkahrto, par ko runajām schini mahzibā, Lasdin! (Lasd. afkahrto).

Tagad warat iheet paſkraidtees, bet tad swanis, tad naflat atpatak un ſehſchatees fatrs sawā weetā. Virmais ſols! (t. i. Skoleni, kuri ſehd uſ pirmā ſola) preefateeſ: w—eens! Iſeita beſ troſchha: di—vi! Otrais ſols: weens! diwi! u. t. pr.

Peeſihm. 1. Protams, ka ſcheit newar paredset wiſus atgadi-jumus, kas war naht peſ mahzichanaſ preefchā. Aisrahdiſchu tikai uſ ſekofcheem:

1. Skoleni ſluſu atbild. Škat. 29. lap. p.

2. Daschi ſkoleni paſek reti waj pawiſam nepoſek roļu, t. i. ne-grib atbildet. Wiſpirms jazenſchās iſſinat eemeſlu, ſapehz wini negrib atbildet: a) ja ſkoleni tikai baids atbildet, tad ar wineem ja-apeetās it mihligi, jaufdroſchima, jaſauſtubina buht droſchaleem; b) ja wini ne-ſaproṭ jautajumu, tad jaleek preefchā to paſchu jautajumu weenkaſhchaka, ſaproṭamālā weida waj. jadod uſwedejus jautajumus. Wahjalos ſkolenus it ſewiſchki ja-eeweſho: ja ſliktakee un maſak apdahwinatē ſkoleni ſapratis, tad war domat, ka ari labahee, mairak apdahwinatē ſapratis, bet ne otradi. Tomehr nekad nam ja-atſtahj nedſ labahee, nedſ ſliktakee ſkoleni beſ darba. Wahjalos ſkolenem aiſveen jaleek afkahrto labalo ſkoleni atbildes. Ja ſliktakee ſkoleni pawiſam maſ apdahwinati, waj wahji ſagatawoti preefch mahzichanaſ, waj ari ſlimibas un zitu eemeſlu deh̄t daschaſ mahzibas palaiduſchi, un tapehz tikai leelām geuhtibām war eet ziteem ſkolenem lihds, tad ſkolotajam janodarbojās ar wineem ſewiſchki pehž mahzibām, kamehr labahee ſkoleni patſtahwigī iſpilda kahdu darbu.

3. Ja peſ ſkolenem manama gurdeniba, tad winus uſ maſu brihtinu joſlaisch tihrā gaſſa paſkraidtees, jaleek pawingrot, waj uſdseedat kahdu wiſeem paſiſtamu jautru dſeeſminu.

4. Ja ſkoleni vod nepilnigas atbildes, tad gluſchi weenkaſhchi japeeſihmē: „Atbildi piſnigaki, ſlaibraki, ſawifi waretu ſaprast.“ „Wah-ziſbas gabalbōs“ peewedu daschās weetās nepilnigas atbildes weenigi iſhuma deh̄t. No ſkolenem turpretim weenmehr, it ihpachhi ſahlumā, japroſa piſnigas atbildes. (Škat. „Wad.“ 29. lap. p.).

P e e s i h m. 2. Daitkrakstischanas mahzibās, waj ari kad skolotajs nodarbojās ar angsta ko ūchku ūkoneem, eehahzeji raksta burtu strihpīnas un ūhmē weenkahzhus preekhmetus: logu, trepes, ūlu u. t. pr. (Slat. „Abeze” 3.—5. lap. p.). Vispirms skolotajs raksta waj ūhmē pats ūseenas (lašes) tahpeles un leek ūkoneem ušmanigi eestatīces wina rokas willšchanā. Pehz tam to pašchu dara ari ūkoleni ūseenas tahpeles. Kad skolotajs nomana, ka ūkoleni ūpratušchi, tā ūsdotais darbs ūpildams, tad wiašč ūka: „Nemat ūravas tahpeles: wee—ns! Ūsleekat ū galda: di—wi! (parahda, tā jatur tahpele ū galda). Nemat ūravas gripeles labā roka: weens! Ūzleekat labās roka ū angšchu: diwil” (parahda, tā wajaga griperi turet un ūhdet). Pehz tam ūkoleni raksta waj ūhmē ar griperi ū ūravām tahpelēm tapat, tā to wineem ūkolojās parahdija darit ar krihtu ūseenas tahpeles. Wehlak derigi likt ūkoneem rakstīt katru strihpīnu pehz takta: weens! Pirmās daitkrakstischanas un lašchanas mahzibās ūkolenus tā eepasīshstina ar ūfām 7 mašo burtu strihpīnam: ja ūkoleni eemanīces rakstīt ūchis strihpīnas (/, , , i, e, o, ū), tad wineem nebuhs gruhti eemahzīces rakstīt mašos un wehlak ari ūlelos burtus.

2. mahzibās gabals.

M a h z i b a s n o l u h k s. ūkolenus eepasīshstina ar ūkanām „ſ”, „r”, „i”, „e”, „o”, wahrdus „aſs”, „ar”, „ir”, „es”, „oſa” eedalot ūkanās.

M a h z i b a s g a i t a. ūkoloj.: Atstahsti par Anninu un behrniku. Kā behrnīsch ūeedja? Kā Annina ūeedja? Ko ūauz par ūkanām? Ūuras ūkanas tu ūini? Ūuras ūkanas ir ūheit: „u—a”? Kahda ūkana tur ūahlumā? Un ūeigās? Ūuras ūkanas ir ūheit: „a—u”? Kahda ūkana tur ūahlumā? Un ūeigās?

A. ūkolojās (rahdidams ū „aſi”), ja tahta ūee rokas, waj ūwinas ūhmejuunu): Ūkas tas ir? (waj ari: Ūkas tur ūfīshmetus?) ūkoleni: Tā ir aſs (waj ari: Tur ūfīshmeta aſs).

ūkoloj. Tā, ta aſs. Kur tu ūfi ūedsejis aſi? Ūaki lehnam ūcho wahrdus: a—ſ—s.

ūkoleni reisēs 2—3 gari ūlfidami ūfaherto: a—ſ—s.

ūkoloj.: Ūura ūkana tur ūahlumā: a—ſ—s?

ūkoleni: ūkana „a”.

ūkoloj.: ūklaužīces ušmanigi, kahda ūkana tur ūeigās: a—ſ—s?

ūkoleni: ūkana „ſ”.

ūkoloj.: ūfaherto wehl ūcho ūkana. (ſ).

Ūura ūheit pirmā ūkana „a—ſ—s”? (a).

Un otrā ūkana? (ſ). Bīk tur ūkana „a—ſ—s”?

Tā tad, no ūkām ūkanām ūfaherto wahrdus „aſs”?

- B. Skolot.: Kura flana wahrdam „ar“ sahkumā: „a—r.“
Skoleni: Flana „a“.
Skolot.: Kahda flana beigās wahrdam „a—r“?
Skoleni: Flana „r“.
Skolot.: Atkahrto ſcho flanu! (r). Kahda flana sahkumā wahrdam „afš“?
Skoleni: Flana „a“.
Skolot.: Kura flana sahkumā wahrdam „ar“?
Skoleni: Flana „a“.
Skolot.: Kura flana beigās wahrdam „afš“?
Skoleni: Flana „f“.
Skolot.: Kura flana beigās wahrdam „ar“?
Skoleni: Flana „r“.
Skolot.: Kur weenadas flanas wahrdeem: „a—fš“, „a—r“?
Skoleni: Sahkumā.
Skolot.: Kur neweenadas flanas wahrdeem: „a—f—š“, „a—r“?
Skoleni: Beigās.

- C. Skolot.: Kura flana beigās wahrdam „ir“?
Skoleni: Flana „r“.
Skolot.: Bet kahda flana sahkumā wahrdam „ir“?
Skoleni: Flana „i“.
Skolot.: Atkahrto ſcho flanu. (i).
Kura flana sahkumā wahrdam „ar“?
Skoleni: Flana „a“.
Skolot.: Kura flana sahkumā wahrdam „ir“?
Skoleni: Flana „i“.

- D. Skolot.: Kura flana sahkumā wahrdam „afš“?
Skoleni: Flana „a“.
Skolot.: Kura flana beigās wahrdam „afš“?
Skoleni: Flana „f“.
Skolot.: Kura flana beigās wahrdam „es“, „e—š“?
Skoleni: Flana „š“.
Skolot.: Bet kahda flana sahkumā wahrdam „e—š“?
Skoleni: Flana „e“.
Skolot.: Atkahrto ſcho flanu. (e).
Kura flana beigās wahrdam „afš“? (f).
Kura flana beigās wahrdam „es“? (f).
Kura flana sahkumā wahrdam „afš“? (a).
Kura flana sahkumā wahrdam „es“? (e).
Kur (sahkumā waj beigās) weenadas flanas wahrdeem: „afš“, „es“?
(Beigās).
Kur neweenadas (daschadas) flanas wahrdeem: „afš“, „es“?
(Sahkumā).

E. Skolot. (rahđidams „oſu“ waj tās ſihmejumu): Rās taſ ir?
(Waj ari: Rās tur uſſihmets?)

Skoleni: Ta ir oſa.

Skolot: Šaki gari wilđams: „o o—ſ ſ—a a“.

Skoleni reiſes 2—3 atfahrt: „o o—ſ ſ—a a“.

Skolot: Kahda ſkana ſahlumā wahrdam „o o—ſ ſ—a a“?

Skoleni: Škana „o“.

Skolot: Kura ſkana beigās wahrdam „oo—ſſ—aa“?

Skoleni: Škana „a“.

Skolot: Kura ſkana wiđū wahrdam „oo—ſſ—a“?

Skoleni: Škana „ſ“.

Skolot: Kuras wahrdā „oſa“ ſkanās?

Skoleni: Wahrdā „oſa“ ſkanās: „o“, „ſ“, „a“.

Skolot: Sauz tagad wiſas tew ſinamas wahrdū ſkanās.

Skoleni: u, a, ſ, r, i, e, o.

Peeſihm. 1. Gluſchi tahdā paſčā wiſhē ſkoleni eedala ſkanās ari wahrdus: „aſa“, „ara“, „ore“.

Peeſihm. 2. Wiſnotak, iſleetodams ſcho paſehmumu wahrdū ſkanās eedalot, ſkolotajs iſrunā wahrdus: aſs, ar, ir, es u. t. pr. it gari wilđams, bet balfi neapraudams, weenu ſkanu no otrs neatdalibams, tā ſa winas weena otrā nemanot pahreet. Školeni wišram wairak reiſes dara tapat paſak un, uſmanigi eeklauſidamees wahrdā ſkanās, tās atdala weenu no otrs un ar tām eepaſihſtās. Katras mahžibas beigās jaleek ſkolenam wiſu to, laſ padarits mahžibas brihdi, atfahrtot un paturet atminā.

3. mahžibas gabals.

Mahžibas nolu hſs. Školenus eepaſihſtinat ar ſkanām „l“, „ſ“, „p“, wahrdus „ola“, „ala“, „upe“ eedalot ſkanās.

Mahžibas gaita. A. Školotajs (rahđidams uſ ſihmejumu „ola“): Rās tur uſſihmets?

Skoleni: Tur uſſihmeta „ola“.

Školot: Klauſatees, kahdus wahrdus es tagad ſazijchu: „oſa“, „ola“; „oo—ſſ—aa“, „oo—ll—aa“. Kuras wahrdus es ſaziju?

Školeni: Juhs ſazijat wahrdus: „oſa“, „ola“.

Školot: Atfahrtotat ſhos wahrdus gari wilđami.

Školeni: oo—ſſ—aa, oo—ll—aa.

Školot: Kura pirmā ſkana abōs wahrdōs (jeb: Kura ſkana ir ſahlumā wahrdeem): oo—ſſ—aa, oo—ll—aa?

Školeni: Škana „o“.

Školot: Kura pehdeja ſkana abōs wahrdōs (jeb: Kura ſkana beigās wahrdeem): oo—ſſ—aa, oo—ll—aa?

Skoleni: Skana „a“.

Skolot: Kahda otrā skana wahrdōs (jeb: Kahda skana widū wahrdeem):
oo—ff—aa, oo—ll—aa?

Skoleni: Skana „f“, skana „l“.

(Ja skoleni nedotu šchahdu atbilsti uſ pēhdejo jautajumu, tad ja leek
wineem preekhchā uſwedeji jautajumi: Kura otrā skana wahrdam „oſa“?
Atb.: „f“. Kahda otrā skana wahrdam „ola“? Atb.: „l“).

Peesihm. Gluſchi tapat skoleni eedala ſkanās ari wahrdus:
„aſa“ un „ala“, „ara“ un „ala“.

B. **Skolot.** (rahdidams uſ ſihmejumu „aſa“): Kas tur uſſihmets?

Skoleni: Tur uſſihmets aſa.

Skolot: Kuras ſkana ſhahumā wahrdeem: „ala“, „aſa“; „aa—ll—aa“,
„aa—ff—aa“. Kuras wahrdus eſ ſaziju?

Skoleni: ala, aſa.

Skolot: Kura skana ſhahumā wahrdeem: „ala“, „aſa“?

Skoleni: Skana „a“.

Skolot: Kura skana beigās wahrdeem: „ala“, „aſa“?

Skoleni: Skana „a“.

Skolot: Kura skana widū wahrdam „ala“?

Skoleni: Skana „l“.

Skolot: Bet kura skana widū wahrdam „aſa“?

Skoleni: Skana „l“.

Skolot: Kuras ſkanas wahrdam „aſs“? wahrdam „ar“? wahrdam
„aſ“? wahrdam „la“?

Peesihm. Ar ſkano „l“ skolenus war eepaſihſtinat wahrdū „aſ“
eedalot ſkanās gluſchi tapat, fā wini tapa eepaſihſtinati ar ſkanām „f“,
„r“, „i“, „e“, wahrdus „aſs“, „ar“, „ir“, „es“ eedalot ſkanās, waj ari
eedalot ſkanās wahrdū „aſa“ gluſchi tapat, fā wini eedalija wahrdū „oſa“.

C. **Skolot.** (rahdidams uſ ſihmejumu „upe“): Kas tur uſſihmets?

Skoleni: Tur uſſihmets upe.

Skolot: Kura skana ſhahumā wahrdam u—p—e?

Skoleni: Skana „u“.

Skolot: Kura skana beigās wahrdam u—p—e?

Skoleni: Skana „e“.

Skolot: Bet kahda skana widū wahrdam u—p—e?

Skoleni: Skana „p“.

Skolot: Kuras ſkanas wahrdam „upe“?

Skoleni: Škanas: u, p, e.

Skolot.: Sauzat tagad wišas ſkanas, kuras juhs ſinat.

Skoleni: a, u, i, o, e, ī, r, l, ī, p.

Skolot.: No kurām ſkanām ſtaſhaw wahrdas „aīs“? „ar“? „āf“?
Kura ſkana wahrdam „aī“ ſahkumā? (a). Un kura beigās? (f).
Kura ſkana ſahkumā wahrdam „fa“? (f). Un kura beigās? (a).
Kuru ſkanu japeeleeč beigās wahrdam „aī“, lai iſnahktu wahrdas „afa“?

Skoleni: Skanu „a“.

Skolot.: Bet kuru ſkanu japeeleeč ſahkumā wahrdam „ka“, lai iſnahktu wahrdas „ala“?

Skoleni: Skanu „a“.

Skolot.: Kuru ſkanu japeeleeč beigās wahrdam „ar“, lai iſnahktu wahrdas „ara“? („aru“?).

Skoleni: Skanu „a“ („u“).

Skolot.: Kuru ſkanu japeeleeč ſahkumā wahrdam „ar“, lai iſnahktu wahrdas „par“?

Skoleni: Skanu „p“.

4. mahžibas gabals.

Mahžibas nolu hfs. Skolenus eelausit diwbalſeenigu wahrdū edealiſchānā ſkanas.

Mahžibas gaita. Skolotajs: Kuras ſkanas wahrdam „ola“ (jeb: No kurām ſkanām ſtaſhaw wahrdas „ola“)?

Skoleni: ſkanas: o, l, a (jeb: No ſkanām: o, l, a).

Skolot.: Kura ſkana dſirdama wahrdam „ola“ ſahkumā? Beigās? Widū? Kura pirmā ſkana wahrdam „ola“? Otrā ſkana? Trefchā ſkana? Bit ſkanu wahrdam „ola“? Bet kuras ſkanas wahrdam „olas“ (jeb: No kurām ſkanām ſtaſhaw wahrdas „olas“)?

Skoleni: ſkanas: o, l, a, ī (jeb: No ſkanām: o, l, a, ī).

Skolot.: Kura pirmā ſkana wahrdam „olas“? Otrā ſkana? Trefchā ſkana? Beturītā ſkana? Kura ſkana beigās wahrdam „olas“? Tā tad, kuru ſkanu japeeleeč wahrdam „ola“ beigās, lai iſnahktu wahrdas „olas“?

Skoleni: ſkanu „ī“.

Skolot.: Bet kahds wahrdas iſnahfts, ja peelikſim wahrdam „ola“ ſkanu „ī“ ſahkumā?

Skoleni: Wahrdas „ola“.

Skolot.: No kurām ſkanām ſtaſhaw wahrdas „ala“?

Skoleni: No ſkanām: a, l, a.

Skolot.: Kahdu ſkanu japeeleeč wahrdam „ala“ beigās, lai iſnahktu wahrdas „alas“?

Skoleni: ſkanu „ī“.

- Skolot.: Bet kahds wahrds isnahks, ja peeliksim wahrdam „ala“ skanu „f“ sahkumā?
- Skoleni: Wahrds „fala“.
- Skolot.: Un kahds wahrds isnahks, ja peeliksim wahrdam „ala“ sahkumā skanu „f“?
- Skoleni: Wahrds „fala“.
- Skolot.: No kureām skanām fastahw wahrds „afa“?
- Skoleni: No skanām: a, f, a.
- Skolot.: Kahds wahrds isnahks, ja peeliksim sahkumā wahrdam „ala“ skanu „p“?
- Skoleni: Wahrds „pala“.
- Skolot.: Kahds wahrds isnahks, ja peeliksim wahrdam „afa“ sahkumā skanu „r“?
- Skoleni: Wahrds „rafa“.
- Skolot.: Kahds wahrds isnahks, ja peeliksim wahrdam „afa“ sahkumā skanu „l“?
- Skoleni: Wahrds „lafa“.
- Skolot.: Kuru skanu japeelee wahrdat „afa“ sahkumā, lai isnahktu wahrds „fala“?
- Skoleni: Skanu „f“.
- Skolot.: Kuru skanu japeelee wahrdat „afa“ sahkumā, lai isnahktu wahrds „lafa“?
- Skoleni: Skanu „l“.
- Skolot.: Kuru skanu japeelee wahrdat „afa“ sahkumā, lai isnahktu wahrds „fala“? Lai isnahktu wahrds „rafa“? No kureām skanām fastahw wahrds „rafa“? Wahrds „rofa“? Wahrds „ofa“? Kuru skanu japeelee wahrdat „ofa“ sahkumā, lai isnahktu wahrds „fosa“? Bet kahds wahrds isnahks, ja peeliksim wahrdam „ofa“ sahkumā skanu „p“? Atb.: Wahrds „pofo“.

Peesihm. Lai skolenu eelausitu skanu ūkopošchanā wahrdos (t. i. wahrdu ūstahdīschchanā no skanām), war ūkmigi isleetot ūchadu preelch skoleneem koti patihkamu, peewilzigu panehmumu. Skolotajš leek weenam no skoleneem ūault ūinamu skanu, otram zitu ūkanu un treſcham abas ūkanas ūault ūopā. Peemehri: Pirmais ūkolenis ūauz: „a“, otrais: „f“, treſchais: „af“. Pirmais ūkolenis waj ūols (t. i. ūkoleni, ūki ūehd ūf pirmā ūola) ūauz: „a“, otrais: „r“, treſchais: „ar“. Pirmais: „i“, otrais: „r“, treſchais: „ir“. Pirmais: „e“, otrais: „s“, treſchais: „es“. Pirmais: „a“, otrais: „l“, treſchais: „al“. Pirmais: „o“, otrais: „l“, treſchais: „a“, ūeturtais: „ola“. Pirmais: „o“, otrais: „f“, treſchais: „a“, ūeturtais: „ofa“. Pirmais: „o“, otrais: „r“, treſchais: „e“, ūeturtais: „ore“. Pirmais: „f“, otrais: „ola“, treſchais: „ūola“. Pirmais: „ola“, otrais: „s“, treſchais: „olas“. Pirmais: „p“ („l“,

„r“, „f“), otrais: „afa“, treschais: „paka“ („laka“, „rafa“, „šaka“).
Pirmais: „I“ („r“, „f“), otrais: „aſa“, treschais: „laſa“ („raſa“, „kaſa“) u. t. pr.

11. **Peeſihmes par ſopmahzibū rakſtiſhhanā un laſiſhhanā.**

Kad ſkolotajs nomana, ka ſkoleni mahz wahrduſ eedalit ſkanās un ſchis pehdejās ſkopot wahrduſ, tad laiks winus eepaſihſtinat ar ſkanu apſihmeſchanu burteem un ſkanu ſaukſchanu pehz winu redjamā ſihmēm — burteem, t. i. laiks winus mahzit rakſtit un laſit. Iſgi nodarbotees ar ſkoſchanu, t. i. ar wahrdu eedalihchanu ſkanās un ſkanu ſkopofchanu wahrduſ, newar eeteilt: a) no ſchis darbibas, kura deriga, peewilziga, nepeezeeschanu wajadīga abezi mahzot ſahkumā, ſkoleni nereds wehl nekahduſ praktiſkus paňahkumus; b) tahda darbiba newar buht it ſewiſchki daſchada un tapehz war tapt gaelaiziga, apnihkama. Pehz manām domām, piſnigi peeteek, ja ſkoleni pratis pirmoſ tſchetrōs mahzibas gabalōs peewestos wahrduſ eedalit ſkanās un no wiňam ſastahdit diw-trihsſkanigus wahrduſ, lai waretu eehahlt apſinigi mahzitees rakſtit un laſit.

Kopā mahzot rakſtit un laſit, katrā mahzibas gabalā war turetees pee ſekoſcha plana:

A. **Skolenu eepaſihſtinaſhana ar jaunu, t. i. wineem wehl nepaſihſtamu ſkanu.**

Skolotajs eepaſihſtina mahzelli wiſpirms ar preeſchmetu, no kura noſaukuma jeb wahrda grib iſdalit jauno ſkaau. Schinī wahrda ja buht ſkolenam jau wiſām ſkanām paſihſtamām, iſnemot tikai weenu — preeſch ſkoleni wehl jaunu, ar kuru grib winu eepaſihſtinat. No paſihſtamām ſkanām ſkoleni weegli atſchlik jauno ſkaau, un ar to eepaſihſtas.

B. **Skolenu eepaſihſtinaſhana ar jaunās ſkanas rakſtitu burtu.**

Lai ſkoleni eepaſihſtinatu ar jaunās ſkanas rakſtitu burtu un kā tas pareiſi uſſihmejamis, eehahkumā war iſleetot wehl ſchahduſ panehmuſus:

a) Skolotajs rakſta uſ ſeenas tahpeles kahdu ihſu wahrdu, kura wiſi burti jau ſkolenam paſihſtami, iſnemot tikai weenu, kurečh atrodās jaunās ſkanas weetā. Pehz tam ſkolotajs rakſta atſewiſchki it leelu jauno burtu, leel ſkoleneem uſmanigi eeflatitees wiňa rokas wiſhchanā, apluhkot un uſrahdit ta ſtrihpinas un parahdit, la ſchis pehdejās jaheeno, lai iſnahktu jaunais burts. Školeni rakſta paſak ſkolotajam papreelſchu uſ ſeenas tahpeles un pehz tam uſ ſawām

tahpelem wefelu wahrdus un atsewijski jauno burtu un wina strihpinaas. Tahłak skoleni raksta wahrdus un teikumus, kuri fastahw no wineem jau agrak pasihstamām skanām un jaunās skanas.

b) Skoleni papreesshu raksta us tahpeles jaunā burta strihpinaas; skolotajs parahda, kā winas jašaweno, lai išnaktu jaunais burtis. Pehž tam skoleni raksta wahrdus un teikumus, kuri os dsirdama jaunā skana.

Tomehr wišlabaki tee pašchmahzibas panehmumi, us kureem aizrahdiju 26.—27. l. p. Doti derigi silt skoleneem ūlīhdsinat jaunos burtus ar ziteem burteem, jau agrak pasihstameem, it ihpaſchi ar tahdeem, kuri fastahw no tām paſčām strihpinaam: d ar a; e ar ē; ī ar ī; ī ar i; ī ar ī; n ar m; a ar e; ī ar ſ un ī; ī ar u; ū ar ū u. t. pr. Tapat war ūlīhdsinat ari leelos burtus zitu ar zitu: P, B, R, Ž, Ī, Ī, K, S, L, A, N, M, T, F u. t. pr.

C. Skolenu eepaſihstinaſchana ar jaunās skanas eespeestu burtu.

Kad skoleni eemahzijuschees rakstīt jaunās skanas burtu, tad wini laša sem ūhmejumeem atronamos rakstitus un eespeestus wahrdus. Laišdami sem ūhmejumeem eespeestus wahrdus, wini patstahwigi eepaſihstas ar jaunās skanas eespeestu burtu. Pehž tam skolotajs iſkar jauno eespeesto burtu us ūenās tahpeles (waj leek winu apluhkot „Abeze” 71. lop. p.) un ūlīhdsinat to ar ziteem jau agrak pasihstameem eespeestiem un rakstiteem burteem. Tahłak skoleni fastahda no eepeesteem burteem wahrdus. Wahrdus fastahdischana no burteem eeteizama tilai paſčā eesfahkumā. Wehlak wina parvišam iſlaſchama.

D. Wahrdus, teikumu, mihiſlu, parunu, ihju ūtahſtinu laſiſchana un rakſtiſchana no „Abezeſ”.

(Skat. „Labas laſ. ihpaſch.”, 67. l. p.).

E. Diktats un rakſtiſchana pehž ūhmejumeem.

(Skat. „Rakstu darbi”, 65. l. p.).

Doti der, it ihpaſchi mahzishanas pirmajā laikā, silt skoleneem pehž katraš mahzibas avijschu lapās waj ari grahmatās (wiſlabak ar ūoti rupjeem burteem) uſmellet un apſihmet jauno burtu.

12. Paranga ūpmahziba rakſtiſchana un laſiſchana.

1. mahzibas gabals.

Mahzibas nolu hks. Skolenus eepaſihstiat a) ar ūkan apſihmeschanu burteem, b) ar wineem jau pasihstamu ūkan „o”, „l”, „a”

rafstiteem un eespeesteem burteem un c) ar wahrdū „ola“ un „ala“ rafstīshānu un lafīshānu.

M a h z i b a s g a i t a . a) S k o l o t a j s : N e m a t f a w a s „ A b e z e s “ : wee—ns! U s l e e l a t u s galda: di—wi! U s s h k i r a t „ A b e z i “ un u s m e l l e j a t w i n a s e e f a h k u m a s i h m e j u m u „ o l a “ *). P a r a h d i , k u r u s i h m e t a „ o l a “ . (S k o l o t a j s , r a h d i d a m s u s d a s h a d e e m s i h m e j u m e e m „ A b e z e “ , j a u t a t a h k a l) : K a s t u r u s s i h m e t s ?

S k o l e n i : „ A l a “ , „ o f a “ , „ a l a “ , „ l a p a “ u . t . p r .

S k o l o t : S a k a t t a g a d , k o j u h s d a r a t , k a d e s j u m s r a h d u s i h m e j u m u s ?

S k o l e n i : M e h s s k a t a m e e s .

S k o l o t : A r k o j u h s s k a t a t e e s .

S k o l e n i : M e h s s k a t a m e e s a r a z i m .

S k o l o t : B e t a r k o j u h s s k a t a t e e s ?

S k o l e n i : M e h s s k a t a m e e s a r a u s i m .

S k o l o t : R a p e h z j u h s s k a t a t e e s , k a d e s r a h d u s i h m e j u m u s ?

S k o l e n i : L a i r e d s e t u m , k a s u s s i h m e t s .

S k o l o t : A r k o j u h s r e d s a t s i h m e j u m u s ?

S k o l e n i : S i h m e j u m u s m e h s r e d s a m a r a z i m .

S k o l o t : K o w e h l r e d s a m a r a z i m ?

S k o l e n i : G a l b u , f r e h s l u , t a h p e l i u . t . p r .

S k o l o t : A r k o m e h s r e d s a m l e e t a s ?

S k o l e n i : L e e t a s m e h s r e d s a m a r a z i m .

S k o l o t : U n a r k o r e d s a m l e e t u s i h m e j u m u s ?

S k o l e n i : L e e t u s i h m e j u m u s r e d s a m a r a z i m .

S k o l o t : B e t a r k o d s i r d a m s k a n a s ?

S k o l e n i : S k a n a s d s i r d a m a r a u s i m ?

S k o l o t : G e w e h r o j a t , k a s k a n a s , k u r a s d s i r d a m a r a u s i m , a r i w a r u s s i h m e t t a p a t , k a s l e e t a s .

b) S k o l o t : S k a n u „ o “ a p s i h m e , — r a f s t a a r a p a k o s t r i h p i n u j e b e e g a r e n o r i a k i t i — o . S c h i s r i n k l i t i s i r s k a n a s „ o “ s i h m e — a p s i h m e s k a n u „ o “ . A l t f a h r t o j a t , a r k o a p s i h m e , r a f s t a s k a n u „ o “ ?

S k o l e n i : S k a n u „ o “ a p s i h m e , r a f s t a a r a p a k o s t r i h p i n u j e b e e g a r e n o r i a k i t i — o .

S k o l o t : U s r a f s t a t s k a n a s „ o “ s i h m i .

S k o l e n i r a f s t a a p a k o s t r i h p i n u „ o “ .

S k o l o t : K u r u s k a n u a p s i h m e s c h i s t r i h p i n a , s c h i s r i n k l i t i s ?

S k o l e n i : S k a n u „ o “ .

S k o l o t : T a t a d , k a d j u h s r e d s e e t u s s i h m e t u , u s r a f s t i t u s c h a h d u a p a k o s t r i h p i n u , s c h a h d u r i a k i t i , t a d s a u k s e e t k u r u s k a n u ?

*) S k o l e n i n a w w e h l p a s h t a m i a r z i h p a r e e m u n t a p e h z n e m a h t u s m e l l e t l a p a s p u s e s . T a b e h l w i n e e m w a r t i l a i s a j i t : „ U s m e l l e j a t t a h d u u n t a h d u s i h m e j u m u “ , w a j : „ a f s l a i t a t n o e e f a h k u m a w e e n u , d i w i , t r i h s , t s h e t r a s u . t . p r . l a p a s “ .

Skoleni: Skanu „o“.

Skolot. (rahdidams uš apačo strihpini o): Sauzat, žakat ūkanu, kuru apsihmē apača strihpina.

Skoleni: „o“.

Skolot.: Ušrafstat pušapačo strihpini.

Skoleni ušrafsta uš ūenās tahpeles „l“.

Skolot.: Gewehrojat, ka ar pušapačo strihpini apsihmē, raksta ūkanu „l“; pušapača strihpina ir ūkanas „l“ sihme, — apsihmē ūkanu „l“. Aukahrtojat, ar ko apsihmē, raksta ūkanu „l“.

Skoleni: Ūkanu „l“ apsihmē, raksta ar pušapačo strihpini.

Skolot.: Ušrafstat ūkanas „l“ sihmi.

Skoleni ušrafsta pušapačo strihpini.

Skolot.: Kuru ūkanu apsihmē ūchi strihpina?

Skoleni: Ūkanu „l“.

Skolot.: Tä tad, kuru ūkanu juhs ūaukeet, kad redžejet ušrafsttu pušapačo strihpini?

Skoleni: Ūkanu „l“.

Skolot.: Un kuru strihpini juhs rakstiseet, lai apsihmē ūkanu „l“?

Skoleni: Pušapačo strihpini.

Skolot. (rahdidams uš pušapačo strihpini): Sauzat, žakat ūkanu, kuru apsihmē ūchi strihpina.

Skoleni: „l“.

Skolot.: Ušrafstat apačo strihpini.

Skoleni ušrafsta apačo strihpini o.

Skolot.: Peewelkai ūinai glušchi ūlaht labajā pušē taifno strihpini ar lihkumu uš lejas labo puši.

Skoleni peewelk „o“ labajā pušē „l“, išnahk: „a“.

Skolot.: Gewehrojat, ka ūchi ir ūkanas „a“ sihme. Tä tad, no ūoram strihpinām ūastahw ūkanas „a“ sihme?

Skoleni: Ūkanas „a“ sihme ūastahw no apačas strihpinas un no taifnās strihpinas ar lihkumu uš lejas labo puši.

Skolot.: Ušrafstat ūkanas „a“ sihmi, — apsihmējat ūkanu „a“.

Skoleni raksta „a“.

Skolot. (rahdidams uš „a“): Sauzat ūchis sihmes ūkanu.

Skoleni: „a“.

Skolot.: Gewehrojat, ka ūkanu sihmes ūauz par burteem. Aukahrtojat wiši kopā, ka ūauz ūkanu sihmes! Peezeķatees: weens!

Skoleni peezeķas un wiši kopā aukahrto: „Ūkanu sihmes ūauz par burteem“.

Skolot.: Ušrafstat ūkanas „o“ sihmi jeb burtu „o“. Ušrafstat burta „o“ labajā pušē burtu „l“. Ušrafstat blakus burtam „l“ labajā pušē burtu „a“.

Skoleni ušrafsta uš ūenās tahpeles: „o l a“.

- Skolot.: Kuru ūkanu apsīhmē pirmais burtis, — apaļā strihpina?
- Skoleni: Šķau „o”.
- Skolot.: Kuru ūkanu apsīhmē otrs burtis, — pušapaļā strihpina?
- Skoleni: Šķau „l”.
- Skolot.: Kuru ūkanu apsīhmē trešais burtis?
- Skoleni: Šķau „a”.
- c. Skolot.: Sauzat pirmā burta ūkanu.
- Skoleni: „o”.
- Skolot.: Sauzat otrā burta ūkanu.
- Skoleni: „l”.
- Skolot.: Sauzat trešā burta ūkanu.
- Skoleni: „a”.
- Skolot.: Sauzat ahtri weenu pehz otrs pirmā, otrā, trešā burta ūkanas.*)
- Skoleni: „o—l—a”.
- Skolot.: Sauzat wehl ahtrak.
- Skoleni: „ola”.
- Skolot.: Tā iād, kuriem wahrds īsheit uſrafstīts?
- Skoleni: Wahrds „ola”.
- Skolot.: Kurus burtus mehs rakstijām, lai išnahktu wahrds „ola”?
- Skoleni: Burtus o, l, a.
- Skolot.: Kāhdā fahrtibā mehs winus rakstijām, lai išnahktu wahrds „ola”?
- Skoleni: Vispirms rakstijām „o”, pehz tam „l” un pehdigi „a”.
- Skolot.: Kapehz mehs rakstijām vispirms burtu „o”?
- Skoleni: Tapehz ka wahrda „ola” ūkumā dīrīdama ūkana „o”.
- Skolot.: Kapehz rakstijām pehz burta „o” burtu „l”?
- Skoleni: Tapehz ka wahrda „ola” pehz „o” dīrīdama ūkana „l”.
- Skolot.: Kapehz rakstijām pehz burta „l” burtu „a”?
- Skoleni: Tapehz ka wahrda „ola” pehz „l” dīrīdam ūknu „a”.
- Skolot.: Tā tad, lai uſrafstītum wahrdū „ola”, jaraksta kurus burtus?
- Skoleni: Burtus o, l, a.
- Skolot.: Kapehz jaraksta burtus — o, l, a?
- Skoleni: Tapehz ka wahrda „ola” ir dīrīdamas ūkanas: o, l, a.
- Skolot.: Un kāhdā fahrtibā jaraksta burti — o, l, a, lai išnahktu wahrds „ola”?
- Skoleni: Vispirms jaraksta „o”, pehz tam „l” un pehdigi „a”.
- Skolot.: Kapehz tāhdā fahrtibā?
- Skoleni: Tapehz ka tāhdā fahrtibā dīrīdam wahrda „ola” ūkana: o, l, a.

*). Jeb: pirmais ūkens (ſolē): „o”, otrs: „l”, trešais: „a”, ceturtais — viņas ūkanas kopā: „o—l—a”. (Stat. 44. I. p.)

Skolot.: Sauzat wahrda „ola“ ūkanas.

Skoleni: o, l, a.

Skolot.: Usrafstat ūho ūkanu burtus.

Skoleni usrafsta burtus: o, l, a.

Skolot.: Kahdā kahrtibā jarafsta ūchee burti, lai iſnahktu wahrds „ola“?

Skoleni: Wispirms „o“, pehz tam „l“, pehdigi „a“.

Skolot.: Usrafstat wahrdu „ola“.

Skoleni raksta: ola.

Skolot.: Kuru ūkanu burtus juhs mahkat rafftit?

Skoleni: ūkanu „o“, „l“, „a“ burtus.

Skolot.: Kuras ūkanas ir wahrdat „ala“?

Skoleni: „a“, „l“, „a“.

Skolot.: Kuri burti jarafsta, lai usrafstium wahrdu „ala“?

Skoleni: Burti „a“, „l“, „a“.

Skolot.: Kapehz jarafsta burti „a“, „l“, „a“?

Skoleni: Tapest ka wahrda „ala“ dīrdamas ūkanas: „a“, „l“, „a“.

Skolot.: Kahdā kahrtibā jarafsta burti „a“, „l“, „a“, lai iſnahktu wahrds „ala“?

Skoleni: Wispirms jarafsta „a“, pehz tam „l“ un beigās ari „a“.

Skolot.: Kapehz tāhdā kahrtibā?

Skoleni: Tapest ka wahrda „ala“ tāhdā kahrtibā dīrdamas ūkanas: „a“, „l“, „a“.

Skolot.: Usrafstat wahrdu „ala“.

Skoleni usrafsta: „ala“.

Skolotajš usrafsta uſ ūneen tahepes wahrdu „ola“ un pehz tam ūka: „Iſlaſat, kahdu wahrdu es usrafstijū.

Skoleni ūka: „ola“.*)

Skolot. usrafsta wahrdu „ala“ un pehz tam ūka: „Iſlaſat, kahdu wahrdu es usrafstijū.

Skoleni ūka: „ala“.

Skolot. (rahdiðams „Abežē“ uſ parafstu ūm ūkum „ola“): Iſlaſat, kahds wahrds ūcheit usrafstits.

Skoleni ūka: „ola“.

Skolot. (rahdiðams „Abežē“ uſ parafstu ūm ūkum „ala“): Un kahds wahrds ūcheit usrafstits?

Skoleni ūka: „ala“.

*) Ja ūkoleni neſpehku ūho wahrdu iſlaſit, tad ūkolotajš ūk ūneen preeſčā ūswedejuſ ūjutajjumus: Kuru ūkanu apſihmē pirmais burtis, — apakā ūtihpina? Otrais burtis, — pušapalā ūtihpina? Treſčais burtis? Sauzat ahtri weenu pehz otrs pirmā, otrā, treſčā burtas ūkanas.

Skolot.: Tā apsihmejam ūkis ūkanas, kād rakstam. Speestās grahmatās wiras apsihme drusku ūwadati. Speestās grahmatās ūkanas „o” apsihme ar ūchahdu rinkiti. (Skolot. iſkar uſ ūeenaſ tāhepeles majo „o” burtu waj ari parahda wīnu „Ubejeſ” 71. lap. p.). Ūchahds rinkitis ir ūkanas „o” eespeests burti. Rahds ir ūkanas „o” rakstus burti?

Skoleni: Skanas „o“ rakstīts burtā ir apaļa strihpina, eegarens rinkitis.

Skolot.: Un fahds ir skanaß „o“ eespeests burtis?

Skoleni: Skanas „o“ eespeests burts ir ari eegarens riakitis.

Skolot. iskar us seenas tahpeles mašo eespeestu „l“ burtu un ūka:
Speestas grahmatas ūku „l“ apsihmē ar ūchahdu taisnu, galds
ragainu strihpīnu; ūchahda strihpīna ir eespeests „l“ burti. Ūkahds
ir ūkanas „l“ rakstits burti?

Skoleni: Skanas „I“ rakstīts burtē ir pušapakā strihpina.

Gfolgt: Un fahds ir eespeests „I“ burts?

Gkoleni: Gespeests „I“ burts ir taishna, galōs ragaina strihpina.

Skolot, iskar us seenas tahpeles mašo eespeestu „a“ burtu un ſala:
Schahds eegarens rinkitis ſpeestas grahmatas apſihmē ſkanu „a“,
— ir ſkanas „a“ eespeests burti. Kuru wehl eespeestu burtu ap-
ſihmē ar eegarenu rinkiti?

Sfoleni: Burtu „o“.

Skoot: Parahdi eespeestu „o“ un „a“ burtu.

Skoleti parahda us seeras tahpeles eespeestu "o" un "a" burti.

Skolot.: Efskataees labi, zaur fo ſchee burti (ſhee rinkifchi) iſſchikreas weens no otra. Uſrafstat wahrdu „ola“. Saſtahdat wahrdu „ola“ no eespeeteem burteem. (Skolot., rahdidas uſ rakſtfeem un eespeeteem wahrdeem ſem ſihm. „ola“ un „ala“, ſata): Iſſlaſat, lahdı wahrdi ſcheit redſami.

Skoleni laša „Abežē” rāftītus un eespeestus wahrbus: „ola”, „ala”. Skolot. iſdala anisžu lapas ar it rupjeem burteem un leek školeenem tur uſmeklet un apſihmet eespeestus „o”, „l”, „a” burtus.

Peesihm. 1. Lai rakstitu un eespeestu burtu ūalidhsinatu, wišlabalaſis, fa ſtoleni it leebleem burteem uſrafitsa kahdu wahrdi, peem. "ola", un pehz tam iſtar ſem katra ralſtitu burtu tās paſchias ſtaras eespeestu burtu.

Pee si h m. 2. Protams, ta pirmojā laikā skoleni rakstis, jeb pareijs fazit, išvilkis burtus ne višai pareisi un daiti. Ģeħafkumā, it iħpaċċi la fisħchanas mahzibās, newar schinu finn no wineem daudj pa-geħret: pareijsa un daila burtu rakstisħħana rodas tilki ar laiku, kad rola eewin grinata. Leelaku u smanib u burtu pareijsu išvillħchanu un daitkum jagħrejnej rakstisħħanas mahzibās, fur wijsus burtus qandriks tħadha jaħid.

fahrtibā nahkhees wehl reis̄ ifnemt zauri. Der rakſtit burtus un wēſelus wahrdus pehz tafta. Burtu „o“ rakſta pehz tafta: weens! diwi! burtu I: weens! burtu a: weens! diwi! burtu ſ: weens! diwi! (pahrſtrihpet). No leela ſwara preeſch dail- un ahtrrafſtichanas ir pareiſa ſehdeſchana, pareiſa burtnizas un ſpalwas tureſchana. (Slat. „Pirmee mahz. gab. ar eſfahz.“ 30. I. p. un ſihm. „Abežē“ 1. I. p.). Repareiſa ſehdeſchana pee rakſtichanas ari loti kaitiga weſelibai. Ja kruhtis atpeeschas uſ galda, tad tas kawē elpoſchanu, taſ ſa neattihſtās kruhſhu ſtahw̄; ja galwu noleez par daub̄ tuvu pee burtnizas, tad rodas tuvredſiba; ja pee rakſtichanas ſtipri ſaleez muguru, tad dabon ſtipri, lihku mugurfaulu, lihku plezuſ.

Peeſihm. 3. Katras mahzibas beigās, it ſewiſchki pirmajā laikā, ſkolotajs liek ſtoleneem awiſchu lapās uſmellet un paſihmet „jauno“ burtu. Ja fahdā mahzibas gabalā ſkoleni eepaſihſtās ar wairakeem burteem, tad weenu no teem wini war apſihmet ar punkti, otru ar ſtrihpiku, treſhut ar rinkiti, zeturtu ar krufitai u. t. pr.

2. mahzibas gabals.

Mahzibas no lu hfs. Skolenus eepaſihſtimat ar wineem jauninamas ſtanäs „ſ“ rakſtitu un eefpeeftu burtu.

Mahzibas gaita. Skolot.: Kā ſauz ſtanu ſihmes?

Skoleni: Štanu ſihmes ſauz par burteem.

Skolot.: Kuruſ burtus mehs rakſtijām pagahjuſchā mahzibā?

Skoleni: Burtus: o, I, a.

Skolot.: Uſraſstat winus.

Skoleni rakſta burtus: o, I, a.

Skolot.: Kuruſ wahrdus mehs rakſtijām pagahjuſchā mahzibā?

Skoleni: Wahrdus „ola“ un „ala“.

Skolot.: Uſraſstat ſhos wahrdus.

Skoleni rakſta wahrdus: „ola“, „ala“.

Skolot. uſrakſta uſ ſeenas tahepeles wahrdus „ala“, „ola“ un ſala: Izlaſat, ko es uſrakſtiju.

Skoleni laſa: „ala“, „ola“.

Skolot.: Uſmeklejat un parahdat „Abežē“ eefpeeftuſ „o“, „I“, „a“ burtus.

Skoleni uſmekle un parahda eefpeeftuſ „o“, „I“, „a“ burtus.

Skolot. (iſkahrdams uſ tahepeles eefpeeftuſ „o“, „I“, „a“ burtus): Kuruſ wahrdus mehs ſastahdijām no ſcheem burteem pagahjuſchā mahzibā?

Skoleni: Wahrdus „ola“ un „ala“.

Skolot.: ſastahdat ſhos wahrdus.

Skoleni ſastahda wahrdus „ola“ un „ala“.

Skolot.: Laſat „Abežē“ wehl to paſču, ko laſijām pagahjuſčā mahžibā.
Skoleni laſa „Abežē“ 1. mahž. gab.

Peesihm. Laſidami „Abežē“, ūkoleni no „1. mahž. gab.“ pahreet uſ „2. mahž. gab.“ un nokluhts peſ ſihmejuma un parakſta „oſa“. Ta ka eepreleſchejā mahžibas gabaſ ūkoleni, apluhtkodami „Abežē“ ſihmejumus un parakſtus ſem wineem, atrada, ka pehdejee naſ ſits nekaſ, ka ſem ſihmejuma „oſa“ atrodaſ rafſtit ſi eepreleſtis wahrds „oſa“. Turflaht ūkoleni ſin jau no eepreleſchejā mahžibām wahrda „oſa“ noſihmi, wina ſlanaſ, to lahtu un burtus „o“, „a“. Tapehz jadomā, ka ūkoleni pats, beſ ſewiſčkas ūkoloča paſihdsibas, iſlažis ſem ſihmejumeem („2. mahž. gab.“) wahrduſ „oſa“ un „laſa“, eepaſiħeeſ ar rafſtitu un eepreleſtu burtu „ſ“ un jau no ſchiſ mahžibas ſahks patſtahwigī mahžitees rafſtit un laſit. Ja ūkoleni nepehētu patſtahwigī eepaſiħeeſ ar burtu „ſ“, tad mahžiba jaturpina tā:

Skolot. (rahdidams uſ ſihm. „oſa“): Kās tur uſſihmetſ?

Skoleni: „Oſa“.

Skolot.: Kam ir oſa? (jeb: fur juhs redſejuſchi oſu?)

Skoleni: Oſa ir kipim, ſpainim.

Skolot.: Kura ſlanaſ dſirdamas wahrda „oo—ſſ—aa“?

Skoleni: Šlanaſ: „o“, „ſ“, „a“.

Skolot.: Kura ſlana ſi dſirdama ſahkumā wahrda „oſa“? (o). Kura beigās? (a). Un kura wiđū? (ſ). Tapehz ari, kure burtu jarakſta ſahkumā, wiđū un beigās, lai uſrakſtitum wahrdu „oſa“?

Skoleni: Šahkumā jarakſta burtu „o“, wiđū „ſ“ un beigās „a“.

Skolot.: Tapehz ſhee burti jarakſta tahdā lahtibā?

Skoleni: Tapehz ka wahrda „oſa“ tahdā lahtibā dſirdamas ſlanaſ: „o“, „ſ“, „a“.

Skolot. (rahdidams uſ parakſtu ſem ſihm. „oſa“): Štataeſ „Abežē“, kurſch burts ſcheit ſahkumā uſrakſtit?

Skoleni: Burts „o“.

Skolot.: Un kurſch burts uſrakſtit ſcheit wahrda beigās?

Skoleni: Burts „a“.

Skolot.: Kura ſtrihipti atrodaſ ſtarp burteem „o“, „a“?

Skoleni: Bilpaina ſtrihipti.

Skolot.: Waj newarat tagad uſminet, ſahds wahrds ſem ſha ſihmejuma parakſtit?

Skolot.: „Oſa“.*)

*) Ja ūkoleni nedotu ſchahdu atbildi, tad ūkoloč. ſeſt wineem preleſčā uſwedejuſ jaut.: Kure ſahds parakſtit ſem ſihm. „ola“? (Ola). Un kurſch ſem ſihm. „ala“? (Ala). Kurſch ſem ſihm. „oſa“? (Oſa).

Skolot.: Ta, sem sihni. „oşa“ parafstits wahrdö „oşa“. Sem sihmejumeem parafstitti winu nosaukumi, winu wahrdi. Tapehz zilpaina sirihpina schini parafsta apsihme kuru ūkanu?

Skoleni: ūkanu „ſ“.

Skolot.: Sauzat wahrdä „oşa“ ūkanas.

Skoleni: o, ſ, a.

Skolot.: Uſrafstat winu burtus.

Skoleni rafsta burtus: o, ſ, a.

Skolot.: Kahdā fahrtibā jarafsta ſchee burti, Iai iſnahktu wahrdö „oşa“?

Skoleni: Wispirms jarafsta „o“, pehz tam „ſ“, pehdigi „a“.

Skolot.: Kapehz wini jarafsta tahdā fahrtibā?

Skoleni: Tapehz la wahrdä „oşa“ tahdā fahrtibā dſirdamas ūkanas: „o“, „ſ“, „a“.

Skolot. rafsta uſ ūkenas tahepes it leepleem burteem wahrdü „aşa“ un pehz tam ūka: Iſlaſat, kahdu wahrdü es uſrafstiju.

Skoleni ūka: „aşa“.*

Skolot.: Uſrafstat paſchi ſcho wahrdü.

Skoleni rafsta wahrdü: „aşa“.

Skolot.: Kuru ūkanu japeeleek wahrdam „aşa“ ſahkumā, Iai iſnahktu wahrdö „aşa“?

Skoleni: ūkanu „I“.

Skolot.: No kureām ūkanām ſastahw wahrdö „aşa“?

Skoleni: No ūkanām: I, a, ſ, a.

Skolot.: Uſrafstat wahrdü „aşa“.

Skoleni rafsta wahrdü „aşa“.

Skolot.: Kuru ūkanu japeeleek wahrdam „ala“ ſahkumā, Iai iſnahktu wahrdö „aşa“?

Skoleni: ūkanu ſ.

Skolot.: No kureām ūkanām ſastahw wahrdö „aşa“?

Skoleni: No ūkanām: ſ, a, I, a.

Skolot.: Uſrafstat wahrdü „aşa“.

Skoleni rafsta wahrdü „aşa“.

Skolot.: Uſrafstat wahrdü „ola“.

Skoleni rafsta wahrdü „ola“.

Skolot.: Kuru ūkanu japeeleek wahrdam „ola“ ſahkumā, Iai iſnahktu wahrdö „ola“?

Skoleni: ūkanu „ſ“.

Skolot.: Tapehz, kuru burtu japeerafsta wahrdam „ola“ ſahkumā, Iai iſnahktu wahrdö „ola“?

Skoleni: Burtu „ſ“.

*) Ja ūkoleni nespēhi kahdu wahrdü iſlaſit, tad jaſleeto panchumus, uſ kureām aſrahdiis 50. I. p.

Skolot.: Peerafkstat.

Skoleni peerafksta; isnahk: „fola“.

Skolot.: İslafat.

Skoleni laşa: „fola“.

Skolot. raksta us seenas tahpeles wahrdus: „ola“, „fola“, „fala“, „afa“, „laşa“, „oşa“ un pehz tam şaka: İslafat, fo es usrafstiju.

Skoleni laşa: „ola“, „fola“ u. t. pr.

Skolot.: Laşat tahłak „Abezə“.

Skoleni papreelshu laşa rakstitus wahrdus sem sihmejumeem „oşa“, „laşa“. Laşidami tahłak, wini nofkuhst pee eespeeşteem wahrdeem — „oşa“, „laşa“, kuri atrodas sem teem paşcheem rakstiteem wahrdeem, apluhfo eespeeştu burtu „ſ“ un ar to eepasihstas.

Skolot. ifkar us seenas tahpeles burtus: „o“, „I“, „a“, „ſ“, „a“, un şaka: Sastahdat no eespeeşteem burteem wahrdi „ola“.

Skoleni fastahda wahrdi „ola“.

Skolot.: Sastahdat wahrdi „oşa“.

Skoleni fastahda wahrdi „afa“.

Skolot.: Sastahdat wahrdi „laşa“.

Skoleni fastahda wahrdi „laşa“.

Skolot.: Kurn şanu japeeleek wahrdam „afa“ şahkumā, lai isnahktu wahrdi „laşa“?

Skoleni: Şanu „I“.

Skolot.: Tapehz, kuru burtu japeeleek wahrdam „afa“ şahkumā, lai isnahktu wahrdi „laşa“?

Skoleni: Burtu „I“.

Skolot.: Peeleefat.

Skoleni peeleeek; isnahk wahrdi „laşa“.

Skolot. no eespeeşteem burteem fastahda wahrdus: „oşa“, „ola“, „fola“, „fala“, „afa“, „laşa“ un leek toş şoleneem İslafit.

Skoleni laşa: „oşa“, „ola“ u. t. pr.

Skolot.: Laşat tahłak „Abezə“.

Skoleni laşa „Abezə“.

Skolot. ifdala awishu lapas un leek şoleneem tur usmeklet un apsihmet burtu „ſ“.

Peesihm. „Abezə“ eeweetotee usdewumi, peemehram „o—a—I“, rahda, la no şanam o, a, I wajaga fastahdit kahdu wahrdi („ola“) un to usrafstit. No şanam o, a, ſ war fastahdit wahrdi „oşa“, no a, a, I — „ala“, no a, a, ſ — „afa“ u. t. pr.

3. Mahzibas gabals.

Mahzibas nolu hks. Skolenis eepasihtinat ar wineem jau sinamas ūkanas „l“ rakstītu un eespeestu burtu.

Mahzibas gaita. Skolot.: Usrakstat: „oſa“, „ola“, „ſola“, „ſala“. Skoleni raksta: oſa, ola, ſola u. t. pr.

Skolot. usraksta uſ ūkenas tahpeles wahrdus: aſa, laſa, ala, ſala, un pehz tam ūka: ūſlasat, ko es usrakstiju.

Skoleni laſa: aſa, laſa u. t. pr.

Skolot.: Uſmellejat un parahdat „Abežē“ burtu „ſ“.

Skoleni „Abežē“ uſmelle un parahda burtu „ſ“.

Skolot.: Uſmellejat „Abežē“ ſihm. „oſa“ un laſat to paſču, ko laſijat pagahjuſčā mahzibā.

Skoleni laſa „Abežē“ 2. mahz. gabalu un, pahreedami uſ 3. mahz. gabalu, nokuhſt pee ſihmejuma un parakſta „ala“. Jedomā, ka jau ūchinī mahzibā ūkolsens patſtahwigi ūſlasī ſem ſihm. „ala“ parakſtu „ala“, usrahdis ūkanas „l“ rakstītu un eespeestu burtu un ar to eepasihtees. Tuval apluhkodams rakstītu burtu „k“, ūkolsens weegli nopratis, ka ūchis burts ūſtahw no trim ūſtahpinām: taiñnās ūſtahpinas (I), matu ūſtahpinas (‘) un taiñnās ūſtahpinas ar liktumu uſ augščas kreijo un lejas labo puſi (i). Tā ka ūchis burts ūſtahw no trim ūſtahpinām, tad ari wiñch rakſtams pehz tafta: weens! diwi! trihs! Lai ūkolsens eepasihtos ar burtu „l“ wairak apraugami, war iſleetot wehl ūkoſchu pānehmumu.

Skolotais (rahdidams uſ ſihm. „ala“): Kas tur uſſihmets?

Skoleni: Tur uſſihmets aſa.

Skolot.: No kurām ūkanām ūſtahw wahrdus „ala“?

Skoleni: No ūkanām: a, l, a.

Skolot.: Tapehz, ūkenus burtus jarakſta, lai iſnahktu wahrdus „ala“?

Skoleni: Burtus: a, l, a.

Skolot.: Kahdā kahrtibā wiñi jarakſta?

Skoleni: Wiſpirms jarakſta „a“, pehz tam „l“ un pehdigi wehl „a“.

Skolot.: Kapehz tāhda kahrtibā?

Skoleni: Tapehz ka wahrdā „ala“ tāhda kahrtibā dſirdamas ūkanas: „a“, „l“, „a“.

Skolot. (rahdidams uſ parakſtu ſem ſihm. „ala“): Kurejch burts ūchis wahrdā ūſtahmā?

Skoleni: Burts „a“.

Skolot.: Un kurejch burts beigās?

Skoleni: ARI burts „a“.

Skolot.: Un kahds wahrdus ūchit usrakſtits?

Skoleni: Wahrdus „ala“.

Skolot.: Tapehz, ūken ūkanu apſihmē otrais (widus) burts?

Skoleni: Skanu „f“.

Skolot.: Esklataeš it labi šchinī burtā, no kurām strihpinām wināch
šastahw. Kura pirmā strihpina?

Skoleni: Taišnā strihpina.

Skolot.: Uſrafsti winu uſ ſeenas tahpeles.

Skolens rafsta: *I*.

Skolot.: Kura otrā strihpina?

Skoleni: Matu strihpina.

Skolot.: Uſrafsti winu.

Skolens rafsta:

Skolot.: Kura třeščā strihpina?

Skoleni: Taišnā strihpina ar lihnum uſ augščas freijo un lejas
labo puſi.

Skolot.: Uſrafsti winu.

Skolens rafsta: *i*.

Skolot.: Saiveenojat ſchis strihpinas tā, la iſnahktu burtā „k“.

Skoleni rafsta: *k*.

Skolot. uſrafsta uſ ſeenas tahpeles it leeleem burteem wahrdū „aſa“
un pehz tam ſaſa: Iſlaſat, ko eſ uſrafſtiju.

Skoleni laſa: „aſa“.

Skolot.: Kuri burti ſcheit uſrafſtiti?

Skoleni: Burti: *a*, *f*, *a*.

Skolot. aifſlahj pehdejo burtu „a“ un ſaſa: Iſlaſat, kaſ tagad
tur uſrafſtits?

Skoleni laſa: „aſa“.

Skolot. atſlahj pehdejo burtu „a“, aifſlahj pirmo burtu „a“ un ſaſa:
Iſlaſat, kaſ tagad uſrafſtits?

Skoleni laſa: „ka“.

Skolot.: Uſrafstat wahrdū „ala“.

Skoleni rafsta: „ala“.

Skolot.: Kahds wahrdš iſnahks, ja peelikſim ſahlumā wahrdam „ala“
ſkanu „f“.

Skoleni: Wahrdš „kala“.

Skolot.: Uſrafstat wahrdū „kala“ (kaſa, koſa, ſaſa).

Skoleni rafsta: kala (kaſa, koſa u. t. pr.).

Skolot.: Laſat tahkaſ „Abežē“.

Skoleni laſa ſem ſihm. papreekſtu rakſtitus wahrdus „aſa“, „kaſa“, „f“.

un pehz tam toſ paſchus ſem wineem atrodoſchos eefſpeestus wahrdus,

un laſidami ſhos pehdejos wahrdus, eepaſihiſtas ar eefſpeestu burtu

„f“. Pehz tam ſkoleni laſa wahrdus „Abežē“ (3. mahz. gab.).

Eefſpeestis „f“ burtā ir ſoti lihdfiſis eefſpeestam „l“ burtam. Tapehž

ſkolotajs iſkar uſ ſeenas tahpeles eefſpeestus „l“ un „f“ burtus un

leek ſkoleneem winus ſalihiſinat.

4. mahzibas gabals.

Mahzibas nolu hfs. Skolenus eepasihstiat ar wineem jau sinamas skonas „p” rakstitu un eespeestu burtu.

Mahzibas gaita. Skolot.: Usrafsti wahrdus „ala“.

Skolens usrafsta wahrdus „ala“.

Skolot. (rahd. us sihm. „paka“): Kas tur ussihmets?

Skolens: „paka“.

Skolot.: Kuru skanu japeeleek wahrdam „ala“ sahkumā, lai isnahktu wahrdus „paka“?

Skolens: Skanu „p“.

Skolot.: Tapehz ari, kuru burtu japeerafsta wahrdam „ala“ sahkumā, lai isnahktu wahrdus „paka“?

Skolens: Burtu „p“.

Skolot. parafsta sem sihm. „paka“ aisslahj ar pirkstu pirmo burtu „p“ un leek skolenam lafit atliskncho wahrdus daku „ala“, jautadams: Kas tur usrafstits?

Skolens: „ala“.

Skolot.: Bet kas tur ussihmets?

Skolens: „paka“.

Skolot. nonem pirkstu no burta „p“ un, rahdidams us wine, ūka: Skateeš, wahrdam „ala“ sahkumā atrodās wehl weens burts. Waj newari pateilt, kuru skanu wineš apsihmē?

Skolens: Skanu „p“.

Skolot.: No kurām strihpinām saftahw burts „p“.

Skolens: No taisnās strihpinas un strihpinas ar lihkumu us augščas freiso un lejas labo puši.

Skolot.: Usrafsti ūchis strihpinas un ūheeno wineš tā, ka lai isnahktu burts „p“.

Skolens raksta ūchis strihpinas papreekschu atšewiščki weenu no otras un pehz tam kopa, isnahk burts „p“.

Skolot.: Usrafsti wahrdus: paka, lapa, lapsa u. t. pr.

Skolens raksta: paka, lapa, lapsa u. t. pr.

Skolot.: Lasi tahlak „Abežē“.

Skolens laša „Abežē“ (4. mahz. gab.) wahrdus un ihfus (diwu wahrdus) teifumus.

Uſdewumi. 1) o—?—a . . . ?? (ola, oſa). a—?—a . . . ??? (ala, ala, aſa). 2) Šastahdit un usrafsttit wahrdus no: a—a—l . . . ? (ala); a—a—f . . . ? (afa); a—a—f—p . . . ? (paka); a—a—l—p . . . ? (lapa); a—a—f—f . . . ?? (laſa, ūka); a—a—l—f . . . ?? (laſa, ūla).

Peeſihm. 1. Šchini mahzibā, ūad ūkleni eepasinhchees ar 6 burteem (o, l, a, ſ, f, p), wine ūh lafit un rakstit teifumus. Talab-

wahrdu, kā teikumu nosīhmi kātreis skoleneem ja-iškaidro. (Škat. „Labas laišči. ihpaščibas“).

Peesihm. 2. Tā kā wahrdu ūstahdiščana no eespeesteem burteemi war skoleneem drihs apnīkt un atnem daudz laika, tad winu, fahlot no schis mahzibas, war waj nu parvīsam iſlaist, waj ari aprobeschot tikai ar 1—2 wahrdeem. Iktweenas jaunas ūkanas burtu turpretim wajaga kātreis iſlaht us ūneņas tāhpeles, likt skoleneem to apluhlot un ūlīhdsinat ar ziteem eespeesteem un rafštiteem burteem.

Peesihm. 3. Ja-eewehro, kā ja ūkleni buhs pamatigi un apsinigi iſnehmūžchi pirmos mahzibas gabalus zauri, tad leelakā daļa ūcheit peervesto jautajumu buhs parvīham ūesta: ūkleni paſchi, redsedami „Abbezē“ ūhmejumus, kuru nosaukumos ir tikai weena jauna ūkana (waj ari naw neweenas jaunas) un parakſius ar weenu jaunu burtu, uſeet tā jauno ūknu, kā ari wiras burtu un ar teem eepaſiſtās. Ja ūklenis ūpehj patstahwigi mahzitees ūſit un ūrfit, tad buhru gluschi nepareiſi ūkolotajam eemaifitees ar ūweem jautajumeem, ūneegt palīhdsibū tur, kur wina newajadīga, nederiga. Tāpehž ari pehdejōs diwi mahzibas gabaloſ dodameem jautajumeem jadabu ūſtai ūſwedeju jautajumu ūrfiturs, lai noderetu ūkween preekī ūlītakseem, mas apdahwinateem, waj tāhdeem ūklenem, kuri no ūwejužchi, palaidužchi dasħas mahzibas.

5. mahzibas gabaloſ.

Noluhiſ. ūklenus eepaſiſtinat ar wineem jau ūnamas „u“ ūkanas burtu.

Rafſtits „u“ burts ūstahw no diwām ūtrihpīnām: „u“ un top rafſtits pehž tafta: weens! diwi!

Jau 4. mahzibas gabaloſ ūklenem nažas ūſit un ūrfit peezu ūknu wahrdu „lapša“ ar diweem widū weenu pehž otrā ūſirdameem ūhdiſ ūkaneem. Šchinī mahzibā ūkleni ūſtop wairak peezu ūknu wahrdu ar diweem weenu pehž otrā ūkumā ūſirdameem ūhdiſ ūkaneem.

Uſbewums. 1) u—a—ſ—t . . . ???? ūkastahda un ja-uſrakſta ūchetri wahrdi: ūku, ūku, ūku, ūku. 2) u—a—ſ—l . . . ??? ūkastahda un ja-uſrakſta trihs wahrdi: ūku, ūku, ūku.

6. mahzibas gabaloſ.

Noluhiſ. ūklenus eepaſiſtinat ar wineem jau ūnamas „e“ ūkanas burtu.

Rafſtits „e“ burts naw ūzis neka, kā pušapaka ūtrihpīna un iſſchķīras no ūrfita „e“ burta ūtai zaur to, kā ihsaſ: „e“ ūrfita ūtarp diwām ūnijām. ūkleni, ūrfitidami wahrduſ „tule“ un „pele“,

ſalihſina burtus „e“ un „l“. Eſpeefts „e“ burts foti lihdsigs rafſtitam „e“ burtam.

Uſdewumu atbildes: apſe; paſe; laſa, ſala; ſala, ſala; laſa, laſa; ſola; laſe.

7. mahzibas gabals.

Noluhts. Skolenus eepaſihſinat ar wineem jau ſinamas „r“ ſkanas burtu un ihs „s“ wahrdū galotnes.

Rafſtit „i“ burts ſastahw no ſtrihpinām „i“, „e“. Winn rakſta pehz tafta: weens! diwi! Ihsais „s“ naw zits nekas, là ſaihſinata žilpainā ſtrihpina „f“.

8. mahzibas gabals.

Noluhts. Skolenus eepaſihſinat a) ar wineem jau ſinamas „i“ ſkanas burtu, b) ar ſkanu un burtu „m“ un c) ar mihiſtinatu „k“.

Rafſtit „i“ burts naw zits nekas, là ſkoleneem jau ſen paſihſtamā taisnā ſtrihpina ar lihlu mu uſ lejas labo puſi. Burta „i“ tafts: weens! (ſtrihpina) diwi! (punkts jeb galwina). Eſpeefts „i“ burts foti lihdsigs rafſtitam „i“ burtam.

Eſpeefts un rafſtit burts „m“ foti lihdsigi un ſastahw no ſko-eneem jau paſihſtamām trim ſtrihpinām. Tafts: weens! diwi! trihs!

9. mahzibas gabals.

Noluhts. Skolenus eepaſihſinat a) ar ſkanu un burtu „n“ un b) ar mihiſtimateem „k“, „e“, „n“.

Eſpeefts un rafſtit burts „n“ foti lihdsigi un ſastahw no diwām ſkoleneem jau paſihſtamām ſtrihpinām. Burta „n“ tafts: weens! diwi!

Mihklas uſminejums: puteki.

10. mahzibas gabals.

Noluhts. Skolenus eepaſihſinat a) ar ſkanu un burtu „t“, b) ar ſkanu un burtu „ſ“ un c) ar leelo „D“ burtu.

Rafſtit „t“ burts naw zits nekas, là (pahrſtrihpet) taisnā ſtrihpina ar lihlu mu uſ lejas labo puſi. Tafts: weens! (ſtrihpina) diwi! (pahrſtrihpet). Rafſtit un eespeefts burts „t“ foti lihdsigi.

Da eespeefts là rafſtit „ſ“ burts iſſchķirās no burta „ſ“ tikai zaur to, fa pirmajam truhliſ ſtrihpinaas paſri. It ſewiſchki ja-eeweħro, là ſkoleni prastu ſlaidri iſſchķirt ſkanu „ſ“ no ſkanas „ſ“. Burta „ſ“ tafts: weens!

Da eespeefts là rafſtit leelais „D“ burts iſſchķirās no maſja „o“ burta tikai zaur to, fa leelaks. Skat. 69. lap. p. „Dſols“.

Mihklas uſminejums: mehle.

11. mahzibas gabals: j, b, ee, ll.

Rakstīts „z” burts fastahw no trim strihpīnām: a) taiñnās strihpīnās ar lihkumu uſ augščas kreijo un lejas labo puſi, b) taiñnās strihpīnās un c) taiñnās strihpīnās ar lihkumu uſ augščas kreijo un lejas labo puſi. Ja apgreesch burtu „z” atšķgartiſti, tad tomehr paleek tas pats „z” burts. Taks: weens! diwi! trihs! tħetri! (pahrstrihpēt).

Burts „z” jaſalihdsina ar burtu „z”.

Tā rakstīts kā eespeests „b” burts koti lihdsigs burtam „l”. Taks: weens! diwi! Skana „b” ūlīhdīsinama ar skanu „p.” — Leelais „ll” burts iſſchķirās no maſā „u” burta tikai zaur to, ka leelakš. Skat. 70. I. p. „Upite”.

Mihklu uſminejumi; grahmata; upe.

12. mahzibas gabals: j, g, 3.

Rakstīts „j” burts nav zits nekas, kā zilpainās / strihpīnās lejas gals. (Skat. „Abbezē”, 5. I. p.). Eespeests „j” burts jaſalihdsina ar burteem „i” un „l”. Eespeests „j” burts ir atšķgartiſts burts l.

Rakstīts „g” burts fastahw no apaļās strihpīnās un zilpainās strihpīnās lejas gala. Taks: weens! diwi! Tā rakstīts kā eespeests burts „g” ūlīhdīsinams ar burtu „a”.

Leelais „3” burts iſſchķirās no maſā tikai zaur to, ka leelakš. (Skat. 71. I. p.: „Ogu putra” un „Zekotajš un nabagš”).

13. mahzibas gabals: w, Ȣ.

Rakstīts „w” burts iſſchķirās no burta „u” zaur to, ka burtam „w” pehdejā strihpīna wairak pawilkta un eeleelta uſ augšču. Leelais „Ȣ” burts rakstamis gluſchi tapat, kā maſais „w”.

14. mahzibas gabals: d, Ȣ, Ȣ.

Rakstīts „d” burts fastahw no tām paſčām strihpīnām, no kureām fastahw burts „a”. Burts „d” ūlīhdīsinams ar burteem „a” un „t”. Taks: weens! diwi!

Leelos burtus: Ȣ, Ȣ, Ȣ, Ȣ eeteizam-lift eesahkumā rakstit gluſchi tapat, kā winu maſos burtus, tikai leelakus (starp trim linijsām).

15. mahzibas gabals: ah, h, ns, ts, Ȣ, Ȣ.

Šoleni, ūlīhdīsinadami wahrdus „ada” un „ahda”, atrod, ka abi wini fastahw no ūlām: a, d, a; turpretim winu nosīhme daschada. Eeklaufidamees wahrdū „ada” un „ahda” iſrunā, ūlīhdīsinadami nomana, ka

škanu „a“ wahrda „ada“ ūahkumā iſrunā ihfi (ſtrupi), turpretim wahrdā „ahda“ gaxi (wilkti). Scheit ſkolotajs greeſch mahzeļka uſmanibū uſ to, la ſkanas „a“ gaxu iſrunu apſihmē rafſiōs ar garinačhanas ſihmi „h“. Scho ſihmi „Abežē“ mahzot nedriksft ſault par „ha“, bet weenigi par garinačhanas ſihmi. Tapehz jaſargās teikt: gaxinačhanas ſihme ir „ha“, bet teikt: „garinačhanas ſihme ir ičhahda — h“. Garinačhanas ſihme ſastahw no zilpainaš strihpinaš augſchgala / un taishnās strihpinaš ar likumu uſ augſchgas kreifo un lejas labo pufi (i).

16.—20. mahzibas gabali: ih, uh, eh, â, ô, i, ê, ai, ui, au,
E, B, S, S, L, R, Z.

Mih̄ku ušminejumi. 27. Iap. p.: wabole; 28. I. p.: preede, egle, paeglis.

21.-26. mahzibas gabali: īh, di, ds, djh, fh, tfh, f, D, B, G, Sh, Sd, Di, Tjh, ñ.

Mihku usminejumi: Meschs. Awš. Arajs, arcls, ūrsgs.
Buhka sibba ūrvenus. Aais. Reeksts.

27. mahāibas qabals: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.

Zihparus raffstet war mahzit skoleneem tikai pehz tam, kad wiai mahk jau skaitit preekichmetus (galbus, krehslus, solus, logus, skolenus, pirkstus u. t. pr.). Scheit skolotajs aisrahda tikai us to, ka saihsi-naschanas deht wahrdu „weens“ apsikhme ar zihparu (skaitka s̄hmi) „1“, „diwi“ ar „2“ u. t. t. Gespeestii un raffstitti zihpari ūoti libhsigai.

28.—32. mahzibas gabali: latini burti.

Latini eespeesti burti toti lihdsigi rafstiteem burteem, kuri jau skoleneem pasihstami. Tapehz, ja skoleni pratis rafstit, tad wineem nebuhs gruhti eemahzitees lasit gabalinus ar latini burteem.

"Abezē" isleetotais panehmums (plat. "Gewina" nn. "Mahsa un bahlelinsh") stipri atveeglinās eemahzītees latīnu eespeestus burtus.

Peesihm. Muhsu rakstneezibā leeto gotu (wahzu) eepeeestus un latīnu rakstitus burtus un tikai ūti reti latīnu eepeeestus burtus. Tahdai sliboschanai uš abām tāhjām naw nekahda prahīga pamata. Latīnu burti dauds weenlahrščakī, nēla gotu burti, un ūti līhdīgi freewu burteem. Turklaht latīnu eepeeesti un rakstiti leelee un masee burti ūti mas iſſchķieas un, ūtawas weenlahrščibas deht, dauds weeglaki preeļšč eemahžiſchanas nēla gotu burti. Tapehz ūti jawehlās, ūtā gotu burti

pawīšam iſſuſiu muhſu rakſtneezibā un atſtahtu ſawu weetu latinu burteem. Agraf, kād weetejās ſkolās behrneem freewu walodā weetā bija ja-mahzās wahzu waloda, tad wehl bija pamats leetot muhſu walodā gotu burtus un peespeest behrnus tos mahzitees. Tagad turpretim laiki groſijuschees, ir raduſchees ziti pagehrejumi, wahzu waloda iſſuduſe no muhſu tautas ſkolām un atdevenuſe ſawu weetu freewu walodai. Tapehž laiks ari wahzu burteem iſſuſt no muhſu rakſtneezibās un ſawu weetu atſtaht latinu burteem, ſā wiſlehtakeem preeſkch eemahziſchanās, wiſderigakeem preeſkch muhſu walodā ſkaru apſihmeſchanās un wiſtuwakeem freewu burteem. Turflaht latinu burtus leeto ari gandrihs wiſas zitas tautas un pat paſchi wahzi ſahk tos leetot ſawā rakſtneezibā. Tapehž naw nekahda pamata peepaturet un leetot muhſu walodā gotu eespeestus burtus.

Mihklu uſminejumi. 1. Warawihkſna. 2. Bilweks behrnibā, ſpehla gadōs un wezumā. Bilweks behrnibā (ſawa muhſcha, ſawa dſihwibās laika rihtā, — ſahkumā) eet rahpu un wezumā (ſawa muhſcha, ſawa dſihwibās laika waſarā, — beigās) eet ar kuhju jeb nuhju. 3. Gads. Skolēni uſrakſta: Schinī mihklā ſauz gadu par oſolu. Par wina ſareem ſauz 12 mehneſchus. Pirmo oſola ſaru jeb pirmo gada mehneſi ſauz par janwaru, otro par februaru u. t. pr. Thcheteras nedekas mehneſi ſauz par 4 pereſkeem un 7 deenās nedekas par 7 olām. Scho olu wahrdi ir: pirmdeena, otrdeena u. t. pr.

13. Rakſtu darbi.

Mehs mahzamees rakſtit, lai wareatum iſteilt ziteem ſawas domas zaur redsamām, rakſtitām ſihmēm. Behrns ſpehs iſteilt ſawas domas zaur rakſitem tikai tad, ja wiſch tās pratic iſteilt ar mutes wahrdeem: ko behrns neſpehs iſteilt ar mutes wahrdeem, to wiſch neſpehs ari uſrakſtit. Mutes wahrdeem iſteilt ſawas domas mahzeſklis ſpehs tad, kād wiſam buhs jau peeteeloſchā wairums nojehgumu un to noſaukumu, kād buhs peeteeloſchā mehrā attihiſtjuſchees wiſa gara ſpehli un waloda. Tapehž ari ſkolotajſ latrā mahzibā, eepaſihſtinadams ſkolenu ar jauneeim nojehgumeem un wiſu noſaukumeem, ſneegdamis wiſam jaunas ſinibas, un zaur ſarunaschanos peeradinadams wiſu wahrdōs iſteilt ſawas domas, jau padara dauds, kād buhs wehlak nepeezeeschami wajadſigſ, lai mahzelliſ ſpehtu pareiſi domas iſteilt rakſtis.

Zensdamees patſtahwigi uſrakſtit ſawas domas ſkaidrā, pareiſā, tekoſchā, wiſeem ſaprotamā walodā, ſkolens attihiſta ſawu uſmanibu, ee-wehribu, domaschanas un ſpreeschanas ſpehkus, patſtahwigu prahta paſch-darbibu u. t. pr.; paſchas wiſa ſinibas top ſkaidraſas un eeſaſkojās dſikaf atminā.

Vluhsu walsoda, zaur kuru mehs isteizam sawas domas, fastahw no wahrdeem. Tapehz ari ja-eemahza skolenu wišpirms pareiji usrafkitit wahrdus, tad, lai wiash ſpehtu pareiji isteikt domas un tas apſihmet, — fastahdit no wahrdeem teikumus un tos usrafkitit, un pehdigi — atraſt domu ſalaru un isteikt to zaur weſelu teikumu wirſui.

Pebz „Abezes“ mahzot eeteizit ſchahdus rafſtu darbus: A) norafkitit no grahmatas, B) rafſtit no galwas eemahzitos gabalinus beſ grahmatas, C) rafſtit wahrdus un teikumus pebz ſihmejumeem „Abeze“, D) rafſtit diktatu, E) mehginat fastahdit un usrafkitit teikumus.

A. Norafſtischa na no grahmatas.

Norafſtischa na no grahmatas pastahw eekſch tam, fa ſkolens laſa grahmata wahrdus un teikumus un tos weenu pebz otra usrafsta ſawā burtnizā. Schahdas darbibas noluks ir — dot mahzelimi iſdewibu eemanites pareiji rafſtit burtus un weſelus wahrdus. Tapehz ari norafſtischa na no grahmatas eeteizama it ſewiſhki pirmajā laikā. Protams, fa wiſam tam, fo uſdod ſkolenu preeſch norafſtischanas, jabuht preeſch-laik iſſlaidrotam, lai wiash ſinatu, fo rafſta un fa uſdoto darbu iſpildit. Lai norafſtischa peeradina mahzelli wahrdus un teikumus pareiji usrafkitit, nepeezeſchami wajadīgs, fa wiash tos papreeſchu uſmanigī pahrlaſitu un pebz tam, eellauſidamees to ſkanās, pebz eeſpehjaſ neſlatidamees grahmata, usrafſtitu wirus ſawā burtnizā. Tapeadina ſkolenu norafkitit no grahmatas burtnizā uſreis weſelus wahrdus un teikumus, bet newis burtu pebz burta. Fa ſkolens norafſtis no grahmatas burtnizā newis weſelus wahrdus uſreis, bet tilai burtu pebz burta, tad taſda norafſtischa na neatneſis wiſam nekahdu labumu pareiſrafſtibas ſinā, taps garlaiziga, beſapſiniga, nemodinās paſchdarbibu un tapehz neattihſtis wiſa gara ſpehlukſ. Pirmajā laikā war liſt ſkoleneem norafkitit no „Abezes“ latrā mahzibas gabala atronamos wahrdus un teikumus waj nu pebz mahzibām, waj ari lamehr ſkolotajs nedarbojās ar zitām ſkolenu ſchlikram klafē.

B. Rafſtischa beſ grahmatas no galwas eemahzito gabalinu.

Rafſtischa beſ grahmatas no galwas eemahzito gabalinu pastahw eekſch tam, fa ſkoleni, neſlatidamees grahmata, usrafsta ſawās burtnizās dſeeſminas waj ſtaſtitius, ſurus wiſi no galwas eemahzijuschees. Schis rafſtu darbs eeteizamis tapehz, fa a) ſkoleni, ſinadqmi, fa wineem naſkfees beſ grahmatas preeſchā uſrafſtit uſdotos gabalinus, eeweſtro tur atronamo wahrdū pareiju uſrafſtischanu un b) uſdoto ſkolotajam eeſpehju reiſe pahrluhkot, waj wiſi ſkoleni eemahzijuschees uſdoto gabalinu un peeſhawinajuschees tur atronamo wahrdū pareiju uſrafſtischanu. ſkoleni

raksta aīsween no galwas eemahzitās dsefšminas. War ari pehz pa-beigtas laſiſčanas likt ſkoleneem no galwas uſrakſtit tās parunas un miſklas, kuraſ wini tiklo laſiſčhi. Vai ſkoleni ſewiſčli eevehrotu wahrdū pareiſrakſtitu, der wiſeem jau preefſchlaik paſazit, ka laſamo gabalinu wehlač wajadſes no galwas uſrakſtit.

C. Wahrdū un teikumu rakſiſčana pehz ſihmejumeem.

„Abežē“ eeweetotee ſihmejumi bēſ paraſteem apalſchā ir nodomati netikween preefſch apraugamas mahzibas, bet ari preefſch tam, ka ſkoleni pehz wiſeem patſtahwigi rakſtitu wahrdus un teikumus. Wahrdū un teikumu rakſiſčhanu pehz ſihmejumeem mehſ turam un eeteizam par wiſlabako un derigako rakſtu darbu abežē mahzot. Schahda ſkoleni paſch-darbiba pilnigi apraugama, apſiniga, patiſkama, attiſtiga, patſtahwiga. Tapehz ari „Abezeſ“ ſazeretajs it ſewiſčli eevehrojis ſihmejumus un winu ſakahrtſchanu.

Wiſi ſihmejumi „Abežē“ ſakahrtoti tā, ka ſkoleni latrā mahzibā war patſtahwigi pehz wiſeem rakſtit wahrdus un teikumus. Protams, ka ari ſchelt jaifſlaidro netikween ſihmejumu noſaukumi, bet ari ſcho pehdejo uſrakſtiſčana. (Škat. „Abezeſ“ 70. I. p.)

D. Diktats.

Diktats pastahw eelsch tam, ka ſkoloſajs iſrunā kahdu wahrdū waj teikumu, un ſkoleni, eelſauſiſchees wiſa ſkanās, to uſrakſta. Abežē mahzot aīsween peekopj tikai tā ſauzamo ſkanoſchanas diktatu, kureſch pastahw eelsch tam, ka ſkoloſajs it ſkaidri iſrunā kahdu wahrdū waj ihſu teikumu, leet ſkolenem to wairaf reiſes atſahrtot, eedalit ſkanās, waj ſault tikai ſchaubigakās no wiñām, un pehz tam to uſrakſtit.

Mahzot pehz „Abezeſ“, ſkanoſchanas diktatu peekopj latrā mahzibā tuhdač, kad ſkoleni eepaſiſtinati ar jauno ſlaku un tās rakſtitu burtu. Mehſ eeteizam abežē mahzot weenigi ſkanoſchanas diktatu (diktatu pehz dſirdeſchanas). Weenigais ſkoloſaja noteikums ſchinī paſahpeenā ir: rakſtat tā, ka ſadſirdejuſchi (t. i. rakſtat tos burtus, kure ſkanas juhs ſadſirdejuſchi).

Skoleni eepaſiſtinatſchanas ſchinī paſahpeenā ar gramatiſkeem no-teikumeem un noſaukumeem ja-atsiſhīt par pilnigi beſpamatigu, ne-ee-ſpehjamu.

Rakſtā mehſ tapat iſteizam ſawas domaš, ka runā. Tapehz ari jamahza behrus pareiſi rakſtit gluſchi tapat, ka wiens mahza pareiſi runat. Pareiſi runat mahtes walodā behri eemahzās gluſchi dabifli, ſarunadamees ar mahti, tehvu, brahkeem, mahžām, aufli u. t. pr., ja

tikai ſhee pehdejee paſhi runā ſtaidrā, pareiſā walodā. Tā tad behrni mahzās pareiſi „runat runadami”, un 5—6 gadus wežs behrns nekad neteiks: „mihlais mahmin”, „mihla papin”, „mana brahlitis”, bet „mihla mahmin”, „mihlais papin”, „mans brahlitis”, lai gan wiſch wehl neſin neweemu gramatiſku noteikumu.

Tā ka weens no laſiſchanā un rakſtiſchanā mahziſchanas no-
lukeem ir — iſkopt mahzeķka mutes un rakſtu walodu, tad ari „Abeze”
jamahza tā, ka behrni mahzitos „pareiſi runat runadami”, „pareiſi laſit
laſidami” un „pareiſi rakſtit rakſtidami.”

Lai eemahzitu behrnuſ—eefahzejuſ pareiſi rakſtit, jadod tikai wineem
beeschali iſdewibu eemanitees pareiſi rakſtit wahrdus un teikumus. Scho
noluhku ſaſneegs audſinatajs, ja wiſch pehz eefpehjas beeschali diktēs
„Abeze” atronamos wahrdus, teikumus, parunas, mihiſtas, ſtahtinuſ
u. t. vr., un liks ſkoleneem pehz ſihmejumeem rakſtit wahrdus, waj ari
faſtahdit un uſrakſtit teikumus.

E. Teikumu faſtahdiſhana un uſrakſtiſhana.

Jau rakſtot pehz ſihmejumeem, ſkoleni mahzijas faſtahdit un uſrakſtit
weenkahrſhus teikumus. Tomehr taſda mahzečhana faſtahdit ween-
kahrſhus teikumus, jeb pareiſati ſakot, uſrakſtit ſihmejumu noſaukumus,
ir wehl nepeeteekosha, lai ſkolens waretu jau uſrakſtit ſawas domas
ſinamā kahrtibā zaur teikumu rindu. Mehs atrodam pat par ne-eefpeh-
jamu preeķiš ſkolena jau ſchinī attihſtibas paſahpeenā uſrakſtit ſawas
domas par ſahdu preeķišmetu waj parahdibu wairakōs teikumōs. Tapehz
ari „Abeze” mahzot, mehs aprobeschojamees tikai teikumus faſtahdot un
uſrakſtot, pee kam eeteizam ſchahdus uſdewumus:

a) Rakſtit preeķišmetu noſaukumus, kuri atrodās weenā weetā.
(Stat. „Abeze”, „Rakſtu darbi”, § 3).

Peemehri. Skolot.: Uſrakſti, kuras leetas tu redji iſtabā (klafē,
uſ galda). Skolens uſrakſta: Es redſu iſtabā galdus, ſlapjuſ, kumodaſ,
trehiſlus. Uſrakſti, ko glabā ſlapjoſ? Skolens uſrakſta: Šlapjoſ glabā
drehbes un grahmatas.

b) Rakſtit preeķišmetu noſaukumus, kuri peeder pee weenaſ
ſchlikas. (Stat. „Abeze”, „Rakſtu darbi”, § 4).

Peemehrs. Uſrakſti, kuras mahju lopus tu eſi redſejis? Skolens
uſrakſta: Es eſmu redſejis ſchahdus mahju lopus: ſirgu, govi, avi,
laſu, zuhku, funi.

c) Rakſtit preeķišmetu un parahdibu noſaukumus, ko mehs
waram redſet, dſirdet, tauſit (§ 5).

Peemehrs. Usrafstit, ko mehs waram dsirdet. — Mehs waram dsirdet runaschanu, bseedaschanu, spehleschanu, wehja yuhichanu, pehrlona ruhlschanu, upischu burbułoschanu, reeschanu, mauschanu, blehchanu, sweegchanu u. t. pr.

e) Ralsttit preekshmeta daku nosaukumus.

Peemehri. Usrafstat zilweka lozeklu nosaukumus. Usrafstat, kuras ir koka dałas. Usrafstat, kuras ir arsla dałas.

f) Ralsttit miękklu usmīnejumus.

Peemehri. Mihkla „maša maša kuhtina pilna baltu zubžinu“ — apfihmē sobus mutē. — Mihkla „wisi fungi swahrlus well, trihs ween newel“ — apfihmē preedi, egli, paegli. — Mihkla „apfahrt newar apeet, pahri newar pahrfahpt“ — apfihmē ehnu.

g) Usrafstit atbildes uż wairakeem jautajumeem par weenu unto paſčhu preekshmetu (§ 7).

h) Usrafstit atbildes uż wairakeem jautajumeem par tilko iſlaſta gabalina faturu.

Peemehrs. (Skat. „Abezē“ 15. -mahz. gab.). Kur nogahja Anzitis? Ko dahuwaja winam krusimahte? Ko darija Anzitis ar ahbokeem?

14. Labas lafišhanas iħpaſħibas.

Lafišchanu atſihst par labu, ja wina ir netikween apſiniga, bet ari pareiſa, tekoſcha un ifteižiga.

Par pareiſu ſauz taħdu lafišchanu, īad školens netikween ſauz wahru ſkanas un tās ūfakopo wahrdos, bet ari ūfħos pehdejox ifrunatā, kā wini dsirdami latveeschu rafstu walodā. Lai školens waretu pareiſi wahru iſlaſit, winam uſmanigi ja-eefkatās burtos, ja-atmin, jaſauz winu ſkanas un tās jaħakopo wahrdos. Protams, fa pirmajā laik wiċċi gaita eet foti lehni un, tilki ilgalki eemanotees, ūfoleni ūfħaf laſit aħtrak. Mehs neatrodam nelahdu ūfwiċċek wajadfbu un prahligu pamatu mahziſhanas ūfħafkumā dsihtees uż to, lai ūfoleni aħtri laſitu. Behruu jamahza apſinigi un pareiſi laſit, bet preeksh tam jadod wineem laik wiċċi eewehrot, atminet, apdomin, apſpreest, kas wajadſiġs, lai apſinigi un pareiſi laſitu. Ūfoleni, eepaſiħdamees ar jauneeem burteem un ſkanam, deenu no deenas arween waitak eelausjas lafišchanā un ūfħaf laħpeemu pa laħpeenam laſit aħtrak.

Taħdu lafišchanu, kura pehz aħtruma tuvojjas muħħu runai, ſauz par tekoſchi. Parciſi un tekoſchi laſit ūfoleni eemahżas pakahpeenig iċċelausfotees lafišchanā. Taħeż, lai behrni eemahżitos pareiſi un tekoſchi

Iafit, wirus pehz eeþpehjas wairak ja-eelausa lafischanā. Lai waretu ſcho noluhku ſaňneegt, mehs eeteizam iſleetot ſchahdus panehmumus:

1) Skolotajs leek weenam no ſkoleneem lafit kahdu gabalinu diktā balsī un ziteem to paſchu lafit winam lihds kluſām, latram par ſewi, un ewehrot lafitaja kluhdas. Skoleni, eeweherojuſchi kahdu kluhdus ſawa beedra lafischanā, pagek roku un zaur to dara ſinamu, ka kahds wahrdus nepareiſi iſlaſits.

2) Skoleni wiſi kopā laſa diktā balsī weenu un to paſchu gabalinu pehz tafta. Abus ſchos panehmumus iſleetovot, ſkolotajs ſaňneedi to, ka wiſi ſkoleni reiſe eelausā lafischanā.

3) Skolotajs leek ſkoleneem paſcheem pahrlabot ſawas kluhdas. Ja tas nafkās wineem gruhti, tad leek pehz burteem ſaukt winu ſkanas un tās ſaweenot wahrdōs. Gruhtakus wahrdus war likt ſkoleneem wairak reiſes no weetas iſlaſit.

4) Skolotajs leek ſkoleneem patſtahwigi lafit kahdu weeglu gabalinu. Uſvodams kahdu ſtahtinu waj dſeeſminu preeſch patſtahwigas lañčhanas, ſkolotajs papreeſchhu pahrbauda, waj ſkoleneem wiſi wahrdi, teikumi un wiſpahrigs ſaturs ſaprotami.

5) Skoleni wairak reiſes no weetas, latrs par ſewi un wiſi kopā, — laſa weenu un to paſchu ſtahtinu. It ihpafchi pirmajā laſa eeteizami wairak reiſes wahrdus un teikumus tahti pahrlaſit. Schini ſinā ſoti derigi likt ſkoleneem lafit ſtahtinus un dſeeſminas, kur atfahrtojas weeni un tee paſchi wahrdi un teikumi. Mluhſu „Abežē“ tahti papilnam. „Abežes“ ſahkumā wahrdi aifween tā ſakahrtoti, ka latrs wahrdus no eepreeſchejā wahrdā iſſchķirās tikai zaur weenu burtu. (Peem. ſlat. 5. mahz. gab.: „ſala, ſalu, ſalu, laſu. . . , olu ſolu, kopu kapu, loku ſoku“). Teikumu atfahrtoschanos ſaſtopam gabalinōs: „Wiſi man labi bija“ (23 Iap. p.), „Mahzi mani, mahmuķina“ (25 I. p.), „Gewina“ (44 I. p.), „Mahja un bahlelinſch“ (44 I. p.), „Slinkajſ un uſzjihgtigajſ“ (40 I. p.) u. t. pr.

6) Skolotajs latrreis pagehr, ka ſkoleni laſitu diktā balsī, ſlaidri iſrunatu iſweenu ſkanu, nenorautu wahrdū galotnes.

Par iſteizi gū ſauztahdu lafischanu, kurā, laſitajam balsī paaugſtinot, paſeminot, peeturop, it ſlaidri un ſaprotami atſpoguļojojās netiſween laſamajā gabala iſteiſtas domas, bet ari juhtas. Tapehz iſteizi ga lafiſchana wiſwairak tuwojās ildeeniſchķai ſarunas walodai. Swarigalais noteikums laſot ir — zenſtees laſit tā, kā runā waj ſtahtsta.

Protams, ka lafiſchana war buht iſteizi ga tikai tad, kad winu ouhs pareiſa, tekoſcha un apſiniga.

Labakais lihdsklis eemahzit ſkoleni iſteizi ga laſit ir preeſchſihmiiga ſkolotaja lafiſchana. Kā dſeedat ſkoleni eemahzās no dſirdeſchanas,

tapat wini eemahzās isteizigi lafit, dsirbedami labu lafīchanu. Ja skolotajs pats līkti, weenmutigi lafa, tad newar wiñsch ari nekahdā wihsē eemahzit fawus mahzeķus labi lafit.

Loti derigi līkt lafit tāhdus stahstīnus, kur ūrunajās wairak personas, pee kam personu lomas ja-īsdala starp wairaleem skoleneem. Stahstīnā „Sunitis” (31 l. p.) weens skolens lafa „Sunīsha”, otrs „Puiseņa” wahrdus. Dseešminā „Māhsa un bahlelinsh” (44 l. p.) pirmais skolens (labak skolneze) lafa „Māhsas” un otrais „Bahlelina” wahrdus. Stahstīnōs „Odi un wils” (32 l. p.), „Vellite” (45 l. p.), „Dehla mihlestiba” (35 l. p.), „Slinkajs un uszīhtigajs” (40 l. p.) pirmais skolens lafa wišpahrigos peesīhmejumus, otrais „Odu”, „Māhtes”, „Dehla”, „Slinka” wahrdus un trefchais „Wilka”, „Līhsites” (labak skolneze), „Māhtes”, „Uszīhtiga” wahrdus.

Par ap ūnigu ūauz lafīchanu, kad skolens ūprot wišu to, ko wiñsch lafa. Pee lafīchanas war buht nešaprotamī tīllab ūvīshki wahrdi, kā weželu teikumu un stahstīnu ūturs. Tāpeh; lafīchanas mahzibās skolotajs isleeto daschadus panehmumus, lai waretu wišu to darit skoleneem ūprotamu. Tāhdu lafīchanā mahzīchanas peekopīchanu, kur skolotajs isleeto daschadus panehmumus, lai waretu darit lašamo skoleneem ūprotamu, ūauz par iſſkaidrojamu lafīchanu. Swārigakais iſſkaidrojamas lafīchanas noluhts ir nowest skolenus pee pilnīgas lašamā ūtura ūprasīchanas. Iſſkaidrojamas lafīchanas mahzibās jaſneeds skolenam ari daschas nepeezečhami wajadīgas ūinibas, dījhvē derigi padomi un ja-iſſkaidro gūlweka peenohkumi pret ziteem mumis lihdsigeem radijumeem un Raditaju.*)

15. Paraugam iſſkaidrojamas lafīchanas mahzibās.

1. „Osols” („Abeze” 17. l. p.).

Pirms gabaliņsh „Osols” lafīts, skolotajs ūrunajās ar skoleneem par osolu.

Skolot. (rahdidams ū ūhm. „Osols”): Kās tur ūſīhmets?

Skoleni: Tur ūſīhmets osols.

Skolot.: Kār aug osoli?

Skoleni: Osoli aug mesħoħs, dahrjsħos, ū ūtēħġi, un zekمالās.

*) Eżmu udomajis tuwa naħfotnē isdot „Lafamu graħmatu” un liħbs ar wiñu iſſkaidrojamas lafīchanas metodiku, kur it plaqħi un wišpufigi apluħlofku panehmumus, lai ūfneegħtu augħidha minetos noluħlu.

Školot.: Lafišim gabalinu „Osols“. Kaulin, lafi ditti! Ziti laſat ilufām winam lihds! Škatatees uſmanigi „Abežē“ un flauſatees labi, ka wiſch pareiſi iſlaſitu katu wahrdū; kas ſadfirdeſ kahdu kluhdu Kaulina lafiſchanā, tas lai pažeļ roku.

Školeni iſlaſa tā gab. „Osols“ 1—2 reiſes.

Školot. (kad školeni beiguſchi laſit): Kapehz ſauz oſolinu par ſemſariti?

Školeni: Osolini ſauz par ſemſariti tapehz, ka wiſam aug ſemu ſari.

Školot.: Ko apſihmē wahrdē „reſns“?

Školeni: Naw teew̄s. (Tahda atbilde viſnigi peetečoſcha, jo wiſam parahda, ka školeni ſaproto wahrdā „reſns“ noſihmi).

Školot.: Kapehz ſauz oſolu par „kuplu“ kolu?

Školeni: Tapehz ka wiſam daudſ ſaru, daudſ lapu.

Školot.: Bet kapehz ſauz oſola ſaruſ par „kupleem“?

Školeni: Tapehz ka wiſeem ari ir daudſ ſariju, daudſ lapu.

Školot.: Kahdas oſolam lapas?

Školeni: Oſolam platas, ſakas lapas.

Školot.: Kā ſauz kokus, kureem aug lapas?

Školeni: Par lapu kokeem.

Školot.: Sauzat wehl zitus kahdus lapu kokus.

Školeni: Behrſs, alſnis, leepa, ahbele u. t. pr.

Školot.: Sauzat, kahdeem kokeem aug ſkujas?

Školeni: Preedei, eglei, paeglim.

Školot.: Kā ſauz kokus, kureem aug ſkujas?

Školeni: Par ſkuju kokeem.

Školot.: Laſat wehl reiſ wiſi kopa par oſolinu! Peezekees: weens!

Školeni peezelās un wiſi kopa pehz tahta laſa gab. „Osols“.

Školot.: Atſtaħħstat par oſolinu.

Školeni atſtaħħta gab. „Osols“ ſatru. Ja školeni newar atſtaħħlit, tad ſkolotajſ palihds wiſeem ar ſawiem jautajumeem.

2. „Upite“ (19. I. p.).

Kad školeni iſlaſi juſchi gab. „Upite“, tad ſkolotajſ jautà: Waj tu eſi redſejis upiti?

Školeni: Ja.

Školot.: Kur teł upites?

Školeni: Upites teł pa pławam, lejám, meſcheem.

Školot.: Ko dſirdam meħs, kad ſtaħwam upmalā?

Školeni: Upiti burbuļojam.

Školot.: Kapehz ſauz upiti par burbuli?

Školeni: Tapehz ka wiſa burbuļo.

Školot.: Ko apſihmē ſcheit wahrdē „iſtek“?

Skoleni: Gesahkäs.

Skolot: Kahda upite tur, kur istek, eesahkäs?

Skoleni: Masina, — winai maſ uhdena.

Skolot: Kahda top upite wehlaku?

Skoleni: Plataka, leelaka.

Skolot: Ko dara upite, lai taptu plataka, leelaka.

Skoleni: Tek it strauji, tħallxi, uſgihtigi.

Skolot: Ko dara skolens, lai minn finibas taptu leelaħas?

Skolens: It tikujschi, uſgihtigi laſa, raksta, mahjās un ſmeļ finibas no „Abezes“.

Skolot: Atstahħstat, ko meħs laſiġam par upiti.

Skoleni atstahħsta gabalinu „Upite“.

3. Ogu putra (21. I. p.).

Kad skoleni iſlaſijschi gabalinu „Ogu putra“, tad

Skolot: Jautà: Waj tu eſi ehdiſ ogu putru?

Skoleni: Ja.

Skolot: No kahdàm ogàm ġagħata wo putru?

Skoleni: No glomèm (pluhniem), ipenem (melna jàm jaħnogàm, melna jàm fuſtrenem), melnienem u. t. pr.

Skolot: No ka wehl wahra putru?

Skoleni: No putraimeem (aixbareem), kartupefeem.

Skolot: Par fo Olga ġapnoja.

Skoleni: Par ogu putru.

Skolot: Kad zilwekk ġapno?

Skoleni: Kad għi, kad aismid sis.

Skolot: Kapehz Olga ġapni ne-ehda ogu putru?

Skoleni: Tapeħż fa neċafno ja.

Skolot: Ko darija Olga otrā naakti?

Skoleni: Apgulàs ar karoti.

Skolot: Kapehz Olga otrā naakti ne-ehda ogu putru?

Skoleni: Tapeħż fa neċafno ja.

Skolot: Atstahħstat gab. „Ogu putra“.

Skoleni atstahħsta gab. „Ogu putra“ wairak reiſes.

4. Zekotajś un ubags (21. I. p.).

Skoleni iſlaſa gabalinu „Zekotajś un ubags“.

Skolot: Par fo meħs nupat laſiġam?

Skoleni: Par zekotaju un ubagu.

Skolot: Kà fuq zekotaju wehl jitadi?

Skoleni: Par zekha wiħru, zekha għażżeju, zekinee fu.

Skolot.: Ko ūauz ubagu wehl zitadi?

Skoleni: Par nabagu.

Skolot.: Ko ūastapa, ūatika ūekotajs?

Skoleni: Ubagu.

Skolot.: Ko apsīhmē ūheit wahrds „noguris”?

Skoleni: Nokusis, ūekā nogahjees, beis ūpehla palizis no eesħanas.

Skolot.: Ko apsīhmē wahrdi: „bijs iſſaljis”?

Skoleni: Gribejas ehst.

Skolot.: Ko darija ūekotajš ubagam?

Skoleni: Ūekotajs pameeloja ubagu.

Skolot.: Ko apsīhmē wahrds „pameeloja”?

Skoleni: Laipni dewa pa-ehst, laipni pa-ehdinaja.

Skolot.: Ko darija ubags ūekotajam?

Skoleni: Ubags tenzinaja ūekotajam.

Skolot.: Ko apsīhmē wahrds „tenzinaja”?

Skoleni: Pateizas, ūazija reisu reisēm paldees.

Skolot.: Par ko pateizas ubags ūekotajam?

Skoleni: Par pameolojumu.

Skolot.: Ūafat wehl reis gab. „Ūekot. un ubags”.

Skoleni iſlaſa gab. „Ūekot. un ubags”.

Skolot.: Utstahſtat, ko juhs ūafijat?

Skoleni atstahſta gabalina ūaturu.

[0,07]

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0310012482

Главный складъ изданія находится у издателя

К. Г. Зихмана въ г. Ригѣ,

кромѣ того у Бр. Башмаковыхъ и Карбасникова въ г. С.-Ин-тербургѣ, у Думнова въ г. Москвѣ, у Расиопова въ г. Одесѣ и у Карбасникова въ г. Варшавѣ.